שניידט היינט אויס דעם ערשטען קופאָן פון אונזער גרויסען פרעמיען=קאנקורס

Opłata po cztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראָשען היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 153 | Łódź, Piątek, 3 lipca 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג י״ח תמוז תרצ״א | № 153

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

צו די לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט"

מיר אָרגאניזירן א צווייטע סעריע פון אונזער

גרויסען פרעמיען=קאנקורס

אין דער דאזיגער סעריע וועלן אריינגעהן ווערטפולע, פראַקטישע חפצים, ווי:
א זשיראַנדאָל, עלעקטרישע נאַכט - לעמפלעך,
א וויזשימאטשקע, אייל=בילדער, א קאווע=סערוויז,
א קינדער=ראָווער, פלייש=מאשינקעס, ביכער
און פיל, פיל אַנדערע ווערטפולע זאַכען.

דעריבער שניידט היינט אויס דעם ערשטען און די ווייטערדיגע קופאָנען!

די גענויע רשימה פון די פרעמיעס וועט נאכקומען.

קופאָן № 1
2=טע סעריע
פון גרויסען
פרעמיען-קאנקורס
— פון —
„נייעם פאלקסבלאט"
כדי זיך צו בעטייליגען אין פרעמיען-קאָנקורס איז גענוג צוזאַמענשטעלען בלויז 30 קופאָנען.

פאַרק העלענאוו | זונטאג, דעם 5-טען יולי, 3 א זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין פאַרק העלענאוו | בית היתומים, זגערזשער 40

א גראנדיעזע גארטען=פערוויילונג

לטובת דעם בית היתומים, זגערזשער 40. די פערוויילונג וועט זיין פארבינדען מיט א גרויסען קינדער=פעסט, בלומען=דעקאראַציע, 2 ארקעסטערן, פערש. בענגאלישע פייערן אויפ׳ן וואַסער און אויך אַנדערע אַטראַקציעס. אַ גרויסע ווערט=פולע פאַנטען=לאָטעריע, און ווארכער עס געפינען זיך קאָסטבאַרע חפצים. איינגענער כשר׳ער בופעט אויפ׳ן ארט צו צוגענגליכע פרייזען.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַנצעלאַריע פון בית היתומים, זגערזשער 40 און אין טאָג פון דער פערוויילונג—ביי דער קאַסע פון פאַרק העלענאָוו.
אין פאַל פון אַ אונגינסטיג וועטער קומט די פערוויילונג פאָר זונטאג, ד. 12. יולי ה. י.

ווייז גוט און ביליג

א באַטשינקע 1.50
א פערטעל ליטער פאַר 60 גראשען
קריגט איהר אין דער עלטעסטער לאדזער ווייז= און מעהד = פאַבריק
ש. ווישליצקי
פיעטריקאווער 10 אין הויף.

וויכטיג פאַר הערינג-סוחרים פון לאדז און אומגעגענד!!!

דערמיט מאַכען מיר בעקאנט, אז מאָנטאָג, דעם 6-טען יולי ד. י. קומט אָן דער ערשטער
גרויסער טראנספארט פון פרישען פאנג פון נייע
מאטיאס און שאטן=הערינג
הויך פרימא קוואליטעט, וואָס זענען שוין זייט מעהרערע יאָהרען נישט געוועזען.
מיט אכטונג הורט-הערינג-אימפארטערן.

3728

ייז כשר

אויב איהר האָט נאָך נישט געטרונקען דעם בעוואוסטען ראָזינען-
ווייז „פראגרעס" № 7
דאַן איבערצייגט אייך, אז איהר בערויבט אייך און אייער פאַמיליע הנאה צו האָבען פון גוטען וויין, וואָס קאָסט זעהר ביליג.
צוליב רעקלאַמע פערקויפען מיר א פלאַש פון 1/4 ליטער
גוטען ראָזינען ווייז ב׳ 7 נאר 65 גראשען
א באַטשינקע דעם זעלבען גוטעד 1.50 זל. ● א קווארט 2 זל.
אַלע סאָרטען וויינען פון דער פירמע „פראגרעס" איז צובעקומען
ביי ח. בלאבקעט, גלובנאַ 62 אין וויין-געשעפט.
ליעדיגע פלאַשען צאָהלען מיר 5 גר. פאַר 1/4 ליטערדיגע, צו 10 גר. פאַר באַטשינקעס און קוואָרטעס. מיט אכטונג
וויין= און מעהד=פאַבריק פירמע „פראגרעס"
אלטער מאַרק 2, טעל. 184-82

בית הכנסת
„אהל-יעקב"
מחר, ביום השבת, פ׳ פנחס תערך
תפלה והזכרה
לנשמת מנהיגנו ונשיאנו הגדול ר׳
בנימין זאב ב״ר יעקב ד״ר הרצל ז״ל
החברים ומתפללי ביהכנ״ס מתבקשים לבוא. הועד.

Dr. med.
LEON FUKS
נעהמט אָן טעגליך אין זשאַקאוויץ
ווילא האלצשוהער.

אכטונג זאַכען=פאַבריקאנטען!

צוליב דעם, וואָס עס האָבען זיך בעוויזען אין האַנדעל
געדרוקטע שקאַרפעטען מיט דאפעל-זוילען
וואָס איז נישט פון מיין דרוק, וואָרן איך אַלע נאָכמאַכערס און פאַבריקאַנטען, אז דאָס איז נישט דערלויבט, ווייל מיינע שקאַרפעטען מיט דאָפעל-זוילען זענען געזעצליך פאַטענטירט אין פאַטענט-אַמט פון 22.3.1928 לויט נ׳ 2096. געגען די פאַבריקאַנטען און נאָכמאַכערס וועל איך געצוואונגען זיין שאַרף ארויסצוטרעטען.
איך מאַך דערביי אויפמערקזאַם, אז נור ביי מיר קענט איהר בעקומען געדרוקט לויט די נייעסטע מוסטערן מאָדעל 1931 ווי אויך קעטען-דרוק אויף קראוואטען-שטאָף, צו קאָנקורענץ-פרייזן. אַלעס איז רעדוצירט ביז 50 פראָצ.
מיט אכטונג מ. מארדקאָוויטש, י. ד. ווראצלאַווסקי
12 ווסכאדניא 12
בעמ.: פאר פראָווינצער צאָהל איך צוריק 50 פראָצ. עקספעדיציע-קאָסטען.

Lato

nastało i znów rozpoczęły swe panowanie jasne, powiewne szaty. — Moda daje pierwszeństwo żywym kolorom, — lecz jakże często taka piękna sukienka już po pierwszem czyszczeniu staje się niepokaźną i wypłowiałą. Przyczyna tego leży w użyciu gryzących mydeł i środków do prania zawierających tlen, które wnet „samodziałająco" zniszczyli i wypłowili najżywsze kolory. Unikajcie więc Szan. Panie tych przykrości i strat! Skoro łagodna i zawierająca gliceryne piana z pięknego mydła „Kollontay" nie szkodzi nawet delikatnej skórze dziecka, to i mydło „Kollontay" ochroni szaty letnie Szan. Pań przed szkodą. — Proszę jednak nie kupować nigdy innego mydła wychwalanego za „taksamo dobre" i zważać na znak ochronny „pralka"!

Mydło Kollontay

z pralką patent

№99

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

מעבעל

שלאף-צימער, עס-צימער,
קינדער-צימער,
קאמפלעטע איינריכטונגען,
ווי אויך איינצלנע שטיק

אין א גרויסן אויסוואהל צו ביליגע פרייזען פון דער בעוואוסטער מעכאנישער טישלעריי

ווסכאדניא 64 **שופמאן און קאמפ.** ווסכאדניא 64

הויפטפערקויפסשטעלע: **עפשטיין, נארוטאוויטשא 18**

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און וויטערע טעג!
פרעכטיגער דאפעל-פראגראם!

ס'געהיימניש פון צימער 13

אין די הויפטראלן:
Ewelina Holt i Henry George.

אין שאטען פון פיראמידען

מיט **Lee Parry i Jean Murrat**

אכטונג, זומער-סעזאן! אנהויב פון די סעאנסן: אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת, זונטאג 3 א זייגער ביימאג
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויסערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פעלט ארויס אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פארדרייען. די קישקעס ווערן זייער בראכיג און שטארבליך. ספעציעל געמאכטע הייל-באנדאזשן אויסגעצייכנט נאך דורך גרויסע פראפעסארן מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשן פראפעסאר דאקטאר בראכורעזונג בעזונדערן זיכער דעם שמערצן און בעפעהרליכקייטן ברוך. אויך פאר הויקערס לעמוגנען מיט הייל-בארשטען און שטעלן פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פוס ספעציעלע אפלאגען אין די שיך. קאנסולטאציע גומענע פיס און הענט, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
צמפאנגט פון 9 ביז 1 פארטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג, דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארן: פראפ. ד"ר בארענטש, פראפ. דר. י. מאר-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקן-קאסע.

דאנקזאגונג.

דעם נעהרהמטן ה' ד"ר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך-ליידענדע אין לאדז, וואלטשאנסקא 29, פראגט 2. שטאק, פאר דער גילער אומפארקא מענלאטער הילף און רעטען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שוועריגען און פאר מיין לעבען געפערליכען ברוך. פאר דעם וויסען שאפליכען אגלייגען מיר דעם בעגרושט פון זיין סטאטוע דאנק איך אויף דעם וועג הערצליך און ענספעהל אים דערווייל פאר אלע ברוך-ליידענדע.
Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

דאס קאנצעסיאנירטע
עלעקטראטעכנישע ביורא
פון **מ. וואלדמאן**
נעמט אן **ליכט- און קראפט-אנלאגען**
צו מעסיגע פרייזען
ביים טאמבורירער **נ. וואלדמאן**
ווסכאדניא 50, טעל. 147-23

וואנעס
— ווי אויך —
קינדער-וואנעס
בעקומט איהר נור אין דער בלעכעריי-ווערקשטעל
„ZGODA"
לאדז, **צעגעלניאנא 2**, טעל. 134-51 (עק פעטריק.)
בעמ.: וואנעס ווערען אויך אויסגעבארגט אויף זומער-וואוינונגען

DR. MED.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,
נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 6 ביז 8.30, אם זונטאג פון 9 ביז 12 מיטאג.
פיעטריקאווער 10
נעמט אן אין לעטשניצע סאניטאס Śródmiejska 8
פון 12^{30} ביז 1^{30} נאכמ.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונט, פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134—72
נעמט אן פון 2—3 נאכמ.
און פון 9—$7^{1}/_{2}$ אוונט.

לעדער'ן
גוטע פעדעאגין ערטיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען
לאסמאן בושעזינער 15

אריז
יעדען קוואנטום צו ביליגע פרייזען ליפערט
Południowa 22
טעל. 191-26 און 190-48

אפילו א קינד קען פאטאגראפירן!
די פאראיינפאכטע מאדעלען פון
פאטאגראפישע אפאראטען

פון 33 זל. און
צו בעקומען אין דער פירמע
J. Morgenstern
Piotrkowska 40
tel. 120-63.

ווערקשטעל
פון **שירמס**
און **שפאציר-שטעקענס**
ס. פייגענבוים
לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפפעהלט אין א רייכן אויסוואהל
דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאנקורענץ-פרייזען
נעהמט אן אלערליי רעפאראטורען פון שירמס ווי אויך פון קאלאשן און באטען. 9963

ווארפט נישט אוועק קיין אויסגעברענטע זשארובקעס
פאר יעדע אלטע זשארובקע בעקומט איהר א נייע בענען צוצאהלונג פון א האלבען פרייז ביי
מ. זענדער
פלאץ וואלנאשטשי 9
(רוג נאוואמיעסקא) טעל. 124-98

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטונגען
שלאסעריי-ארבייטען
מאשינען-טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט לאסטעמיק.
— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

8-יונג, לעטניקעס!
אנשטאט זיך בארגען א בעט אויף אפנויט-געלד פערזעהט אייך בעסער פאר'ן זעלבען געלד מיט אן עכט פאטענטירט בעט מיט א מאטראץ
PALMA-PATENT
Palma-Patent
וואס איז אלעמען בעקאנט מיט זיין פראקטישקייט, דויערהאפטיגקייט און עקאנאמישקייט מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר.
אויך לאגער שטענדיג א גרויסער אויסוואהל לעזשאקעס, פעלד-בעטלעך, פעלד-בענקלעך — ווי אויך —
מאטראצען
געבעטע, שעזלאנגן און קאנאפעס, קאזעטקעס, טאפטשאנעס, מעטער-מאטעז
רעיעלע בעהאנדלונג! פאבריקס-פרייזען זעמטליכע רעפעראטורען;
הויפט לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 131-85 דעטייל

דעבאַטען אויפ'ן ציוניסטישען קאָנגרעס

בעריכט פון קרן-היסוד. — נויטיגקייט פון קאָאָרדינירען די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע. בעגריסונג פון אלבערט טאָמאַ. — שפּאַלטונג אין דער אמעריקאַנער דעלעגאַציע.

זשאַבאָטינסקיס גרויסע רעדע אויפ'ן קאָנגרעס

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) אויף דער נעכטיגער אָוונד זיצונג פון קאָנגרעס האָט ד"ר אַרטור האַנדטקע אָפּגעגעבען אַ בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון קרן-היסוד. אין די לעצטע 2 יאָהר איז די טעטיגקייט געוועזען בעשווערט צוליב דעם שווערען ווירטשאַפטליכען קריזיס.

די הכנסות אין יאָהר תרפ"ט האָבען אין אַמעריקא בעטראָפען 158.107 פונט, די [illegible] הכנסות פאַר'ן קרן-היסוד אין דער גאַנצער וועלט האָבען בעטראָפען 388,107 פונט, אין יאָהר [illegible] האָבען די הכנסות אין דער גאַנצער וועלט בעטראָפען 327,293 פונט, אין משך פון די לעצטע 10 יאָהר האָבען די הכנסות פון קרן-היסוד בעטראָפען 4 מיליאָן 521 טויזענד 432 פונט. אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן ווירטשאַפטליכען קריזיס האָט דער קרן-היסוד געמאַכט זעהר גרויסע אָפּשפּאָרונגען אין די אַדמיניסטראַציע-קאָסטען, ד"ר האַנדטקע [illegible] זיך געגנוי אָפּ אויף דער טעטיגקייט פון קרן-היסוד אין יעדען לאַנד בעזונדער און וועגען די סובסידיעס וואָס די יודישע קהלות האָבען אין זייערע בודזשעטען בעשטימט פאַר'ן קרן-היסוד. די פּערטיילונג אין לעצטען יאָהר און די אויסגאַבען פאַר דער ארץ-ישראל עקזעקוטיווע האָט בעטראָפען 202 טויזענד פונט. צום סוף פון בעריכט ערקלערט האַנדטקע אַז ס'מוז געמאַכט ווערען אַ הלוואה פאַר דער אויפבוי-אַרבייט.

רעדע פון פעליקס ראָזענבליט

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) אויף דער נעכטיגער אָוונד זיצונג האָט פעליקס ראָזענבליט אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער נויטיגקייט צו קאָאָרדינירען די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין אַלע לענדער.

דער סאַלאָניקער פּאָגראָם אויפ'ן קאָנגרעס

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) יט"א דערוויסט זיך, אַז פון קאָנגרעס-טריבונע וועט גערעדט ווערען וועגען דעם פּאָגראָם אין סאַלאָניקי.

בעגריסונג פון אינטערנאַציאָנאַלען ארבייטס-ביוראָ

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) דער דירעקטאָר פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטס-ביוראָ ביים פעלקער-בונד אַלבערט טאָמאַ האָט צוגעשיקט אַ בעגריסונג צום קאָנגרעס, ער ווינשט דעם קאָנגרעס ערפאָלג אין זיין אַרבייט.

צווישען דער אמעריקאַנער דעלעגאַציע

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) דער קאָנפליקט צווישען די אַמעריקאַנער ציוניסטישע דעלעגאַטען איז פערשאַרפט געוואָרען, עס דראָהט מיט אַ פאָרמעלער שפּאַלטונג.

אנגריף געגען די רעוויזיאָניסטען

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) אויף דער היינטיגער זיצונג האָט אָרלאָזאָראָוו געהאַלטען אַ רעפעראַט וועגען פינאַנציעלען פּראָבלעם, נאָך דעם רעפעראַט האָט זיך אָנגעהויבען אַ גענעראַל-דעבאַטע.

דער ערשטער האָט גערעדט בן-גוריון, ער רעכענט זיך זעהר שאַרף אָפּ מיט די רעוויזיאָניסטען.

ספּעציעלער שליח קיין סאַלאָניקי

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) די יודישע טעלעגראַפען-אַגענטור האָט אַרויסגעשיקט אַ ספּעציעלען שליח קיין סאַלאָניקי, כדי צוצושטעלען דעם קאָנגרעס גענויע ידיעות וועגען דעם פּאָגראָם אויף יודען.

זשאַבאָטינסקיס רעדע

באַזעל, 2. (יט"א טעלעגראַפיש) אויף דער היינטיגער אָוונד-זיצונג האָט זשאַבאָטינסקי געהאַלטען אַ גרויסע רעדע, ער האָט קאַטעגאָריש אָפּגעוואָרפען מאַקדאָנאַלדס בריף אַלס יסוד אויף צוזאַמענאַרבייט מיט דער ענגלישער רעגירונג, מיט דער דאָזיגער רעגירונג קען מען נישט מיטאַרבייטען, ווייל זי שטערט גאָר, דער ציוניזם שטרעבט צו אַ יודישער מעהרהייט און צו א יודישער זעלבסט פערוואַלטונג, אָהן דעם ציל האָט נישט קיין זין אונזערע אנשטרענגונגען, אַפילו די מאַנדאַטען-קאָמיסיע גלויבט נישט דער ענגלישער רעגירונג.

די לעצטע 5 יאָהר זענען געווען אַ פּערמאַנענטע פּאַספילד ווייס-בוך, מאַקדאָנאַלדס בריף מוז אָפּגעוואָרפען ווערען, זשאַבאָטינסקי האָט געענדיגט זיין רעדע מיט'ן פעסטען גלויבען אין נצחון פון ציוניזם.

זשאַבאָטינסקיס רעדע איז אויסגעהערט געוואָרען דורך די דעלעגאַטען מיט גרויס שפּאַנונג, בלויז יצחק גרינבוים האָט איהם געמאַכט אַ צווי[illegible] שענרוף.

OSTRZEŻENIE!

נור פאַר מאָדיסטקעס
די ביליגסטע קוועלע פון
דאַמען-פילץ-הוטען
מ.ט. פערשידענע זאַגניאַטקעס אין אַלע פאַרבען
ווי אויך ווייס און וואָלאָכעס צו קאָנקורענץ-פרייזען
צו בעקומען נור אין דער וואַרשאָווער הוטען-פאַבריק פון
M. Szpiro, Łódż Piotrk. 14
Sklep w podwóryu.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.
דירעקציע: אַ. בעזמאַן, ד. צעלמייסטער.
גאַסטראָלען פון די סטאַר-אַרטיסטען און ליבלינגען פון וואַרשאָווער יודישען טעאַטער-עולם:
זישע קאַץ, שמחה ראָזען, דינה האַלפערן, מאַקס באָזשיק, מרדכי הילסבערג, דוד לואי און דער סמבטיון-רעזשיסער יצחק נאָזשיק, צוזאַמען מיט ליזע שלאָסבערג, חנה פערבער, רות רענע, בעלאַ באָזשיק, ש. ראַטשטיין, מ. הערמאַלין, ב. שוואַרצשטיין, מ. פישמאַן א. אַ. וו.
אין רעפּערטואַר: „פון ווייטען סיביר", „דער בלינדער פּאַיאַץ", „אַ חתונה אין דאָרף", „אויפ'ן וועג קיין בוענאָס-איירעס".
שבת, דעם 4-טען ד. ח., 4.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג פון 50 גר. אַן די בעליבטע היסטאָרישע אָפּערעטע
אשה רעה
שבת, ד. 4-טען, 9 אָוונד פּרעמיערע
פון ווייטען סיביר
(סאָניע די אַנאַרכיסטקע)
אין 3 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג פון א. לאַנג, בעאַרבייט פון י. נאָזשיק.
שפּאַנענד - סענסאַציאָנעל - געזאַנג און טענץ יודישע, רוסישע און סיבירישע מאָטיוון.
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון 10.30 ביז 2 נאָכמ. און שבת - אַ גאַנצען טאָג.

פיל גליק און פרייד ווינשן מיר אונזערע פריינד צו זייערע תנאים
פרל. מאַניא קשאָנזשע
מיט ה' שאול פערגאַמענט
און מיר ווינשען זיי אַ גליקליכע צוקונפט
שמחה טערנעלטויב
און ישראַלעק וואָרוינסקי

פּענסיאָנאַט פאַר קינדער אין קאָלי
(צוזאַמען פון באַלוטער פלאַץ מיט'ן אַלעקסאַנדער טראַמוויי) אין אַ הערליכער טרוקענער געגענד אין דער ווילע פון ה' גאָלדבערג, זאָרגפעלטיגע אויפזיכט. קינדער ווערען אָנגענומען פון 5 יאָהר. אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט. טעל. 127.98, אָדער אין דער שול-קאַנצעלאַריע פון ה' גאָלדבערג אַל. 1 מאַי 16.

CIECHOCINEK
וואָלאַצלאַווסקאַ-גאַס
„Wiktorja" ווילאַ
Dr. med. W. Łaski
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 1-טען יוני, 1931

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
Piotrkowska 6, telef. 148-95
נעהמט אָן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאָכמ.

צו דער חתונה פון ה'
לייב ראָזענצווייג
מיט פריילין
יאַכעט קוטאַס
ווינשען מיר זיי אַ גליקליך און צופרידען צוזאַמענלעבען
פאַמיליע גראָסמאַן.

Z intencji zaręczyn naszej ukochanej koleżanki
p. Edzi Naftalewiczówny
z p. Izraelem Salemem
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości. Koleżanki:
Basia Ciośniakówna,
Bela Birmanówna, Edzia Kochańska.

מזל טוב!
ווינשן מיר אונזער ג' פערוואַלטונגס-מיטגליעד ה' טובי' נאַפטאַלעוויץ צו די תנאים פון זיין טאָכטער אסתר מיט ה' ישראל סאַלים וואָס איז פאָרגעקומען זונטאָג ד' 28. 6. גלייכצייטיג דאַנקען פאַר די שפּענדע פאַר אונזער ג"ח קאַסע
די פערוו. פון אַלטשטאַטישער ג"ח קאַסע, אַלעקסאַנדריסקאַ 19.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער חבר
ישראל סאַלעם
מיט פרל. אסתר נאַפטולעוויטש
ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליכער צוקונפט.
הענעק לעוקאָוויטש
בראָניאַ בירנבוים
סאַמעק דייטשמאַן

איבערצוגעבען
אַ מעבלירט צימער ביי אַן אָנשטענדיגע פאַמיליע מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, בענוצען זיך מיט דער קוך, עווענטועל אָבצוגעבען אויף לאָדזשי.
צו ערפאַהרען
פּאָמאָרסקאַ 14, וו. 4

מזל! ד' ה' גברים [illegible]
וואָס האָבען אין מיין וואַלענג שרודמיעסקאַ 61 [illegible] איז אַ באַנק-ביכל, [illegible]
פּיאָטרקאָווער № 10
[illegible]

גאַסטראָלען פון דער
ווילנער טרופּע
XVI יאָר
15-יעריקער יובל-טורנע אַנפ. מ. מזאה.
לאָדזשער שטאָט-טעאַטער
פרייטאָג, ד. 3-טען און שבת, 4-טען, 9 אָוונט פּרעמיערע
דער קאַרגער
קאָמעדיע אין 3 אַקטען פון מאָליער. יידיש: א. איינהאָרן.
מיט א. סאַמבערג אַלס „האַרפּאַגאָן".

פּערזאָנען:

האַרפּאַגאָן . . . א. סאַמבערג	אַנסעלם . . . . ***
קלעאַנט . . . . נחום מעלניק	פראָזינע . . . . העלענאַ גאָטליב
עליז . . . . . . אסתר גאָלדענבערג	זשאַק . . . . . . שמואל לענדוי
וואַליער . . . . גרשון לעמבערגער	לאַ פלעש . . . שבתי בליאַכער
מאַריאַנע . . . מרים אָרלעסקאַ	רעושי: א. סאַמבערג.

שבת, דעם 4-טען יולי, 12 בייטאָג - פאָלקס-פרימאַרגן צו פּאָפּולערע פרייזן „קדוש השם"
שבת, 4-טען יולי, 4 נאָכמיטאָג - „ברויט-מיהל"
פרייזן פון 50 גר. ביז 2.60 זל.
אין פּראָבען: „200,000" פון שלום עליכם.
רעושי: י. רויטבוים דעקאָר. און קאָסטיומען: אַנדזשיי פראַנאַשקאַ

אַ שעהנער לאָקאַל
אין צענטרום שטאָט געאייגנעט אויף פערשידענע
פערוויילונגען און פאַרלעזונגען
איז ביליג צו פערמיטען.
צו ערפאַהרען אין בעקער-צעך, ווסכאָדניאַ 57 אין די אַמט-שעה'ן פון 7–10 אָוו.

בלוטיגע דעמאנסטראציע אין פלאצק

דעמאלירט דעם מאגיסטראט און קאווארניעס — שיסעריי פון המון — 7 מענשען פערוואונדעט

פלאצק, 2. (טעלעפאניש) היינט איז א גרויסער המון ארבייטסלאזע געקומען פאר'ן מאגיסטראט, נאך עטליכע אויפהעצענדע רעדעס, האט זיך דער המון געלאזט אין א שטורם אויפ'ן מאגיסטראט און פולשטענדיג דעמאלירט די גאנצע איינארדנונג, אלע שויבען זענען אויסגעשלאגען געווארען, דאס מעבעל צובראכען, די פאפירען צוריסען און אזוי ווייטער.

דאן איז דער המון אוועק אין פערשידענע גאסען און חרוב געמאכט די קאוויארנעס.

דער המון איז דאן אוועק צו דער סטאראסטווע, דער סטאראסטא האט אויפגענומען א דעלעגאציע און צוגעזאגט צו אינטערווענירען, אז די ארבייטסלאזע זאלען בעקומען ארבייט.

קלענערע גרופען האבען אבער ווייטער דעמאנסטרירט איבער דער שטאט, ס'זענען פארגעקומען צוזאמענשטויסען מיט דער פאליציי, פון המון האט מען אויסגעשאסען, און די פאליציי האט צוריקגעשאסען איין ארבייטסלאזער איז שווער פערוואונדעט געווארען, 2 לייכט, אויך 4 פאליציאנטען זענען לייכט פערוואונדעט געווארען.

ריבניק, 2. (ספ. טעל.) דא זענען פארגעקומען דעמאנסטראציעס פון ארבייטסלאזע, צו קיין צוזאמענשטויסען איז נישט געקומען.

בידגאשטש. 2. (ספ. טעל.) צוליב אן'עקסמיטיע פון אן'ארבייטסלאזען זענען פארגעקומען דעמאנסטראציעס. די פאליציי האט די דעמאנסטראנטען צוזאגט מיט גומענע שטעקענס.

די סענסאציאנעלע דין-תורה

צווישען 2 מיליטער-ראבינערס

ווארשא, 2 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ווי מיר האבען שוין נעכטען געמאלדען קומט אין ווארשאווער רבינאט פאר א סענסאציאנעלע דין-תורה צווישען צוויי מיליטער-ראבינערס פולק. מיזעס און מאיאר ראזאב. היינט איז פארגעקומען די פארזעצונג פון דעם דין-תורה.

ווען מאיאר ראזאב האט געוואלט אנהויבען צו רעדען, האט פולק. מיזעס א קלאפ געגעבען אין טיש און א געשריי געטון: „באטשנאשטש", איך בין א פולקאווניק און איך וועל צוערשט רעדען". מיזעס האט דאן געהאלטען א רעדע וואס האט געדויערט 4 שעה. מיט דאקומענטען האט ער בעוויזען, אז ראזאב האט איהם פער'מסר'ט פאר'ן גענעראל, אז ער איז אן'עובר בטל, אז אלע מאכען חוזק פון איהם א. א. וו.

צוליב דעם, וואס היינט איז געווען שבעה עשר בתמוז און די רבנים זענען געווען מיד, איז די דין תורה אפגעלעגט געווארען.

ווי מען דערצעהלט, האט די דין-תורה ביי דער מיליטער-מאכט געמאכט א שלעכטען איינדרוק און די קאריערע פון פולק. מיזעס איז שוין פערענדיגט.

וויטערדיקע רעדוקציעס און גראטיפיקאציעס

ווארשא, 2 (וו.) ווי מען מעלדעט וועלען נישט נאר די באהן-ארבייטער בעקומען א געוויסע גראטיפיקאציע נאר אויך די פאסט און טעלעגראף בעאמטע פון די נידריגע קאטעגאריעס אין דער הויך פון 10 ביז 15 פראצענט.

דעם 1 אויגוסט זאל מען ארפנעהמען די בעאמטע און אפיצירן דעם וואוינונגס-צושלאג.

1014 קרבנות פון זון-שלאג

ניו-יארק, 2 (פ.) צוליב די גרויסע היצען זענען אין גאנצען לאנד אומגעקומען 1014 פערזאן.

מארשאל פילסודסקי אויף די יודישע גאסן

דער מארשאל איז אין אן'אפענעם אויטא געפאהרען אין דער יודישער געגענד

ווארשא, 2. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) א גרויסע סענסאציע האט היינט ארויסגערופען דאס בעוויזען זיך פון מארשאל פילסודסקי אין אן'אפענעם אויטא צוזאמען מיט זיין אדיוטאנט אין די יודישע גאסען, דער מארשאל איז אדורכגעפאהרען דורך דזשיקא, דזשעלנא או"ז.

דאס בעווייזען זיך פון מארשאל אין דער יודישער געגענד האט מען פערשידענארטיג קאמענטירט.

ס'האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז דער מארשאל איז צוריקגעפאהרען פון דער לויה פון פרופ' ד"ר לעזשיצקא, וועלכע האט זיך עהרענכטען געסמט.

דער דאלאר ווידער געשטיגען

מ'האלט אז ד העכערונג איז א פערטאיבערגעהענדע

ווארשא, 2. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די אפיציעלע ווארשאווער בערזע האט נעכטען באטירט דעם דאלאר 9,05 ביז 9,07, אין פריוואט-פערקעהר האט מען אין [illegible] געצאהלט 9.12.

די העכערונג פון דאלאר פערטייטשט זיך מיט דער פאליטישער סיטואציע אין דער וועלט (אונטערהאנדלונגען אין פאריז) און די אינערליכע פאליטישע סיטואציע (רעדוקציע פון די פענסיעס), מ'זוכט אויך די סיבות אין אויטאבוסען-שטרייק.

אין די פינאנץ-קרייזען האלט מען, אז די העכערונג איז א פאראיבערגעהענדע.

צוריק ערלויבט צו ערשיינען דעם „העם"

ירושלים, 2 (י. ט. א. טעלעגראפיש) די רעגירונג האט צוריק ערלויבט דאס ערשיינען פון „העם".

שטרייקענדע אויטאבוסן-בעזיצער

שיקען א מעמאריאל צום מלוכה-פרעזידענט

ווארשא, 2 (טעלעפאניש) דער שטרייק פון די טאקסובקעס און אויטאבוסען האלט ווייטער אין גאנצען לאנד, די אייגענטימער פון די אויטאס האבען צוגעשיקט א מעמאריאל צום מלוכה-פרעזידענט, אין וועלכען זיי בעטען דעם מלוכה-פרעזידענט ער זאל אינטערווענירען אין דער פראגע פון קאנפליקט, אין מעמאריאל ווערט אויך אנגעוויזען, אז אין פויזנער קאנט און אויף די קרעסען דראהט מען מיט רעפרעסיעס געגען די שטרייקענדע אויטאבוס-בעזיצער.

שחיטה אויף יודען אין קורדיסטאן

פיל יודען ערמארדעט. — צוגערויבט פרויען. — יודישע הייזער פערברענט. — ווער האט ארגאניזירט דעם פאגראם?

ירושלים, (ישא טעל.) א גרופע יודען וואס זענען אנטלאפען פון קורדיסטאן, גיבען איבער, אז דארט קומען פאר שרעקליכע רדיפות אויף דער יודישער בעפעלקערונג, אין איין ארט איז איינגעארדענט געווארען א מוראד'יגע שחיטה אויף יודען, פיל יודען זענען ערמארדעט געווארען, 2 יודישע פרויען זענען צוגערויבט געווארען דורך די כוליגאנעס. פיל הייזער זענען פערברענט געווארען. ווי מען רעכענט, ווערט די פאגראם אקציע אין קורדיסטאן אנגעפיהרט פון ירושלים אויס.

איז רעזולטאט פון די בעאמטען-רעדוקציעס

אקציע צו פערביליגערען דאס לעבענס-מיטעל

ווארשא, 2 (טעלעפאניש) די סאנאטארישע פעראיינען פון די מליכה-בעאמטע, וועלכע האבען אין דער פראגע פון די רעדוקציעס ביי דער רעגירונג גארנישט געקענט פועל'ן, האבען איצט אנגעהויבען אן'אקציע ביליגער צו מאכען די לעבענסמיטעל-פראדוקטען, צו דעם צוועק קומען פרייטאג און שבת פאר א גאנצע רייה קאנפערענצען.

דעם „דיסעלדארפער מערדער" קירטען געקעפט

קעלן, 2 (ט) היינט 6 פרי האט מען אויסגעפירט דעם טויט אורטייל איבער דעם מערדער קירטען. פארן טויט האט ער אנגעשריבען צו די קרובים פון זיינע קרבנות. אין וועלכע ער האט זיי געבעטען זיי זאלען איהם מוחל זיין.

שטרייקן אין גאנץ שפאניען

פאריז, 2 (ט) פון גאנץ שפאניען קומען א מעלדונגען וועגן שטרייקען, וואס געהמען טיילווייז אן א גאנץ ערנסטען כאראקטער. אין מאנכע שטעט זענען אויסגעבראכען גענעראל-שטרייקן אין דיאן האט אויסגעבראכען א שטרייק פון די האפען-ארבייטער.

פראנקרייך ווארפט אפ דעם פארשלאג

צוויפצורופען אן'אלגעמיינע קאנפערענץ וועגען יאנג-פלאן

ס'איז נאר פערהאן א מעגליכקייט פון פערשטענדיגונג

פאריז, 2. (טו) „פארי מידי" איז מודיע, אז די פראנצויזישע רעגירונג האט אויסגעארבייט א נייע תשובה אויף הובערס מאראטאריום-פלאן. די תשובה וועט דאנערשטאג אוונד איבערגעגעבען ווערען דעם אמעריקאנער פינאנץ-מיניסטער מעלאן.

פאריז, 2. (טו) די פאריזער אויסגאבע פון „טשיקאגער טריבון" איז מודיע, אז עס איז נישט אויסגעשלאסען א נייע קאנפערענץ צווישען פראנקרייך און אמעריקא וועגען מאראטאריום, חוץ דעם שרייבט די צייטונג, אז הגם די פראנצויזישע רעגירונג איז געגען רופען א קאנפערענץ פון אלע מלוכות, וועלכע האבען אונטערגעשריבען דעם יונג-פלאן וועט דאך אזא קאנפערענץ פארקומען.

לאנדאן, 2. (טו) די ענגלישע רעגירונג האט דורך איהר באטשאפטער אין פאריז איבערגעגעבען דער פראנצויזישער רעגירונג א פארשלאג צוזאמענצורופען אין לאנדאן א קאנפערענץ מיט פערטרעטער פון די מלוכות, וועלכע האבען אונטערגעשריבען דעם יונג-פלאן. די פראנצויזישע רעגירונג האט דעם פארשלאג אפגעווארפען.

צוליב דעם רעכענט מען אין לאנדאן, אז הענדערסאן וועט פרייטאג פאהרען אין פאריז.

אין לאנדאן האלט מען די לאגע פאר זעהר קריטיש.

ניו-יארק, 2. (טו) די היגע צייטונגען מעלדען, אז הובער איז פעסט ענטשלאסען אויף ווייטער צופיהרען די הילפס-אקציע לטובת דייטשלאנד אהן פראנקרייך, הובער האט נישט בדעה זיך אפצוזאגען פון זיין פלאן.

ניו-יארק, 2. (טו) פון פאריז איז אנגעקומען א מעלדונג וועגען א נייע קאנפערענץ וואס וועט פרייטאג פארקומען צווישען דעם אמעריקאנישען פינאנץ-מיניסטער מעלאן און דער פראנצויזישער רעגירונג.

ס'איז מעגליך, אז ס'וועט קומען צו א פערשטענדיגונג.

איז 8 טאג און 15 שעה

אויף אן'עראפלאן ארום דער וועלט

ניו-יארק, 2. (ספ. טעל.) נעכטען זענען קיין ניו-יארק אנגעקומען די לופט-פליהער פאסט און גאטי, וועלכע זענען איבער'ן אקעאן אדורכגעפלויגען די גאנצע וועלט, די פליהער זענען געפלויגען איבער דער וועלט 16 טויזענד מייל אין 8 טאג, 15 שעה און 51 מינוט, דאס בלויסע פליהען האט געדויערט 4 טאג 10 שעה און 8 מינוט, זיי האבען בעקומען א בעלוינונג פון 20 טויזענד דאלאר.

די פליהער זענען ענטוזיאסטיש אויפגענומען געווארען.

מוראדיגע שרפה אין א פארט

לאנדאן, 2 (טו) אין איין-פארט פארט-אר-מור (טעקסאס) איז אויסגעבראכען א מוראדיגע שרפה. 5 שיפען זענען שוין פערברענט, דער פארט שטעהט אין פלאמען.

באמבען-אויפרייס אין איטאליען

רוים, 2. (טו) אויף דעם טראנספארט-יואקזאל האט אין א וואגאן אויפגעריסען א באמבע, פון וועלכער 2 ארבייטער זענען דער'הרג'עט געווארע און 1 פערוואונדעט. דער אטענטאט איז אויסגעפיהרט געווארען געגען דער קאמיסיע אויף אויסצוצאהלען אונטערשטיצונג די איטאליענישע ארבייטער אין פאריז.

ספעציעלע קאנגרעס-נומערן

פון דער שווייצארישער יוד. פרעסע

ציריך (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט'ן 17. ציוניסטישען קאנגרעס האבען די יודישע צייטונגען אין דער שווייץ ארויסגעגעבען ספעציעלע קאנגרעס-נומערן. ספעציעל פערגרעסערטע קאנג... נומערן מיט ארטיקלען און איבערזיכטען וועגען די אקטועלע ציוניסטישע פראבלעמען האבען ארויסגעגעבען דאס „איזראעליטישע וואכענבלאט פיר די שווייץ" און די „יודישע פרעסע-צענטראלע".

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"

היינט און פאלגענדע טעג!
ליכט און שאטנס פון מיזשערשאפט
שענסטע פילם סימפאניע לכבוד דעם פ"ויען-קערפער! נור פאר דערוואקסענע!
נור פאר מענשן מיט שטארקע נערוון

שבת אנהויב 4 א זייגער נאכמ. ביז 5 א זייגער זענען די פרייזען 75 גר. און 1 זל.
זונטאג אנהויב 12 בייטאג ביז 4 א זייגער זענען די פרייזען 75 גר. און 1 זל.

מאשין-לעבער
ווערן אנגענומען אויסצונייען ביי
ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז.
זונטאג, כ' תמוז (5 יולי) צוליב'ן 27-טען יאהרצייט פון
בנימין זאב ב"ר יעקב ד"ר טעאדאר הערצל ז"ל
10 פריה — פייערליכע הזכרה אין דער סינאגאגע, אויף אלעיא קאשטשושקי
8.30 אוונד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע שרודמיעסקא 29 (צעגעלניאנא 4) טרויער-פערזאמלונג
מיט דער בעטייליגונג פון רעד. י. אונגער און ה' משה לימאן.
מארגען, שבת פריה הזכרות אין די שוהלען. איינגאנג פריי!

פריהער כבוש־העם און שפעטער כבוש־הארץ

בעדייטענדע ציונ. גרופּע וויל זיך ווידמען ציוניסטישער ערציהונגס־ארבייט

סענסאַציאָנעלער אינטערוויאו פון ח. נ. ביאַליק

באַזעל, (יט״א) דער רעדאַקטאָר פון ניו־יאָרקער „טאָג" ה׳ יוסף מאַרגאָשעס האָט פאַר דער עפענונג פון קאָנגרעס געהאַט אַ לענגערען גע־שפּרעך מיט חיים נחמן ביאַליק, וועלכער האָט מיטגעטיילט, אַז ער בלייבט אין באַזעל בלויז איי־ניגע טעג און פאָהרט דאַן אַוועק קיין קאַרלסבאַד.

איך בין צו פארביטערט, ערקלערט ח. נ. ביאַ־ליק, אַז איך זאָל קענען רעדען אויפ׳ן קאָנגרעס. איך האַלט, אַז די גאַנצע ציוניסטישע פּאָליטיק פון דער לעצטער צייט איז געווען איין גרויסער היסטאָרישער פעהלער פון דער לייטונג, וועלכע האָט אַלע איהרע בעמיהונגען קאָנצענטרירט אַרום ענגלאַנד אנשטאַט צו לעגען דעם טראָפּ אויף דער אַרבייט צווישען יודישען פאָלק. לאָמיר פריהער געווינען דאָס יודישע פאָלק, און שפּעטער וועלען מיר שוין געווינען פאַר זיך אויך ענגלאַנד. אויב מיר ווילען ווייטער געהען מיט דעם אַלטען וועג, וועלען מיר אויך אין 5 יאָהר אַרום נישט האָבען צו ווענען צו רעדען. ווען מיר זאָלען דער עיקר אונזערע אָנשטרענגונגען ריכטען צו שאַפען אַ שטאַרקע קולטור־עלע בעוועגונג אין דער גאַנצער לענג פון דעם יודישען פּראָנט אויף גאָר דער וועלט, וועלען מיר האָבען פאַר זיך אין משך פון 20 יאָהר אַ צוגעגרייטע יודישע אומה. וואָס אין א״י וועט אין דער צווישענצייט געשעהן פּאָליטיש איז נישט זעהר וויכטיג. די גאַנצע ציוניסטישע פּאָ־ליטיק מוז געענדערט ווערען. יונג און אַלט מוז געוואונען ווערען פאַר דער יודישער קולטור. דער ציוניזם דאַרף ווערען אַן ערציהערישע וועלט־בע־וועגונג. ענגלאַנד קענען מיר דערווייל לאָזען צו־רוה.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם דאָזיגען אינטער־וויאו מיט ח. נ. ביאַליק׳ן דערוויסען זיך די יט״א־פאָרשטעהער, אַז די מיינונג, וועלכע עס האָט גע־אויסערט ח. נ. ביאַליק, ווערט געטיילט דורך אַ בעדייטענדער גרופּע ציוניסטען און אַגענץ־מיט־גלידער, וועלכע האָבען בדעה תיכף נאָכ׳ן קאָנגרעס צו ווידמען אַלע אָנשטרענגונגען אַן ערציהערי־שער מאַסען־בעוועגונג, וועלכע זיי האַלטען אַלס פיל וויכטיגער פאַר׳ן ציוניזם, ווי די פּאָליטישע אַר־בייט. די דאָזיגע גרופּע שטרעבט אויפצולעבען די אַלטע לאָזונג: פריהער כבוש־העם און שפּעטער־כבוש־הארץ.

קאָנגרעס־שטימונג אין באַזעל

ה. אוסישקין און אַנדערע פּאַלעסטינער דעלעגאַטען וועגען דער לאַגע

באַזעל. — איך האָב געפונען באַזעל ביי מיין אָנקומען איינגעהילט אין אַ פערוואָלקענטען הימעל. ווי ס׳איז דער שטייגער אין טריבע אומעטיגע טעג האָט מיר די גאַנצע שטאָט באַזעל אויסגעזעהען אין אַ געדריקטער שטימונג.

איך וואָלט נישט געשריבען איבער אָט דער ערשיינונג פונ׳ם וועטער, ווען דאָס וואָלט נישט געווען אין האַרמאָניע מיט דער שטימונג, וואָס האָט געהערשט צווישען די ציוניסטען פאַר דעם קאָנ־גרעס, די קאַנטע ווינטלעך מיט דעם וואָלקענדיגען הימעל זענען כמעט אַ סימבאָל צו דער עקזיסטירענ־דער געדריקטער שטימונג ביי די ציוניסטען. די ער־שטע דעלעגאַטען, מיט וועלכע איך האָב זיך צוזאַ־

בריף פון באַזעל

פון מאַרדים מייער

מענגעטראָפען זענען געווען פּאַלעסטינער: דר. מאָסענסאָן, ה׳ אוסישקין און ה׳ סופּראַווסקי.

— שלום!

— שלום!

קלינגט די בעגריסונג צווישען דר. מאָסענסאָן און מיר. איך האָב איהם נאָר דעם ערשטען בע־געגענט.

אויף מיין פראַגע וואָס ט׳הערט זיך, ענט־פערט ער מיר: — ס׳איז אַ שווערע לאַגע. די ענג־לענדער פיהרען זיך גאָרנישט אויף ווי דזשענ־טעללייט, זייערע בעריכטען ווירקען זעהר שווער אויף דער שטימונג און אויף דער אַרבייט פון יודישען ישוב. און לעצטענס זייער געזעץ וועגען בעשרענקען דעם לאַנד־קויף האָט געמאַכט גאָר אַ שלעכטען איינדרוק. עס זעהט איינפאַך אויס, אַז זיי מאַכען חוזק פון אונז.

פיל שאַרפער איז געווען ה׳ אוסישקין. וועלכען איך האָב נאָכהער געזעהען, עס איז כמעט דער־זעלבער ענטשלאָסענער קאַמפס־לוסטיגער אוסיש־קין, דאָס פייער איז אַביסעלע שוואַכער, נישט אַזוי גליהענדיג, דער שוואונג איז אויך אַביסעלע איינ־געהאַלטענער, די יאָהרען וואָס געהען פאַרביי לע־גען זייער שטעמפּעל אַפילו אויף אַזאַ כאַראַקטער און פערזענליכקייט ווי אוסישקין איז, אָבער ס׳איז אַלץ אוסישקין.

זיין פערדרוס אויף די ענגלענדער איז גאַנץ גרויס, זיי ערפילען נישט זייער פערשפּרעכונג, זיי האַנדלען נישט לויט דער באַלפור־דעקלעראַציע.

אויף מיין בעמערקונג: — וואָס זאָל מען טאָן, אַז דער עובר בטל פאַספילד מיט זיין שוואַכקייט צו די אָרימע קאָלירטע ראַסען האָט די ממשלה?

ענטפערט אוסישקין: — ס׳איז נישט פאַס־פילד, ס׳איז ענגלאַנד, ס׳איז איהר פּאַלעסטינער אַד־מיניסטראַציע. זי האַנדעלט געגען אונז פאַר דער גאַנצער צייט זינט זי האָט דעם מאַנדאַט אויף פּאַ־לעסטינא. לאָרד פאַספילד האָט נישט מעהר געטאָן, ווי ער איז אַרויסגעגאַנגען מיט אָפענע ווערטער אין דער עפענטליכקייט, וואָס האָבען אָפּגעשפּיגעלט זייערע מעשים און טענדענצען.

ס׳פערשטעהט זיך, אַז אוסישקין האַלט אויך פעראַנטוואָרטליך דעם ציוניסטישען עקזעקוטיוו מיט דר. חיים ווייצמאַן בראש. זיי האָבען, לויט זיין מיי־נונג נישט רעאַגירט געגען דער פאַלשער און שעד־ליכער פּאָליטיק פון דער אַדמיניסטראַציע איבער־הויפּט איז אוסישקין בייז אויף די דייטשע ציוני־סטען וועמענס פּאָליטיק ער זאָגט פאַלט זיך כמעט צוזאַמען מיט פאַספילדס ערקלערונגען.

— אָבער בויט זיך כאָטש דאָך? — איז מיי־נע אַ פראַגע.

דערויף ענטפערט ה׳ סופּראַסקי: — זינט די בלוטיגע אונרוהען בויט זיך ווייניגער ווי פריהער, און זינט פאַספילדס ווייס בוך בויט זיך נאָך ווייניגער. איבערהויפּט האָבען זיי אונז געגעבען אַ שטאַרקע קלאַפּ דערמיט וואָס זיי האָבען אַזוי בעשרענקט די עליה (די אימיגראַציע), זי כמעט צו גאָרנישט געמאַכט.

אָט דאָס איז די שטימונג וואָס עס האָבען גע־בראַכט די פּאַלעסטינער דעלעגאַטען, און זייער שטימונג מוז דאָך אומבעדינגט ווירקען אויף דער שטימונג פון אַלע דעלעגאַטען. ארץ ישראל איז שוין נישט נאָר דער ציל פון דער ציוניסטישער בעוועגונג נאָר ס׳איז אויך דאָס האַרץ און דער פּולס פון דער בעוועגונג. און ווי דאָס האַרץ פיהלט און קלאַפּט אַזוי פיהלען און קלאַפּען די אַנדערע אברים, פאַר פריהערדיגע קאָנגרעסען פלעגט זיך שטענדיג פיה־לען אַ יום־טוב שטימונג איצט פיהלט זיך גיכער אַ תענית שטימונג.

די ערשטע אַרבייטען פון דער יודישער רעפּרעזענטאַנץ אין רומענישען פּאַרלאַמענט

בוקאַרעשט, (יט״א) אין משך פון דער גענעראַל־דעבאַטע איבער דער טראָן־רעדע אין בייעם רומענישען פּאַרלאַמענט האָבען די יודישע דעפּוטאַטען איינינע מאָל גענומען דאָס וואָרט. דעפּ. ד״ר טעאָדאָר פישער האָט אויפגעקלערט די שטע־לונג פון דער יודישער בעפעלקערונג צו די פראַ־גען, וואָס זענען אָנגעצייכענט געוואָרען אין דער טראָן־רעדע. דעפּ. ד״ר מאַקס דיאַמאַנט און ד״ר מאַנפרעד רייפער האָבען אינטערפּעלירט דעם פי־נאַנץ־מיניסטער אַרזשעסאַיאַנו וועגען די נייע פאַר־שריפטען פאַר איבהאַבער פון שענק־קאָנצעסיעס. די אינטערפּעלאַנטען האָבען געפאָדערט צו רעס־פּעקטירען די רעכט פון די אַלטע קאָנצעסיאָנערען. ד״ר מאַנפרעד רייפער האָט אַ צווייט מאָל גענומען דאָס וואָרט ביי דער דיסקוסיע איבערן געזעץ וועגען מאַטורע־עקזאַמענס. דער רעדנער האָט געפאָ־דערט, אַז צו די עקזאַמענס זאָלען צוגעלאָזען ווע־רען אויך יודישע דעפּוטאַטען.

פאַרוואָס ווערען פערשידען בעל־ווינט די יודישע און אַראַבישע אַרבייטער?

דיסקוסיע אין ענגלישען פּאַרלאַמענט

לאָנדאָן, (יט״א) אויף דער לעצטער זיצונג פון ענגלישען פּאַרלאַמענט האָט דער פיהרער פון דער פּראָ־אַראַבישער גרופּע דעפּ. קאָלאָנעל האַ־וואַרד־בערי זיך געווענדעט צום אונטערשטאַאַטס־סעק־רעטאַר פאַר קאָלאָניען־ענינים ד״ר דרומאָנד שילס מיט פאָלגענדער אָנפראַגע.

אין הסכם מיט׳ן בריף פון פּרעמיער צו ד״ר ווייצמאַן דאַרף די א״י־רעגירונג איצט בעשעפטי־גען אַ געוויסע צאָהל יודען אין די עפענטליכע אַרבייטען. די יודען בעקומען פאַר גלייכער אַר־בייטער העכערע שכירות ווי די אַראַבער, הגם די לעצטע האָבען אַ לענגערען אַרבייטס־טאָג. צי וואָלט דער אונטערשטאַאַטס־סעקרעטאַר פאַר קאָלאָניען־ענינים נישט געווען גענייגט דעם ענין צו בע־טראַכטען?

ד״ר שילס: אין דעם פּרעמיערס בריף ווערט געזאָגט: „אין דער פראַגע פון עפענטליכע און קאָמונאַלע אַרבייטען, וואָס ווערען פינאַנסירט פון עפענטליכע פאָנדען, דאַרף גענומען ווערען אין בעטראַכט די פאָדערונג צו זיכערען אַן׳ענטשפּרע־כענדען אַנטייל פון יודישע אַרבייטער, בעהמענדיג אין אַכט דעם יודישען צושטייער פאַר די עפענט־ליכע הכנסות". דאָס איז די פּאָליטיק, אין וועלכער עס דאַרף זיך האַלטען דער הויך קאָמיסאַר פון א״י. לאָרד פאַספילד איז זיכער, אַז דער הויך־קאָמיסאַר וועט דערביי נעהמען אין אַכט אַלע בעגלייט־מאָטיווען פון דער פעראָרדענונג, ווי די פראַגע פון שכירות, אַרבייטס־שעה׳ן און לייסטונגס־פעהיגקייט.

דעפּ. האָוואַרד בערי: צי גיט זיך אָפּ ד״ר שילס אַ חשבון, אַז דאָס איז דער ערשטער פאַל אין דער געשיכטע, ווען פאַר דער זעלבער אַרבייט ווערען פערשידענע מענשען בעלוינט אויף אַ פער־שידענעם אופן אויפ׳ן יסוד פון זייער רעליגיעזער אָנגעהעריגקייט? צי וועט די רעגירונג נישט מאַ־כען קיין סוף צו דעם דאָזיגען זעהר נישט־געוואונ־שענעם פּרעצעדענס?

אַנ׳אַרבייטער־דעפּוטאַט: צי וואָלט נישט גע־ווען ראַטזאַם צו העכערען די שכירות פון די אַ־ראַבער.

ד״ר שילס: אייניגע פון אונזערע שווערינקיי־טען שטאַמט פון דעם פערשידענקייט פון דעם עקאָ־נאָמישען לעבענס־ניוואָ פון ביידע ראַסען. מיר פער־פאָלגען מיט פערשטענדניש די פאַרוואָרפען, וואָס ווערען אונז אויסגעזעצט.

דעפּ. פענער־בראָקוויי (פיהרער פון דער אונ־אָפּהענגיגער אַרבייטער־פּאַרטיי): היות דער קאָלאָ־ניאַל־אַמט בעשטרעבט אַן׳אויסגלייכונגס־פּאָליטיק, צי וואָלט נישט געווען גלייכער צו העכערען דעם אַראַבישען אַרבייטס־לוין, כדי איהם אויסצוגליי־כען מיט׳ן יודישען, איידער צו רעדוצירען דעם יודישען.

ד״ר שילס: אַוודאי שטרעבען מיר דערצו.

יודיש פאָלקס־טעאַטער, זגערזשער 17.

ווילקאָמען אונזער גרויסען ליבען גאַסט! אַ גרויסע איבערראַשונג פאַר באַלוט און אומגעגענד! סענסאַציע! ענדליך איז אונז געלונגען צו אַנגאַזשירען דעם ליבלינג פון לאָדזער פּובל., דעם בעקאַנטען אַמעריק. סטאַר, געוו. דירעקטאָר פון לאָדזער „סקאַלאַ"־טעאַטער

הערמאַן שעראַצקי

אין לאָדזער „פאָלקס־טעאַטער" נאָר אויף דריי געציילטע פאָרשטעלונגען.

אַ זעלטענע געלעגענהייט, וואָס דאָס פּובליקום קאָן נאָר זעהן איינמאָל אין הונדערט יאָהר דריי בעסטע היסטאָר. אָפּערעטען פון אומשטערבליכען גרינדער פון יוד. טעאַטער א. גאָלדפאַדען

שבת, ד. 4. יולי, אָנפאַנג 4 נאָכמיטאָג צו פּאָפּולערע פּרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 די בעליבטע אָפּערעטע אין 5 אַקטען

עקדת יצחק

הויפּט־ראָל „אברהם"–הערמאַן שעראַצקי

שבת אָווענד, פּונקט 9 אַ זייגער די בעקאַנטע אָפּערעטע אין 5 אַקטען

„שולמית"

ראָל „אבשלום" – הערמאַן שעראַצקי.

זונטאָג, דעם 5. יולי, 9 אָווענד—אַ גרויסער יום־טוב! קומט זיך געזעגנען!! די לעצטע גרויסע געזעגנונגס־פאָרשטעלונג, וואו דאָס פּובליקום וועט האָבען די געלעגענהייט זיך צו געזעגנען מיט דעם גרויסען אַמעריקאַנער גאַסט פאַר זיין אָפּפאָהרען אין אַמעריקאַ.

עס ווערט געשפּילט די גוט־בעקאַנטע אָפּערעטע אין 5 אַקטען, הערמאַן שעראַצקי׳ס קרוין־ראָל

„בר־כוכבא"

אין אַלע דריי פאָרשטעלונגען נעמט אַנטייל די בעליבטע פּרימאַדאָנע סאָניע ווינבערג. אַנטייל־נעהמער: בוימאַן רעגינאַ, ווינבערג סאָניאַ, טופּמאַן מרים, אריעל דוד, בלאַט אברהם, דראַנאָוו מרדכי, טופּמאַן יהושע, צווילין ישעיהו א״א גרויסער דאַמען־און מענער־כאָר. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון בעליבטען דיריגענט און קאָמפּאָזיטאָר דוד בײנעלמאַן. אָווענד־פּרייזען פון 1–3 זל.

געשעפטס־פיהרער: שמואל ליודנער. סופליאָר: א. בלאַט.

בילעטען פריהער צו בעקומען אין פריזיר־געשעפט פון ראַטמאַן, פּולנאָצנאַ 24 און פון פריהמאָרגען — אין קאַסע פון פאָלקס־טעאַטער. וועגען אַלע טעאַטער־ענינים זיך צו ווענדען צום געשעפטס־פיהרער שמואל ליודנער אין קאַנצעלאַריע פון פאָלקס־טעאַטער פון 11 ביז 1 נאָכמיטאָג.

פאָדערונג פון העבר. לעהרער־פערבאַנד צום ציונ. קאָנגרעס

ירושלים, (יט״א) דער העבראַישער לעה־רער־פערבאַנד האָט אַרויסגעשיקט אַ דעפּעשע צום ציוניסטישען קאָנגרעס, אין וועלכען עס ווערט גע־פאָדערט, אַז אין געביט פון העבראַישען שול־וועזען זאָלען פערבלייבען גילטיג די בעשלוסען פון 16־טען ציוניסטישען קאָנגרעס, און אַז דאָס שול־וועזען זאָל נישט אַריבערגעהען אונטער דער השגחה פון דער „כנסת־ישראל". דער לעהרער־פערבאַנד בעקלאָגט זיך אויך אויף די שווערע שכירות־בעדינגונגען, וואָס זענען איינגעפיהרט גע־וואָרען דורך דעם דירעקטאָר פון ערציהונגס־דע־פּאַרטאַמענט ביי דער יודישער אַגענץ ד״ר בערק־סאָן.

סאָוויעטישער רעגירונגס־דעקרעט

וועגען פערגרעסערן אויף 78 פּראָצ. די קוסטאַר־פּראָדוקציע

מאָסקווע, (יט״א) דער „סאָווזאַרקאָם" האָט אַרויסגעגעבען אַ דעקרעט, לויט וועלכען די גאַנ־צע קוסטאַר־פּראָדוקציע פון אַרטיקלען פון טעג־ליכען געברויך אין סאָוויעטען־פערבאַנד דאַרף אין משך פון נאָהענטסטען יאָהר שטייגען מיט 78 פּראָ־צענט לגבי פאַראַיאָהריגען און דערגרייכען קרוב 4 ביליאָן רובל. די סאָוויעטישע מלוכה־באַנק ווערט בעאויפטראַגט צו פינאַנסירען דעם פּלאַן. עס וועלען געעפענט ווערען בייע 500 פערטיילונגס־שטע־לען פון קוסטאַר־אַרטיקלען אין פערשידענע צענט־רען פון סאָוויעטען פערבאַנד. דער דעקרעט אונ־טערשטרייכט, אַז עס דאַרף נישט געענדערט ווע־רען דער פּראָלעטאַרישער כאַראַקטער פון דער קוסטאַר־אינדוסטריע. קאַפּיטאַליסטישע עלעמענטען בלייבען אויסגעשלאָסען.

אין די אויסלענדער־קרייזען אין מאָסקווע האָט דער נייער קוסטאַר־דעקרעט פון דער סאָוויעטען־רעגירונג אַרויסגערופען דעם איינדרוק, אַז די רע־גירונג פּרובט שאַפען אַ נייעם מין „נעפּ", אין וועלכען דאָס לאַנד נויטיגט זיך זעהר שטאַרק. די בעוואָרעניש וועגען נישט ענדערען דעם פּראָ־לעטאַרישען כאַראַקטער פון דער קוסטאַר־אינדוס־טריע דאַרף בעדייטען, אַז די רעגירונג וויל דאָך נישט דערלאָזען, אַז דער נייער קורס זאָל פער־מעגליכען אַן׳עקספּאַנסיע פון קאַפּיטאַליסטישע פאָר־מען אין דער ווירטשאַפט.

ווי בעקאַנט, איז אין דער קוסטאַר־אינדוס־טריע בעשעפטיגט דער גרעסטער טייל פון דער דעקלאַסירטער יודישער בעפעלקערונג אין סאָוויע־טען פערבאַנד. בעזונדערס גרויס איז דער אַנטייל פון יודען אין די קוסטאַר־צווייגען לעדער, בוי־גע צייג, לייכטע שניט־סחורה, שטיקערייַ, טאַקעריי, קיך־האָלץ־געשיר א. אַנד.

דער 17. ציוניסטען־קאָנגרעס

עס איז כאַראַקטעריסטיש און סימבאָליש אַז אַלע שטורמישע קאָנגרעסען קומען פאָר אין באַזעל אין דער שטילער, רוהיגער שטאָט ביים רהיין, וואו אַלץ איז אַזוי געמיטליך, געאָרדענט און דער רוהיגער שטילער טייך וויגט איין די בעפעלקערונג און שלעפערט זיי איין, אויך דאָסמאָל ערוואַרט מען אַ שטורמישען קאָנגרעס. פון צוויי זייטען ערוואַרט מען דעם שטורעם פון איין זייט מצד די רעוויזיאָניסטען, אַט פון דעם פליגעל, וועלכער האָט נישט קיין נאָמען, מע ווייסט נישט צי מ׳זאָל איהם אָנרופען לינק אָדער רעכטס. עס איז אַ נייע בעשעפעניש, אַ מאָדערנע בריאה, פאַר וועלכער אדם הראשון האָט פערגעסען אָנצורופען אַ נאָמען. אויסערליך זעהט עס אויס צו זיין לינק, רעוואָלוציאָנער, אינערליך זעהט עס אויס צו זיין רעאַקציאָנער, פאַשיסטיש.

לכתחילה האָט מען געמיינט, אַז דאָס איז אַ פאַנטאַזיע פון אַ יחיד און מען האָט איהם נישט גענומען ערנסט. מיר געדענקען נאָך, ווי אויפ׳ן ווינער קאָנגרעס מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק, איז דער פיהרער געזעצען כמעט איינזאַם. ער האָט אַפילו קיין פלאַץ נישט געהאַט און האָט געמוזט זיך זעצען אויף דער ערד — אַזוי האָט מען דעמאָלט דערציילט און ווייצמאַן האָט מיט אירָאָניע אָנגעוויזען אויף איהם, אַז דאָרט זיצט איינער וואָס איז גרייט איבערצונעהמען די לייטונג. היינט, אין אַ פּאָר יאָהר שפּעטער, איז דער רעוויזיאָניזם אַ שטאַרקע שטרעמונג און קיינער איגנאָרירט שוין נישט, ווען מען רעדט דערפון, אַז זיי קלייבען זיך איבערצונעהמען די מאַכט.

אָבער אויך אַ צווייטער פליגעל איז דאָ פון וועלכען מע ערוואַרט אַ שטורעם, דאָס איז די „מזרחי“ וועלכע איז גאָר שטאַרק רעוואָלוציאָנער און קלויבט מיטצומאַכען דעם אָנגריף אויף דער אָפּיציעלער לייטונג. דער פאַקט איז געוויס אַ איבערראַשונג. פון וועלכער זייט מען האָט ערוואַרט אַן אָנגריף אויף דער פּאָליטישער ליניע אָבער נישט פון די אָרטאָדאָקסען. ווי אַזוי דאָס קומט, ווי אַזוי די מזרחי האָט זיך פערקליבען אין רעוואָלוציאָנערען לאַגער, איז ממש נישט צו פערשטעהן, און נישט נאָר מיר פערשטעהען נישט, אויך די דייטשע מזרחיסטען, וועלכע פערשטעהען דאָך געוויס אין פּאָליטיק מעהר ווי אונזערע מענשען, שטעהען [illegible] און ווילען נישט מיטמאַכען די רעוואָלוציע, דאַגעגען זענען גראַד די אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס, וועלכע זענען דאָך אומעטום די ראַדיקאַלען, זענען גראַד אויפ׳ן קאָנגרעס רעגירונגס־טרייע, זיי האַלטען מיט דער לייטונג זענען מסכים מיט ווייצמאַנס פּאָליטיק און שטויסען אָפּ דעם אָנגריף פון די רעוויזיאָניסטען מיט זייערע פערבינדעטע די „מזרחי“.

מיר זעהען, אַז אויף דעם קאָנגרעס וועט הערשען אַ געוואַלדיגע צומישונג, קיינער ווייסט נישט וואו עס איז לינק, און וואו רעכטס, מען האָט זיך געביטען מיט די ראָלען. די סיבה פון דער צומישונג ליגט ווי מיר שיינט, אין דעם, וואָס דאָ וועט נישט פאָרקומען קיין פּרינציפּיעלער קאַמף ווייל עס האַנדעלט זיך נישט וועגען אַ פּאָליטישע ליניע, וועגען אַ ראַדיקאַלע אָדער ליבעראַלע שיטה, נאָר עס האַנדעלט זיך מעהר וועגען פערזענליכע מאָמענטען, וועגען פערזענליכע סימפּאַטיעס און אַנטיפּאַטיעס, וועגען פערזענליכן צוטרוי אָדער אומצוטרוי, וועגען אַ גרעסערער אָדער קלענערער מאָס פון אחריות וואָס מען פיהלט...

יאָ, דער עיקר איז דאָ דאָס געפיהל פון אחריות, אַז עס איז שלעכט ווייסען אַלע. וואו איז היינט גוט? עס פרעגט זיך נאָר, צי קען ווערען בעסער, אָדער עס קען נאָך ווערע ערגער, און די מורא פאַר׳ן ערגער ווערען, האָט עס אַריינגעבראַכט די צומישונג אין דער מחנה. אַ קלאַסישער ביישפּיל דערצו, האָבען געגעבען די ראַדיקאַלען, וועלכע האָבען אַ לאַנגע צייט געטומעלט און געמאַכט געוואַלדען, היינט זענען זיי נעבעך פערשוויגען, אויפ׳ן קאָנגרעס וועט מען אפשר גאָר זייער שטים נישט הערען. אדרבה זיי זענען היינט נאָר די געטרייסטע מחנה פון דער איצטיגער לייטונג און דער „עת לבנות“ שרייבט גאָר רעוואָלוציע, די ראַדיקאַלען האָבען דערפיהלט דאָס גרויסע אחריות, וואָס מען נעהמט אויף זיך, אַז מיט׳ן אַוועקגעהען פון ד״ר ווייצמאַן גיט מען אפשר דער רעגירונג די געוואונשטע גלעגענהייט זיך אינבאַנצען אַרויסצודרעהען פון פּסק...

דער קאָנגרעס וועט זיין זעהר אַ שטורמישער, אָבער קיין סיבה צו בעאונרוהיגונג איז נישטאָ. אויך דאָס מאָל וועט איראָפּא און די איראָפּעאיש אַריענטירטע אַמעריקאַנער אַרויסהעלפען. זיי זענען דערוויל די מעהרהייט און וועלען דאָס שיף בשלום אַדורכפיהרען דורכ׳ן שטורעם.

ש. י. סטופּניצקי

דער פּאָליטישער מאָמענט

די שוועריגקייטען ביים אַדורכפיהרען הובער׳ס מאָראַטאָריום פּלאַן

אויף דער טאָג־אָרדנונג אין דער פּאָליטישער וועלט שטעהט נאָך אַלץ הובער׳ס מאָראַטאָריום־פּלאַן, ווי עס איז געווען צו דערוואַרטען האָט פראַנקרייך זיך טאַקע געלייגט אין דער לענג און אין דער ברייט און וויל נישט דערלאָזען אַדורכפיהרען דעם פאָרגעלעגטען מאָראַטאָריום. אַזוי ווייט אַז די אַמעריקאַניש־פראַנצויזישע אונטערהאַנדלונגען זענען איבערגעריסען געוואָרען, דער שטרייט צווישען פראַנקרייך און אַמעריקאַ געהט צוליב דריי פונקטען:

1) פראַנקרייך פאָדערט אַז די אָפּגעלייגטע צאָהלונגען זאָלען געדעקט ווערען אין משך פון פינף יאָהר, דאַגעגען האַלטען ד׳ פעראייניגטע שטאַטען, אַז דער דאָזיגער טערמין איז צו קורץ און לעגען פאַר 25 יאָהר.

2) פראַנקרייך פאָדערט פון דייטשלאַנד אַ גאַראַנטיע, אַז אין משך פון די נאָהענטסטע פינף יאָהר זאָל זי זיך ווידער אַמאָל נישט ווענדען וועגען אַ מאָראַטאָריום אין געגענפאַל וויל די פראַנצויזישע רעגירונג זיין פריי פון דער פליכט אַריינצוטראָגען אין דער אינטערנאַציאָנאַלער באַנק די סומע פון 500 מיליאָן מאַרק וואָס עס מאַכט אויס דער נישט־געשיצטער טייל פון די רעפּאַראַציע־צאָהלונגען.

3) די פראַנצויזישע רעגירונג האַלט פאַר נויטיג, אַז אויך אַנדערע מלוכות פון מיטעל־איראָפּא און נישט בלויז דייטשלאַנד זאָלען געניסען פון די קרעדיטען וואָס וועלען געגעבען ווערען דורך דער אינטערנאַציאָנאַלער באַנק.

לויט די דאָזיגע דריי פונקטען איז צו זעהן, אַז פראַנקרייך זוכט בעוואָרענישען לגבי דייטשלאַנד עס דאָמינירט נאָך אין פראַנקרייך די טענדענץ צו האַלטען דייטשלאַנד אין דער קלעם, און נישט לאָזען איהר פריי אָפּאָטעמען. פראַנקרייך, וועלכע דיספּאָנירט איצט אַליין מיט גרויסע קאַפּיטאַלען און פיהלט בכלל נישט דעם ביטערען טעם פון אַ פינאַנציעלען קריזיס, וויל באין אופן נישט דערלאָזען אַז דייטשלאַנד זאָל אַזוי גיך אַרויס פון דער שווערער פינאַנציעלער לאַגע.

אין פראַנקרייך האָט מען בכלל נישט קיין צוטרוי צו דייטשלאַנדס טענות און צו אַלע דייטשלאַנדס דראהונגען וועגען היטלעריזם אָדער קאָמוניזם, וואָס זאָל בעהערשען ס׳לאַנד אין פאַל ווען מע וועט נישט פערלייכטערען דייטשלאַנדס גורל — האַלט מען אין פראַנקרייך פאַר פשוטע אָנשטעלענישען און דיפּלאָמאַטישע קינצלעך. אַ חוץ דעם האַלט מען אי ז׳פראַנקרייך, אַז מען דאַרף גאָר נישט דערלאָזען דערצו, אַז דייטשלאַנד זאָל זיך „אויסגלייכען די ביינער“. דאָרט זאָגט מען גאָר, אַז דאָס אַרויסלאָזען דייטשלאַנד פון דער צוים, אי וועלכער דער ווערסאַילער טראַקטאַט האָט איהר איינגעשפּאַנט איז גאָר אַ סכנה פאַר׳ן וועלט־שלום, ווי נאָר דייטשלאַנד וועט קאָנען אויפהויבען דעם קאָפּ, וועט זי ווידער זיך וועלען פערמעסטען מיט דער וועלט, און עס וועט קומען צו אַ נייעם שרעקליכען בלוט־באַד.

דאָס אַלץ בעוועגט פראַנקרייך נישט צו געבען איהר הסכם אויפ׳ן הובער־מאָראַטאָריום.

אַמעריקאַ ווידער שטעלט זיך נישט אָפּ פון קיין שום זאַך, אַבי אַדורכצופיהרען דעם מאָראַטאָריום. מיט אַמעריקאַ קומט איצט פאַר דאָס פערקעהרטע ווי בעת דער וועלט־מלחמה, דאַן האָט זיך אַמעריקאַ געשטעלט אויף דער זייט פון דייטשלאַנדס געגנערס, און האָט מיטגעווירקט צו דייטשלאַנדס מפּלה אויף די שלאַכט־פעלדער, איצט אָבער וויל אַמעריקאַ פאַר יעדען פּרייז אַרויסהעלפען דייטשלאַנד פון דער בויט. זוכט אַמעריקאַ אַלע וועגען ווי אַזוי צו קומען צו אַ פערשטענדיגונג מיט דייטשלאַנדס שטאַרקסטען געגנער — פראַנקרייך. די אונטערהאַנדלונגען מיט פראַנקרייך זענען טאַקע איבערגעריסען נאָר פאַקטיש אונטערהאַנדעלט מען ווייטער און אין אַמעריקאַ האָפט מען פונדעסטוועגען צו קומען צו אַ פערשטענדיגונג.

אויב עס וועט זיך נישט איינגעבען אַמעריקאַ אַריינצוציהען פראַנקרייך אין איהר מאָראַטאָריום־פּראָיעקט, וויל גאָר אַמעריקאַ דעם הובער־פּלאַן אַדורכפיהרען אָהן פראַנקרייך. צי דאָס וועט זיך איינגעבען איז אַ גרויסע פראַגע, ווייל פראַנקרייך וועט דאָך נישט דערלאָזען עס זאָל געטון־ווערען פאַר דייטשלאַנד אַ טובה, וואָס זאָל זיין לרעה פראַנקרייך, מיט׳ן אָפּזונדערען זיך פון פראַנקרייך, קאָן אַמעריקאַ דערפיהרען צו אַן ערנסטען קאָנפליקט, וואָס קאָן אפשר האָבען ערגערע פאָלגען ווי דאָס נישט געבען דייטשלאַנד דעם געפּלאַנטען מאָראַטאָריום. גראַד איז פראַנקרייך אין דער לאַגע, וואָס עס קאָן איהר נישט אָפּשרעקען אַמעריקאַס פינאַנציעלער ווידערשטאַנד.

בלייבט נאָר דער איינציגער אויסוועג פאַר אַמעריקאַ, אויב זי וויל אַדורכפיהרען איהר מאָראַטאָריום־פּראָיעקט, איינצוגעהען אויף די ווייטגעהענדסטע הנחות אַבי נאָר אַריינצוציהען פראַנקרייך אין׳ם מאָראַטאָריום־שפּיל. ערשט דאַן קאָן זיין אַן אויסזיכט אַז דער מאָראַטאָריום זאָל ברענגען פּאָזיטיווע רעזולטאַטען.

---

38 יודען מאַנען ביי דער ענגלישער רעגירונג אַ גרויסע ירושה

די ירושה איז געבליבען נאָך אַ יודישען מאַגנאַט משה רפאל דע אַקווילאַר, וועלכער איז אַנטלאָפען פון דער שפּאַנישער אינקוויזיציע און האָט זיך בעזעצט אין לאָנדאָן. — ער איז געווען אַ ביסקופּ, אַ לאָרד און אַ באַנקיר און איז געשטאָרבען מיט 150 יאָהר צוריק. — די געשיכטע איז אויפגעדעקט געוואָרען דורך אַ צופעליג געפונענעם דאָקומענט

אין דעם קור־פּלאַץ פּיסטיאַן אין טשעכאָסלאָוואַקיען איז לעצטענס פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון די זאָגענאַנטע „ביסקופּ אַקווילאַר יורשים“, אַנוועזענד זענען געווען ביי דער קאָנפערענץ 38 פערזאָן פון די יודישע פאַמיליעס: ווינער, אַגולאַר, ראַט און וואַרעצקי.

די דאָזיגע אַלע פאַמיליעס שטאַמען פון דער שטאָט קאַסטאַלאָוויץ, אין בעהמען, טשעכאָסלאָוואַקיען, פון דאָרט האָט אויך געשטאַמט דער ביסקופּ משה רפאל דע אַקווילאַר, וועלכער האָט איבערגעלאָזען אין ענגלאַנד די גרויסע ירושה.

די קאָנפערענץ פון די יורשים האָט בעשלאָסען אָנצוהויבען אַ פּראָצעס געגען דער ענגלישער רעגירונג, אַז זי זאָל די יורשים אַרויסגעבען די ירושה פון צוויי מיליאָן פונט שטערלינג. אַדוואָקאַטען פון פּראָג, טשעכאָסלאָוואַקיע, האָבען זיך אונטערגענומען צו פערפיהרען דעם פּראָצעס אין די געריכטען פון ענגלאַנד.

ווער איז געווען דער פערשטאָרבענער יודישער ביסקופּ און ווער זענען זיינע יורשים? אויף דעם אַלטען יודישען בית־עולם אין דעם יודישען שטעטעל קאַסטאַלאָוויץ האָט מען געפונען אַן אַלטע מצבה אויף אַ קבר. אויף דער מצבה געפינט זיך אַ העברעאישע אויפשריפט, אַז דאָ ליגט בעערדיגט יוסף דע אַקווילאַר, ער שטאַמט פון אַ יודישער פאַמיליע פון שפּאַניען, וועלכע איז געווען מאַראַניש דאָס הייסט יודען, וועלכע די אינקוויזיציע האָט געצוואונגען צו שמד, אָבער זיי זענען געהיים פאַרבליבען יודען.

מען האָט אויסגעפונען, אַז אַ ברודער פון יוסף דע אַקווילאַר מיט׳ן נאָמען מאָזעס (משה) רפאל דע אַקווילאַר, איז געווען אַ לאָרד און אַ ביסקופּ אין ענגלאַנד, און האָט פערמאָגט אַ באַנק געשעפט און גרויסע פערמעגענס. דיזער לאָרד און ביסקופּ, משה רפאל דע אַקווילאַר, האָט דאָס איבערגעלאָזען די גרויסע ירושה נאָך זיין טויט.

יוסף דע אַקווילאַר פון קאַסטאַלאָוויץ איז אויך געווען זעהר רייך, ער האָט געהאַט אין קאַסטאַלאָוויץ אַ מאַיאָנטעק, וועלכען ער האָט איבערגעלאָזען בירושה זיין זוהן. דער זוהן האָט זיך שוין גערופען נישט אַקווילאַר נאָר אַגולאַר, אין דעם מאַיאָנטעק האָט זיך אויך געפונען אַ בראָנפען ברענעריי, די קינדער פון אַגולאַר האָבען זיך שוין גערופען ווינער, פון „ווינבראַנד“.

איצט האָט מען ביי די פאַמיליעס פון אַגולאַר און ווינער געפונען אַן אַלטע שריפט אין דער שפּאַנישער שפּראַך מיט העברעאישע אותיות. די דאָזיגע שריפט שטאַמט פון יוסף דע אַקווילאַר. עס ווערט אין איהר דערציילט, אַז אין יאָהר 1740 אַלזאָ, מיט קנאַפּע צוויי הונדערט יאָהר צוריק, האָט די אינקוויזיציע אין [illegible], שפּאַניען, פערברענט אויפ׳ן שייטער־הויפען דעם מאַראַן (געהיימען יוד) שלמה דע אַקווילאַר.

דעם עלטערען זוהן יוסף דע אַקווילאַר, וועלכער האָט איבערגעלאָזען די שריפט, איז געלונגען זיך צו ראַטעווען פון שייטער־הויפען און צו אַנטלויפען קיין בעהמען (איצטיגע טשעכאָסלאָוואַקיע). דאָ האָט ער זיך אָפּגעזאָגט פון קריסטענטום און צוריק עפענטליך אָנגענומען דעם יודישען גלויבען. זיין ברודער, משה רפאל דע אַקווילאַר, האָבען די גלחים אַוועקגענומען אין אַ מאָנאַסטיר, און מען האָט איהם ערצויגען אַלס קאַטוילישען גלח און געמאַכט איהם שפּעטער פאַר אַ ביסקופּ, מיט יאָהרען שפּעטער האָט זיך מאָזעס רפאל דע אַקווילאַר אומגעקעהרט צוריק אין טאָלעדאָ, וואו ער האָט געלעבט ביי זיין מוטער און שוועסטער אין הויז אַלס מאַראַן.

די פאַמיליע איז געווען זעהר רייך, זיי האָבען געפיהרט געלד־געשעפטען און האָבען געהאַט גרויסע פערמעגענס, די גלחים פון דער אינקוויזיציע האָבען זיך באַלד דערוואוסט אַז דער ביסקופּ דע אַקווילאַר איז אַ מאַראַן א געהיימער יוד, הייסט עס האָט מען איהם גענומען פערפאָלגען, ווי זיין פאָטער שלמה. עס איז איהם אָבער געלונגען צו אַנטלויפען. אָבער אויך אין האָלאַנד איז ער געווען נישט זיכער מיט זיין לעבען. די שטאַרקע האַנד פון דער אינקוויזיציע האָט דעמאָלט געגרייכט איבער אַלע לענדער.

נאָך אַ קורצער צייט אויפהאַלטען זיך אין האָלאַנד איז די מאַראַנען־פאַמיליע דע אַקווילאַר, די אַלמנה נאָך שלמה דע אַקווילאַר מיט איהר זוהן און טאָכטער אַנטלאָפען קיין ווין, וואו זיי האָבען זיך עפענטליך לויט די דעמאָלטיגע געזעצען, אָפּגעזאָגט פון קריסטענטום און אָנגענומען דעם יודישען גלויבען.

אין דער „איזענגאַסע“ אין 9־טען ווינער דיסטריקט — דערציילט זיך ווייטער אין דער שריפט — שטעהט נאָך ביז איצט אַ וואַנד פון יענער שוהל, דאָרטען, אויף אַ מאַרמאָרנעם טאָוועל איז אויסגעקריצט מיט העברעאישע אותיות, אַז די שוהל האָט אויפגעבויט דער איידעלער יוד, ר׳ משה רפאל דע אַקווילאַר וועלכער איז אַנטלאָפען פון שפּאַניען קיין ווין“.

אַז דער געוועזענער ביסקופּ און מאַראַן ר׳ משה רפאל דע אַקווילאַר האָט געלעבט אין ווין און אויפגעבויט די שוהל, איז נישט קיין לעגענדע, נאָר אַ היסטאָרישער פאַקט, וועלכער איז בעוויזען געוואָרען מיט דאָקומענטען.

די דאָקומענטען פון דער מאַראַנען־פאַמיליע דערציילען אויך, אַז ר׳ משה רפאל דע אַקווילאַר, האָט זיך אין ווין פערנומען מיט געלד־געשעפטען, און האָט אַלס געלד־מענש געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין ווינער קייזערליכען הויף, עס האָט דעמאָלט רעגירט די קייזערין מאַריאַ טערעזאַ, מען האָט געפונען אַ דאָקומענט וואָס איז אַ בעשטעטיגונג אויף דריי הונדערט טויזענד דאָלאַר, אין דעם דאָקומענט ווערט דערציילט, אַז די קייזערין מאַריאַ טערעזאַ די הערשערין פון עסטרייך האָט געליהען ביי דעם יודישען באַנקיר מאָזעס ראַפּאַעל דע אַקווילאַר דיזע סומע אויף אויפצובויען דעם פּרעכטיגען פּאַלאַץ שענברון.

אַ צווייטער דאָקומענט דערצעהלט, אַז די הערשערין מאַריאַ טערעזאַ האָט נישט געקענט אָפּצאָהלען דעם חוב פון די דריי הונדערט טויזענד דאָלאַר צו משה רפאל אַקווילאַר, ווייל אין יענער צייט איז אויסגעבראָכען דער קריג צווישען עסטרייך און פּרייסען.

עס הייסט, אַז דער באַנקיר משה רפאל דע אַקווילאַר האָט דעמאָלט בעקומען אַ וואונק פון [illegible] אַ פריינד אין קייזערליכען הויף, אַז מאַריאַ טערעזאַ האָט זיך פערבונדען מיט די גלחים, אַז מען זאָל דעם באַנקיר אַרעסטירען אַלס געוועזענעם מאַראַן, כדי זי זאָל אויף דעם אופן פּטור ווערען פון איהם און נישט אָפּצאָהלען איהר חוב.

משה רפאל דע אַקווילאַר האָט ווידער דערזעהען אַ געפאַהר פאַר זיין לעבען ער איז אַנטלאָפען קיין ענגלאַנד און האָט זיך בעזעצט אין לאָנדאָן. עס איז פערהאַן נאָך אַן אַנדער מיינונג, אַז דער באַנקיר איז אַוועק קיין ענגלאַנד, אום פון דאָרט דורך, די ענגלישע געזעצען צו פערפיהרען אַ פּראָצעס געגען דער קייזערין מאַריאַ טערעזע און אַרויסצוקריגען זיין געלד.

זיין מוטער און זיין שוועסטער זענען אויך דעמאָלס אַוועק פון ווין און האָבען זיך בעזעצט אין דער שטאָט קאַסטאַלאָוויץ, אין בעהמען, וואו עס שוין פון פריהער געלעבט דער פון שפּאַניען אַנטלאָפענער יוסף דע אַקווילאַר, דער עלטערער ברודער פון משה רפאל דע אַקווילאַר. ער האָט געוואוינט אויף זיין מאַיאָנטעק, וועלכען ער האָט אָפּגעקויפט ביי דעם קאַסטאַלאָוויצער גראַף שטערענבערג, די מצבה פון דעם יוסף דע אַקווילאַר האָט מען דאָס איצט ענטדעקט אויפ׳ן אַלטען בית־עולם. אין קאַסטאַלאָוויץ.

משה רפאל דע אַקווילאַר וועלכער איז אַנטלאָפען קיין ענגלאַנד און האָט זיך בעזעצט אַלס באַנקיר אין לאָנדאָן, האָט זיין רייכטום דאָרט נאָך פערגרעסערט, און ער האָט בעקומען דעם טיטול לאָרד, ער איז אויך געוואָרען אַ מיטגליד פון לאָרדע־הויז. אין יאָהר 1780 איז ער געשטאָרבען און נישט איבערגעלאָזען קיין קינדער. ער איז געווען אַן אַלמן. ער האָט איבערגעלאָזען אַ ריזיגען פערמעגען וועלכער בעטרעפט איצט 2 מיליאָן פונט שטערלינג, אַרום צעהן מיליאָן דאָלאַר.

קיין צוואָה האָט ער אויך נישט איבערגעלאָזען נאָך זיין טויט. מען האָט אין זיינע פּאַפּירען בלויז געפונען אַ צעטעל אַז נאָך זיין טויט זאָל מען אויסצאָהלען זיין טרייער דינסט, דער פרוי שרה לאָפּעץ, וועלכע האָט געפיהרט זיין ווירטשאַפט, די סומע פון 25 טויזענד פונט שטערלינג. די סומע איז לויט די דאָקומענטען ווירקליך דער דינסט שרה לאָפּעץ נאָך זיין טויט אויסגעצאָהלט געוואָרען.

דאָס איבריגע פערמעגען געפינט זיך נאָך איצט אין די הענד פון דער ענגלישער רעגירונג, וועלכע פערוואַלטעט עס. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אַז לויט די ענגלישע געזעצען וועגען ירושות, האָבען די יורשים דאָס רעכט צו בעקומען גלייך אויסגעצאָהלט נישט נאָר די ירושה, וועלכע עס האָט מיט 150 יאָהר צוריק געלאָזען דער געוועזענער בסיקופּ און לאָרד, משה רפאל דע אַקווילאַר, נאָר אויך די פּראָצענטען פון דעם געלד זינט דעמאָלט, וואָס דאָס וועט אויסמאַכען אוצרות מיט געלד.

די יורשים מוזען נאָר בעווייזען מיט דאָקומענטען, אַז זיי שטאַמען אָפּ פון דער פאַמיליע דע אַקווילאַר. די דאָזיגע דאָקומענטען ווערען איצט געזאַמעלט פון די יורשים און פון זייערע אַדוואָקאַטען.

(ווייטער זעה 12־טע זייט).

לאָדז, 3 יולי 1931

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז 3 יולי 1931

נייע זוכונגען און וועגען

פון לעא קעניג

.5

די וועלט מלחמה האָט צוגענומען ביי דער אייראָפּעאישער אינטעליגענץ אַ סך שעהנע אילו־זיעס; און די שענסטע פון זיי איז געווען די איל־לוזיע פון „ריינער קונסט, קונסט פאַר קונסט“; און די אַלע אַנדערע אַבסטראַקטע, מיסטישע, כמעט רעליגיעזע אידעאָלאָגיעס, וועגן דער „געטליכער קונסט“, מיט וועלכע אַלע אייראָפּעאישע — און יודישע בתוכם — קינסטלערישע סאַלאָנען קרייזען און „קאַטעריס “האָבן געוויבעלט און געשוויבעלט אין די לעצטע פאַרמלחמה־יאָהרען. די סאַטירישע קריטישע אויפקלערונג טענדענצען פון דער אייראָ־פּעאישער השכלה זענען שוין לאַנג צוריק געוועזן גע־שיכטע; דער רעאַליזם פון פלאַבער זאָלאַ כערשבאָט; און אַפילו די נאַציאָנאַל־העראָאישע עפּיקס זענען שוין געווען צו אָרים פאַר דעם אייראָפּעאיש קינסטלערישען עסטעטיציזם ערב דער וועלט־קריג.

אַבסטראַקטע קונסט, אַבסטראַקטע שעהנקייט... קונסט איז געוואָרען אַ מין רעליגיע, אַ מין במקום רעליגיע. די אייראָפּעאישע פּאָזיע האָט אין דעם לעצטען צעהנדליג יאָהר פון פאַר דער מלחמה אָנגעהויבען אָטעמען מיט מיסטישען ווירוך און מוזיק. באַדלער. וועילען, רימבא, ווײַלד, דאָסטאָ־יעווסקיס מיסטיציזם... נעאָ קאַטאַליציזם, גאָט זו־כענישען... זינדיגע מאַדאָנאַס, הייליגע פּראָסטי־טוטקעס... קונסט איז געוואָרען אַ מין פלאַטאַניש־געצענדינעריש קריסטליכער מזבח אַרום וועלכען עס האָבען אין אַ מין אויסטערלישען באַלעט געטאַנצט מימיקירט די כהנים־קינסטלער. קונסט איז גע־וואָרען אַ מין במקום רעליגיע.

די וועלט מלחמה האָט, ווי געזאָגט, אָט די אילוזיע צושמעטערט.

די אייראָפּעאישע קינסטלער האָבען זיך פּלוצ־לונג אויפגעכאַפּט און דערזעהע נטרוקענע האַרטע פאַקטען; אַ בלוטיג בלאָטיגע מענשהייט, פּאָליטיקער און דיפּלאָמאַטען שפּילען אַ נישט קלוגע אפילו שפּיל... הונגעריגע מאַסען, פערפיהרטע פעלקער און ליידען, ליידען,... אומזיסטע, נאַרישע, נישט שעהנע.

אַ גרויסע שרעקליכע אויפוואַכונג, אויסניכטע־רונג.

אַ טייל פון די אייראָפּעאישע כהנים קינסט־לער קעהרען זיך אום צו רעאַליזם, די קורץ גע־לעבטע „קלאַרטע “בעוועגונג, די אַנדערע בלאַנ־דושען, זוכען ווידער אויפצושטעלען די צושמעטער־טע קונסט־מזבחות ווי צו פערבינדען די איבערגע־בליבענע שאַפונגס־פּעדים; עס שאַפט זיך דער אינטערנאַציאָנאַלער פ.ע.נ. אָבער די וועלט־מלחמה האָט דעם ערשטען טויט קלאַפּ געגעבען דער שעה־נער אילוזיע פון קונסט פאַר קונסט און דאָ איז אָנגעקומען די רוסישע רעוואָלוציע און האָט, דעם צווייטען טויט־קלאַפּ געגעבען די קינסטלער כהנים.

דאָס הייסט, די רוסישע רעוואָלוציע האָט זיי, די קינסטלער געוואָלט אין דער אמת׳ען העלפען אָבער די הילף איז געווען אַ פערניכטענדע.

לאָמיר זיך דערמאָהנען וואָס איז אייגענטליך גע־שעהן:

באַלד נאָך דער אָקטאָבער־רעוואָלוציע איז רוסלאַנד געוואָרען דער מקלט פאַר אַלע רעוואָלו־ציאָנערע קונסט־בעוועגונגען אין אייראָפּע.

די אַלע רעוואָלוציאָנערע קונסט „איזמען“, וועלכע עהאָבען געבליהט אין אייראָפּא בעזונדערס אין פראַנקרייך — האָבען ווי אינסטינקטיוו דער־פיהלט אַז אין דעם רעוואָלוציאָנער׳ע [רוסלאַנד וועלען זיי קריגען ענדליך אַ אָפיציעלער היים און אַ־נערקענונג. און ס׳האָט אויך אויסגעזעהען, ווי דאָס נייע רוסלאַנד וואָלט אויסגעשטרעקט אָפענע אַרעמס צו די אַלע נישט־צופרידענע קינסטלער, צו די אַלע שטורמער, פון די קונסט־אַקאַדעמיעס, פון דער קלאַסישער קונסט.

עס האָט פון אָנפאַנג אויסגעזעהען אַ לייטישער שידוך: מאַריאַנעט יאון לענין; פּיקאָסאַ און ראַדעק; אַדריפענקא און טראַצקי...

די איינע ברעכען די סאָציאַלע עקאָנאָמישע אַקאַדעמיעס, די צווייטע — די קונסט אַקאַדעמיעס... און באָדע האָבען אַלס אידעאַל נייע פאָרמען — פו־טוריזם.

און ס׳האָט אויסגעזעהען אַז דער שידוך וועט געראָטען: די רעוואָלוציאָנערע קונסט האָט [...]נען דאָס רעוואָלוציאָנערע לאַנד.

אָבער אייניגע פון די באָלשעוויסטישע פיהרער און בעזונדער לענין איז רעוואָלוציאָנערער אפשר טאַקע האָט ער געזאָגט, אָבער איך פערשטעה זי נישט. און אַז איך פערשטעה זי נישט, פערשטעהען מסתמא אויך די מאַסען נישט. און קונסט דאַרף זיין פערשטענדליך דעמאָקראַטיש. נישט פאַר אַ פּאָר איבערגעשפּיצטע, איבערראַפינירטע עסטעטען פאַר וועלכע עס איז שוין געווען אַנ׳אָרט אין דער דעקאַדענטישער בורזשואַזער אייראָפּא, וועלכע האָט געזוכט אין קונסט אויך אַ תיקון פאַר איהר שלעכ־טען, צופוילטען געוויסען.

איז דער שידוך געוואָרען אויס שידוך.

און פון רוסלאַנד איז געקומען אַ נייע קונסט אידעאָלאָגיע: פּראָלעטאַרישע קונסט, אַ רעוואָלוציאָ־נער פּראָלעטאַרישע אויפקלערונג קונסט פון די אַר־בייטער פאַר די אַרבייטער.

אַ סך פון די רעוואָלוציאָנערע עסטעטען זענען אַנטלאָפען אָדער פערטריבען געוואָרען פון דער נייער רעוואָלוציאָנער היים; אַנדערע זענען גע־בליבען שטעקען אַלס האַלב צי גאַנץ אויפריכטיגע אָנהענגער פון דער פּראָלעטאַרישער קונסט. אַ ברי־רה האָט מען געהאַט. האָט דען די וועלט מלחמה שוין נישט צושטערט די אילוזיע פון ריינער קונסט! און וועמען דינט מען אין אייראָפּא ? דער בורזשו־אַזיע וואָס וויל זיך גלאַט בעווירצען מיט עפּעס אַזאַ זאַך, וואָס הייסט קונסט...

און עמיצען דינען דאַרף מען דאָך.

אין אונזער ליטעראטור

די זענען בקיצור די אידעאָלאָגישע פאַזען וואָס די אייראָפּעאישע קונסט האָט דורכגעמאַכט אין די לעצטע יאָהרען פאַר און אין די ערשטע יאָהרען נאָך דער וועלט־מלחמה.

און ווי געזאָגט האָט אויך אונזער יונגע לי־טעראַטור דורכגעפיהרט דורכגעזעהטאָגט די זעלבע אידעאישע זוכונגען.

אויב איך זאָג אַז די יודישע ליטעראַטור האָט זיי דורכגעמאַכט מיינט עס פערשטעהט [...] נישט אַלע יודישע שרייבער — געצעל און שמערעל און בערעל — האָבען זיי דורכגעמאַכט... נאָר די בע־סערע, די געציילטע וואָס זענען [פער]האַן אין אַלע אונזערע צענטרען. אָט די געציילטע וועלכע פיהרען ווייטער מיט מעהר צי וועניגער ערפאָלג יעדע לי־טעראַטור.

געשיכטע פון טאַבאַק און רויכערן

פון דר. יעקב האַנדזעל

דער אָנהויב פון רויכערן טאַבאַק איז אונז נישט בעקאַנט, פערשידענע לעגענדעס דערצעהלען פון דעם שמעטערלינגדערענדען איינפלוס פון טאַ־באַק־פלאַנצען, וואָס מאַכט פערגעסען צרות און עגמת־נפש. לויט איינער פון זיי האָט מאַהאַמעד, געביטען פון אַ שלאַנג אויסגעזויגט און אויסגע־שפּיגען דעם סם, פון וועלכען עס איז אויסגעוואַקסען אַ פלאַנץ, וואָס איז די צוזאַמענשמעלצונג פון שלאָנגענגיפט און פון דער מילדקייט פון נביא׳ס בלוט.

לויט העראָדאָט׳ן האָבען נאָך די אַלטע סצי־טער געוואָרפען בלעטער אויף אַ פייער און איינגע־זאַפּט דעם רויך פון וועלכען זיי זענען נאַרקאָטיזירט געוואָרען עס איז וואַהרשיינליך געוועזען טאַבאַק. די נ' אָרד אַמעריקאַנישע אינדיאַנער האָבען דאָס רויכערן פון טאַבאַק־בלעטער איינגעפיהרט אַלס אַ רעליגיעזען מנהג. זיי האָבען שוין געהאַט פּייקעס, געמאַכט פון לעהם. זיי האָבען אויך אַלס ערשטע פערוועדעט טאַבאַק אַלס היילמיטעל ביי פערשי־דענע הויט־קראַנקהייטען.

געבויע קענטענישען איבער טאַבאַק האָבען מיר זייט די צייטען פון דער ענטדעקונג אַמעריקאַ׳ס. אין יאָהר 1492 איז קאָלומבוס, זוכענדיג די „זיבען טויזענד אינזלען“ בעשריבען פון מאַרקאָ פּאָלאָ, מיט וועלכע [נאָמען דער לעצטער האָט בעצייכענט יאַפּאַן, אָנגעקומען צו די ברעגעס פון דעם היינטי־גען סוסאַלוואַדאָר. קאָלומבוס האָט אַרויסגעשיקט זיינע אַדיוטאַנטען צום קעניג, כדי ער זאָל איהם אַרויסגעבען זיין גאָלד, במקום אַ קעניג האָבען זיי געפונען אַ נאַקעטען קאַצאַפּ, און אַנשטאָט גאָלד האָט ער געהאַט קאַרטאָפעל און טאַבאַק, אויף דער אינזעל קובא פון וואַנען עס שטאַמען די היינטיגע קובאַ ציגאַרען, האָט קאָלומבוס דאָס ערשטע מאָל געזעהען רויכערן איינגעוויקעלטע בלעטער מיט אַ צעשפּאָלטענער רעהר, וועלכע זיי האָבען גערופען „טאַבאַקאָס“ האָבען זיי איינגעצויגען דעם רויך. פון אָט דער בעצייכענונג האָט דער טאַבאַק וואַהר־שיינליך דערהאַלטען זיין נאָמען. מאַנכע בעהויפטען,

אַז דער נאָמען שטאַמט פון דער אינזעל טאַבאַגאָ, וואו עס זענען געוועזן גרויסע טאַבאַק־פלאַנטאַצ־יעס, אָדער אויך פון דעם וואָרט טאַבאַק, מיט וועל־כען מען האָט בעצייכענט די פּייקעס אין סאַן־דאָ־מינגאָ.

מיט דער צייט פונ׳ם ענטדעקען דעם טאַבאַק האָט זיך אָנגעהויבען אַ גרויס פעראינטערעסירען מיט דער פלאַנץ. קאָלומבוס חבר, פּאַנעט שיקט קאַרל דעם 5־טען אַלס מתנה אַ טאַבאַק־טראַנספּאָרט און הערנאַנדעז, אַ דאָקטאָר פון טאָלעדאָ, פיליפּ דעם צווייטענס לייבאַרצט, פאָהרט ספּעציעל קיין מעקסיקאָ צו שטודירען די טאַבאַק־אייגענשאַפטען און צוזאַמען מיט יוסף אקאסטא שרייבט ער די ערשטע טאַבאַקאָלאָגיע. מיט דעם גרויסען האַנדעל אין 17־טען און 18־טען יאָהרהונדערט האָט זיך אָנגעהויבען דער אימפּאָרט פון פערשידענע סחו־רות קיין אייראָפּא, און אין [דער צייט איז אויך דער טאַבאַק אין אַ גרעסערער מאָס אַהערצו טראַנס־פּאָרטירט געוואָרען. די זריעה פון טאַבאַק האָט קיין פראַנקרייך געבראַכט דאָס ערשטע מאָל קאַרטיער אין יאָהר 1558, און ניקאָט, דער פראַנצויזישער אַמבאַסאַדאָר אין פּאָרטוגאַל, אַ שריפטשטעלער, פּי־לאָזאָף און מעדיצינער דאָט דעם טאַבאַק שטודירט פון דער מעדיצינישער זייט, איהם געווי בעשרי־בען און פון דעם מחבר שטאַמט דער לאַטיינישער נאָמען פון דער זריעה: ניקאָטיאַנאַ, און פון זיין עסענציעלען שטאָף: ניקאָטין.

קיין ענגלאַנד האָט דעם מנהג פון בענוצען טאַבאַק געבראַכט סיר וואָלטער כאַלעף, ער האָט ענטדעקט אַ אינזעל פול מיט טאַבאַק פלאַנצונגען און האָט איהר לכבוד דער צניעות׳דיגער מלכה עליזאַבעט אַ נאָמען געגעבען ווירזשיניאַ (בתולה. די עדעלסטע און בעסטע ציגאַרען קומען היינט פון דאָרט.

נאָך דעם ערשטען פּרוב צו בענוצען דעם טאַ־באַק אַלס הייל און רויכער־מיטעל, האָט מען אָנגע־הויבען צו בענוצען טאַבאַק צו שמעקען. דאָס טאַ־באַק־שמעקען ווערט זעהר מאָדערן און אין פראַנק־רייך, איז אַ שעהן טאַבאַק־פּושקעלע דעמאָלט הויכער סטיל. מען פאַבריצירט די משונה׳דיגסטע מאָ־דעלען און מאַנכע טאַבאַק־פּישקעלעך, ווי למשל פון מאַדיאַן דעלאַרם אוֹ [ראַצפּיקאָלד וועןען געשיכט־ליך. דאָס טאַבאַק שמעקען בענוצען סיי פרויען, סיי מענער, מען שמעקט טאַבאַק אין די שענסטע סאַ־לאָנען, אין טעאַטער און אויף די קעניגליכע הייף. מ׳טראַקטירט זיך מיט אַ שמעק ווי היינט מיט אַ ציגאַרעל און שטאַרקע סאָרטען פון טאַבאַק האָ־בען געווירקט ווי אָפּיום: געלינדערט די שמערצען, געלאָזט פערגעסען אין צרות און דאגות, חבר גע־מאַכט ברוגז׳ע און פעראייניגט צוקריגטע.

כאָטש דאָס טאַבאַק־שמעקען און רויכערן איז געווען אַזוי שטאַרק פּאָפּולער און אפשר טאַקע דערפאַר, האָט עס געהאַט אַ סך געגנער. מען האָט אָנגעהויבען צו קעמפען געגען אָט דער מגפה. אַמאַנערגישסטען איז דאַגעגען אויפ־געטרעטען דער ענגלישער קעניג יאַקוב דער ערשטער אין זיין ווערק „מיקאַפּאַס“ 1604, אין וועלכען ער בעטראַכט עס אלס אַ בושה פאַר דער מענשליכער ציוויליזאַציע און פערלאַנגט שטרענ־גע שטראָף פאַר די, וואָס רויכערן און שמעקען טאַבאַק.. זיין אַפּעל, איז נישט געבליבען אָהן אַ השפעה, מיט דראַקאָנישע מיטלען האָט מען זיך געסטאַרעט אויסצוראָטען דעם מיסברויך און מיט גרויסע שטייערען האָט דערזעלבער קעניג געוואָלט איינשרענקען די קאָנסומציע פון טאַבאַק. דאָס האָט אַזוי וועניג געהאָלפען ווי דערהרם פון פּויבסט באַן דעם ערשטען.

אין רוסלאַנד האָט מען די רויכערס אָבגע־האַקט די נעז און דערצאַר מיקאַלאַי פּיאָטראָוויטש האָט מיט מלקות און פערשיקען אויף סיביר גע־וואָלט אויסראָטען דעם מנהג פון רויכערן

אין דעם גאַנצען מזרח האָט מען פאַר רויכערן דורכגעשטאָכען די אויערען און די נעז אָבער טראָצדעם איז די פּייקע נישט פערשוואונדען.

אין שפּאַניען האָט מען דעם פערבאָט פון רויכערן אפילו אַריינגעשטעלט אין די עשרת־הדברות אָבער אויך דאָס האָט וועניג געהאָלפען. אין דער פּרעסע אין קלויסטערס, אויף מיטינגען און פערזאַמלונגען האָט מען געדונערט געגען דעם רויכערן. אַלס בחנם. דער טאַבאַק האָט זיך שטאַרק איינגעוואָרצעלט. דער שטאַאַט האָט אָנגעהויבען דערפון צו ציהען אַ גוטען ביסען. דער קאַמף דאָט באַכגעלאָזט, מען האָט זיך דערמיט געוועהנט, בלויז אויף הייף, קלויסטערס, אויף גרויסע עמפּפאַנגען האָט מען דאָס רויכערן פערבאָטען.

אָט די ליידענשאַפט האָט געשלאָגען וואָרצלען וועלכע זענען נישט צום אויסראָטען. היינט זעהט איהר למשל אין פראַנקרייך אין די קינאָס כמעט אין אַלע טעאַטערס רייכערען מענער און פרויען אַזוי, אַז איהר קאָנט קוים זעהען. וואָס עס טוט זיך אַרום אייך. און נאָך 2—3 שעה זיצען אין אַזאַ מין סביבה קאָן מען קוים אָטעמען.

בעאַמטער און אַרבייטער אַרבייטען 8—10 שעה אַ טאָג, [און וואו[...]ן וואו ע[ס] איז נישטא קיין סימן פון פרישער לופט, וואו די לונג האָט נישט די ענטשפּרעכענדע ווענטילאַציע. מען ווערט איינגע־שרומפּט פון מאַנגעל אין לופט און ליכט. אָבער רויכערן מוז מען ווען עס וואָלט אַפילו נישט גע־ווען [און אויף אַ שטיקעל ברויט, פאַר דעם בגי־בית.

רבי עקיבא׳ס טרייסט

רבן גמליאל, רבן אלעזר, רבי יהושע און רבי עקיבא זענען איינמאָל געגאַנגען [אין וועג, האָבען זיי געהערט די פרעהליכע געשרייען וואָס קומען אָן פון אַ לוסטיגען עולם. פון די הייסע מינעראַל־בעדער. ווי די רוימער האָבען זיך געבאָדען, האָבען זיי אָנ־געהויבען צו וויינען, און רבי עקיבא האָט געלאַכט.

האָבען זיי געפרעגט:

— עקיבא, וואָס לאַכסטו ?

האָט ער זיי צוריק געפרעגט :

— פאַרוואָס וויינט איהר ?

— ווי זאָלען מיר נישט וויינען — האָבען זיי געענטפערט, — אַז מיר זעהען ווי די געצענדינער וואָס בוקען זיך צו געטשקעס און רויכערן ווירוך, צו אַזאַמטער זיצען רוהיג און לעבען גליקליך אויף זייער לאַנד, און מיר זיצען אין גלות און דער בית המקדש וואָס איז דאָס פוסבענקעלע פון אונזער גאָט איז פאַרברענט.

— דאָס דערפאַר טאַקע לאַך איך, — האָט רבי עקיבא געענטפערט — איך בעטראַכט די זאַך אַזוי: ווען גאָט קאָן זיין אַזוי גוט צו די וואָס זינדיגען געגען איהם, היינט ווי נאָך בעסער קאָן ער זיין צו די, וואָס פאָלגען זיין געבאָט?

אַ צווייטען מאָל זענען זיי אַלע געגאַנגען קיין ירושלים, ווען זיי זענען אָנגעקומען צום באַרג צופים פון וואַנען עס זעהט זיך די גאַנצע שטאָט, האָבען זיי געזעהען ווי אַ פוקס לויפט אַרויס פון אַ פּלאַץ וואו דער הייליגסטער קאַמער פון בית־המקדש איז געשטאַנען, האָבען זיי אָנגעהויבען צו וויינען, און רב עקיבא האָט געלאַכט.

— וואָס לאַכסטו — האָבען זיי געפרעגט רבי עקיבאַ׳ן.

— וואָס וויינט איהר האָט ער זיי געפרעגט.

— ווי זאָלען מיר נישט וויינען, — האָבען זיי געזאָגט, אַז אויף דעם הייליגסטען אָרט פון בית־המקדש געהען איצט אַרום פוקסען ?

— אָט דערפאַר לאַך איך, — האָט רבי עקיבא דערקלערט, מיר האָבען געהאַט צוויי גרויסע מענ־שען, אוריה הכהן און זכריהו בן ברכיהו; דער ערשטער האָט נביות געזאָגט, אַז ירושלים וועט צעאַקערט ווערען, און דער הר הבית וועט ווערען אַ ווילדעניש. דער אַנדערע האָט געזאָגט, אַז יודען וועלען ווידער זיצען אין ירושלים, און דערלעבען אַ גוטע עלטער.

איידער איך האָב געזעהן, אַז דעם ערשטענס נבואה איז מקוים געוואָרען האָב איך אַלץ מורא געהאַט, טאָמער וועט נישט מקוים ווערען די נבואה פונ׳ם צווייטען, אָבער איצט, זעהענדיג, אַז דעם ער־שטענס נבואה איז שוין מקוים געוואָרען, בין איך שוין זיכער, אַז די גוטע נבואה פנ׳ם אַנדערען וועט אויך מקוים ווערען.

— דו האָסט אונז געטרייסט, עקיבא. — האָ־בען זיינע חברים אויסגערופען.

גרויסער קריסטליכער געלעהרטער אין יודישער געשיכטע

(צום טויט פון פראפ. מור)

פון דר. א. גינזבורג

אין עלטער פון אכציג יאהר איז געשטארבען דזשארדזש פוט מור.

דזשארדזש פוט מור איז געווען פראפעסאר פון דער געשיכטע פון רעליגיע אין דעם האַרוואַרד אוניווערזיטעט. ער איז אין זיין פאך געווען איינער פון די גרעסטע געלעהרטע, וואס אונזער צייט פערמאגט. ער האט זיך באריהמט געמאכט דורך פערשידענע וויסענשאפטליכע ארבייטען אויף דעם דאזיגען געביט, זיין וויכטיגסטע ארבייט זיין לעבענס־ארבייט אויף וועלכע ער האט אפגעגעבען דרייסיג יאהר פון זיין לעבען איז זיין גרויסע ווערק אין צוויי בענדער אונטער דעם נאמען: "דאס יודענטום אין די ערשטע יאהרהונדערטע פון דער קריסטליכער צייט־רעכנונג — דער צייט־אלטער פון די תנאים".

זעהר פיל איז געשריבען געווארען אויף דער דאזיגער טעמע סיי פון יודישער און סיי פון נישט־יודישע געלעהרטע, אבער קיינער פון זיי האט נישט געשריבען אזוי קלאר, אזוי פערשטענדליך, און, דער עיקר, אזוי אויספיהרליך ווי דאס האט געטון פראפעסאר מור. איהם איז געלונגען, מעהר ווי אלע אנדערע, צו געבען אונז א פולשטענדיגען קלארען בילד פון דעם תנאים'שען אדער תלמודישען יודענטום. פראפעסאר מור האט דערביי ארויסגעצייגט נישט בלויז א געוואלדיג־גרויסע לומדות, נאר אויך וואס איז נאך מעהר וואונדער, נאך א גרעסערע אומפארטייאישקייט. ער איז געווען דער פולשטענדיגער וויסענשאפטסמאן, דורכאויס אביעקטיוו, וואס האט זיך גערעכענט בלויז מיט די פאקטען און האט נישט געוואלט וויסען פון קיינע פאראויס־אנגענומענע מיינונגען.

עס איז פילפאך שווערער פאר א געבוירענעם קריסט צו זיין אומפארטייאיש, ווען עס האנדעלט זיך וועגען דער געשיכטע פון דעם יודענטום אין דער צייט פון די תנאים, — אין די ערשטע יאהרהונדערטע פון דער קריסטליכער צייט־רעכנונג.

מען דארף נישט פערגעסען אז דאס איז געווען די צייט, ווען דאס קריסטענטום האט נאך נישט אנגענומען זיין איצטיגען געשטאלט. דאס איז געווען די צייט, ווען עס האט זיך געהאלטען אין פארמירען און אויסבילדען, און אין יענער צייט איז עס געשטאנען כמעט אין שטענדיגען קאמף מיט דעם יודענטום, וועמעס פלאץ עס האט געוואלט און געזאלט פערנעמען.

דאס קריסטענטום איז דאן געשטאנען פיל נעהנטער צום יודענטום ווי עס שטעהט איצטער, דאס קריסטענטום איז אין דאן געווען נישט מעהר ווי א יודישע סעקטע און האט זיך געזוכט אין גאנצען צו בעגרינדען אויף דער יודישער תורה און אויף די יודישע נביאים, אין יענער צייט האט דאס קריסטענטום זיך נאך נישט אפגעריסען פון דעם יודענטום. עס האט פרעטענדירט צו זיין דאס אמת'ע יודענטום, דער אמת'ער אויסטייטשער פון דער תורה, און פון די נביאים.

פאליטיש זענען זיי ביידע, דאס יודענטום און דאס קריסטענטום פון יענער צייט געווען בעדייטונגסלאז. די יודען האבען שוין זייער זעלבסטשטענדיגקייט געהאט פערלוירען. דאס קריסטענטום איז געווארען א פאליטישע מאכט ערשט שפעטער. אין דער צייט, פון וועלכער דא ווערט גערעדט, האט דאס קריסטענטום נאך נישט געהאט אויף זיין זייט די מלוכה־מאכט און האט נאך נישט געקאנט געברויכען קיין געוואלד־מיטלען, ווי די אינקוויזיציע און דאס גלייכען, געגען זיינע געגנער, איז דעריבער דער קאמף צווישען דעם יודענטום און דעם קריסטענטום דאן בלויז געווען א קאמף פון ווערטער און זלזולים. מע האט זיך איינע די אנדערע געזוכט צו פערשווארצען די פנימער און מען האט איינע די אנדערע בעשולדיגט אין זאכען, וועלכע זענען געווען ווייט פון דעם אמת.

ביי די קריסטען איז אויסגעקומען אז די "פאַריסייער" (די "פרושים" און שפעטער די תנאים), האבען פאלש אויסגעטייטשט די תורה, דער ווארט "פאריסייער" איז נאך עד־היום געבליבען א זידעל־ווארט, אונטער דעם דאזיגען נאמען ווערט פערשטאנען א צבועק, א בעל־גאוה, א מענש, וואס גיט זיך אפ מיט דער תורה פון כבוד־וועגען; א מענש, ביי וועמען דער בוכשטאב פון געזעץ איז וויכטיגער פאר דער כוונה; א מענש ביי וועמען דער גוף פון דער תורה איז וויכטיגער פאר איהר נשמה. אין דעם דאזיגען זין ווערט דאס ווארט "פרושי" געברויכט אין עוואנגעליאום. אפילו יעזוס זאל האבען געברויכט דעם ווארט "פרושי" אין דעם דאזיגען זין.

מילא, איז דא נישט וויכטיג צי יעזוס האט טאקע געזאגט די ווערטער וועגען די פרושים, ווי עס ווערט דערציילט אין זיין נאמען, אדער נישט, אויב אזא פערזאן ווי יעזוס האט איבערהויפט געלעבט, איז ער געווען א פרושי, סט. פאול, דער אמת'ער פאטער פון קריסטענטום בעריהמט זיך אַליין, אז ער איז געווען א פרושי. דאס איז אבער נישט וויכטיג צום ענין. וויכטיג איז, דאס דער ווארט "פרושי" ווערט אין עוואנגעליאום געברויכט אלס זידעל־ווארט, און יעדער קריסט זויגט איין מיט זיין מוטערס מילך א פעראכטונג צו די "פאַריסייערס" און צום "פאַריסייאיזם" און ער קען זיך דערפון נישט בעפרייען אפילו ווען ער דערוויסט זיך שפעטער אז די גאנצע מעשה איז נישט אמת.

דער פאקט איז, אז די דאזיגע בעשולדיגונגען געגען די פרושים ווערען געמאכט פון די כלומרשטע פריידענקערישע קריסטען פון די אזוי גערופענע "מאדערניסטען" נאך אפטער און נאך שטארקער פון די פרומע קריסטען, פון די אזוי גערופענע "פונדאמענטאליסטען". די אורזאך איז גאנץ קלאר, אויפהערענד צו גלויבען אין דער געטליכקייט פון יעזוס'ען, אין זיין איבערנאטירליכען געבורט, און דעסגלייכען, מוזען זיי געפינען אן'אנדער ערקלערונג פאר זייער קריסטליכקייט. זיי אונטערשטרייכען דעריבער דעם חילוק צווישען דער יודישער און קריסטליכער מאראל. די קריסטליכע מאראל די מאראל פון יעזוסען, הייסט עס, איז הויך און גרויס, ווערענדי די יודישע מאראל איז געבליבען הינטערשטעליג. די קריסטליכע מאראל, אזוי בעהויפטען זיי, איז א ווייטערע און עדלערע ענטוויקלונג פון דער מאראל פון די נביאים, ווערענד פריהער די "סופרים" און שפעטער די "פרושים" (פאַריסייער) האבען קארומפירט די מאראל פון די נביאים. דאס יודענטום פון היינט, אזוי זאגען זיי, האט גאר קיין שייכות נישט מיט דעם אלטען נביאישען יודענטום.

עס איז דעריבער שווער צו געפינען א מאדערנעם קריסטליכען פארשער פון דער יודישער געשיכטע איבערהויפט פון יענער צייט, וואס זאל נישט זוכען אויף אזא אדער אנדער אופן צו פערקלענערען די פערדינסטען פון דעם יודישען פאלק אפילו אויף דעם געביט פון רעליגיע און מאראל, די אזוי־גערופענע "העכערע קריטיק" איז שוין לאנג צוריק בעצייכענט געווארען אלס "א העכערער אנטיסעמיטיזם".

פראפעסאר מור איז געווען אין גאנצען פריי פון דער דאזיגער פארטייאישקייט. ער האט זיך נישט גערעכענט מיט די אנגענומענע מיינונגען. ער האט זיך גערעכענט בלויז מיט די פאקטען, וועלכע ער האט, ווי אן'אמת'ער וויסענשאפטסמאן, געזוכט און געפינען אין די ערשטע קוואלען. פון אלע קריסטליכע געלעהרטע איז מיר בעקאנט בלויז איינער, וואס האט זיך אנגענומען די [illegible] פון די פרושים און דאס איז דער ענגלישער געלעהרטער הערפארד. אבער הערפארד טוט עס ווי אן'אדוואקאט וואס פערטיידיגט זיין קליענט. פראפעסאר מור איז ווייט דערפון, ער איז נישט קיין אדוואקאט. ער זוכט קיינעם נישט צו פערטיידיגען, ער איז פשוט א מענש פון דער וויסענשאפט, וואס דערציילט אייך וואס ער ווייסט, און במילא קומט ארויס א גלענצענדע פערטיידיגונג, ווייל עס בעווייזט, אז מען בעדארף נישט האבען קיין שום פערטיידיגונג.

דערע לעזער פון פראפעסאר מור'ס ווערק זעהט אליין איין, אז די אלע בעשולדיגונגען געגען די פרושים און געגען דעם תלמודישען יודענטום זענען אינגאנצען אומבעגרינדעט., זיי שטאמען אפ, אדער פון בייזוויליגקייט און פארטייאישקייט, אדער פון אומוויסענהייט. דאס תלמודישע יודענטום ווערט ארויסגעשטעלט אין זיין אמת'ען געשטאלט, ווי אן'אומפערמיידליכע און ווייטערע ענטוויקלונג פון די נביאישע לעהרען, וועלכע האבען זיך געענדערט לויט צייט און אומשטענדען.

פראפעסאר מור זעהט נישט קיין סתירה צווישען די העכסטע בעגריפען פון גאט, פון יושר, פון גערעכטיגקייט, און די איינצעלהייטען וועגען די אלערליי פערשידענע ריטועלע געזעצען:

"עס איז נישט פארגעקומען קיין קאמף צווישען די הויכע בעגריפען פון גאט, און מאראל פון איין זייט און די ענטוויקלונג פון דעם געזעץ פון דער צווייטער זייט... זיי זענען געגאנגען זייט ביי זייט, די זעלבע רבנים, וואס האבען געפסקנט, אז מען דארף געבען מעשר אויך פון צמחים, האבען אין דערזעלבער צייט געלערנט, אז דער מענש דארף ליבען זיין מיטמענשען ווי זיך זעלבסט אז ער דארף זיין גוט און הארציג, רחמנותדיג און גנעדיג, ווי דאס איז גאט. "אזוי ווי ער איז בארמהערציג, אזוי זאלסט איהר זיין בארמהערציג; אזוי ווי ער איז גנעדיג, אזוי זאלסט איהר זיין גנעדיג."

פראפעסאר מור זעהט אויך איין, ווי וויכטיג די דאזיגע אלע געזעצען, די אלע חומרות און גזרות די אלע צאמען און אפצאמונגען, זענען געווען פאר דער סאמער עקזיסטענץ פון דעם יודישען פאלק.

רעדענדיג וועגען דער יודישער אפגעזונדערטקייט, זאגט ער:

"דאס יודישע פאלק, האט נישט געהאט קיין פאליטישע זעלבסטשטענדיגקייט. עס האט בלויז געהאט אן'אייגענע רעליגיע. עס האט געקענט דערהאלטען זיין נאציאנאלע אינדיווידואליטעט בלויז דורך זיין רעליגיע, די אפגעזונדערטקייט פון די יודען איז געווען די וויכטיגסטע אורזאך פון דער שנאה צו זיי, אבער די דאזיגע אפגעזונדערטקייט האט דערהאלטען זייער נאציאנאלע גאנצקייט, זייער נאציאנאלע אינדיווידואליטעט".

עס איז בלויז א שאד, וואס אזא ווערק ווי זיינע איז נישט צוגענגליך, צו די גרויסע קריסטליכע מאסען.

דעם חזנ'ס טאכטער

—=:)(:=—

פון יואל מאסטבוים

דער צופאל האט מיך אהינגעברענגט. איך זאג "דער צופאל" ווייל כמעט די אלע צופאלען אין מיין לעבען האבען מיך געפיהרט אויפ'ן וועג פון זעהר אינטערעסאנטע בעגעגענישען, בעגעגענישען וואס האבען ענטדעקט לאבירינטען פון מערקווירדיגע לעבענס.

אלזא, גלאוונא. א שטעטעל ווי אלע די היינטיגע שטעטלעך פערטומענע אין דער שווערער שטייער־שרויף, צובראכען און אפגעמעקט פון עפעס גייסטיגעס, די שרעק פאר'ן היינט און דער געוואלדיגער פחד פאר'ן מארגען, דאס איז דאס שטעטעל אינעווייניג, אויסענווייניג עס הייסט ארום שטעטעל וואוילען ליעטניקעס? ניין, דא קאנצענטרירט לאדז די אנטלאפענע פון לאדזער ביטערע נויטען. דא איז מען געקומען זיך פשוט מציל זיין פון שווערען באלאסט שטייערען און באנקראטען און האלבע באנקראטען, דאס האב איך ארויסגעלעזען פון די ליעטניקעס אויגען. און דארט האב איך זי בעגעגנט דאס קליינע ווייבעלע מיט'ן שטארקען האנדדרוק, א סימן פון גליקליכען אויסדרוק אז עס איז געקומען "א פרעמדער" מיט וועלכען מען קען רעדען א ווארט. און מיט די צוויי טונקעלע אויגען, וואו עס זעהט זיך אפט יאוש אבער אפטמאל ציטערן זיי זיך אן די אויגען מיט זיכערקייט און מוזיקאלישען בדען, און דאס יועו עמיץ זינגט אדער זי זינגט אליין. און די פרוי אליין זינגט נישט, די נאטור האט איהר נישט בעשאנקען מיט קיין גרויסע שטים־מיטלען. דערפאר האט די נאטור איהר בעשאנקען מיט א עשירות פון טענער שטילע, ברומלענדיגע אונטער דער נאז און דער וואס איז א מבין אויף די ברומלערייען און דער וואס פערשטעהט זיך אויף נגינים אהן ווערטער דער מוז שטעהן בלייבען און זיך איינהערען אין דעם בעהאלטענעם פידעל וואס עס ליגט ביי דער פרוי אין הארצען.

יא, איך זאגט דרייסט, אז דאס, וואס איך האב בעמערקט ביי דעם חזנ'ס טאכטער פון גלאוונא. דאס איז א טאן פון א קינסטלערין וואס שניידט זיך אויף קאמפאזיציעס אין גרויסען סטיל. מוזיקער מיט פעק נאטען אין די קעשענעס דארפען האבען בעוויזען לעבעדיגע, עס הייסט די אלע בוילטע מיטלען, מיט וועלכע מ'קען אנטאפען א מוזיקער, א פארטיגע מוזיקאלישע אויסבילדונג, פארטיגע פאך־קענעריי, דעצו קומען נאך אפט צו הסכמות פון אנדערע גרויסע מענשען, וואס בעשטעטיגען די געניאליטעט פון דער פערזאן, אין א זעהר עלע גאנטער אנצוג.

און די אלע מעלות האט זי, דעם חזנ'ס טאכטער נישט. נישט בילדונג, נישט הסכמות און נישט יענע אויסערליכע מיט'ען, מיט וועלכע מען "געווינט אנערקענונג". און אזוי האב איך זי בעגעגענט באקעט קען מען זאגען, נאר מיט יענע הויך מוזיקאלישער סטרונע, וואס פאלט אריין אין דער נשמה סען זיך אין דער וועלט אריין. רופען הילף, אבער זיידע? א סוחר א יוד פון דער מיטעל־קלאס, דער פאטער חזן אין גלאוונא, אייגענטליך איז אויך דער פאטער הויך מוזיקאליש, ער וואלט אפשר בעדארפט פערנעהמען א גרעסערען פלאץ ווי ער האט דא פערנומען, נאר אזוי איז שוין דער גורל פון די אלע גרויסע חזנים, זיי פערוואלגערען זיך, בלייבען שטעקען אין א ווינקעל און אט דאס איז די אטמאספערע פון חזנ'ס טאכטער, אביסעל חזנישע ליטורגיע, אביסעל נאטען לעזען און א אייביג רייסען זיך אין דער וועלט אריין. רופען הילף, אבער פאר די אלע שטומע נשמות איז דער רוף שטענדיג פרעמד, בלייבט מען אין אן'ענגער אטמאספער צווישען א מוזיקאלישען פאטער און א מוזיקאלישען שוחט (בוכשטעבליך דער קרייז) און די פערלאנגען רופען און וועקען.

דער פארטנער איהרער, א זעהר שטילער יונגעמאן מיט קאלטע אויגען, ווי ביין און מיט א מוזיקאלישען בדען וואס האט זיך שפעטער צופלאקערט ביז עפעס א גרויסען פרעהליכען טאנץ אין דער נשמה האט מיר פארגעשטעלט נישט איהר אליין נאר איהר שטים פון אונטער'ן שפאנישען וועשטעל.

— ווער זינגט עס?

— מיין פרוי, ענטפערט ער.

— ווער־זשע וואשט עס עפעס דארט?

—מיין ווייב.

— פארדאן, איך הער אז קוך־געשיר קלינגט.

— זי גרייט אויף צום טיש.

— הייסט עס, אז אייער פרוי טוט דאס אלץ צוזאמען?

און מיט א סעקונדע שפעטער איז זי ארויס מיט א ריי ענטשולדיגונגען און מיט א ווישעו זיך די הענד פון די אלע ארבייטען און עס האט נישט לאנג געדויערט ביז דעם חזנ'ס טאכטער האט ארויסגעשלעפט עטליכע העפטען נאטען. ווילט איהר הענדלען? ווייסט איהר עפעס ווער ס'איז געווען דער קאמפאזיטאר הענדעל?

— וואס הייסט, זאג איך, איהר קענט זינגען הענדלען?

— הענדלען זינגט מען נישט נאר מען "בוטשעט". מען ברומט הענדלען, — שמייכעלט זי.

— נו, ברומט הענדלען, בעט איך.

— והארט, זאגט זי מיט אירוניע, איך געה מאַטאקע ברומען, נאר לאכט נישט, איהר ווערט דא אלץ קאליע מאכען, בעט זי זיך.

— כ'וועל נישט קאליע מאכען פערזיכער איך איהר פינגער האט זיך אויפגעהויבען אין דער לופטען, די אויגען האבען זיך אנגעצונדען מיט ערנסטע פייערלעך, אזוי ציגדען זיך אן די אויגען פון קינדער ווען זיי געהען רעדען ווי דערוואקסענע און דער האלז איהרער און דאס מויל און די צוויי אמת מוזיקאלישע ליפען האבען בעקומען תקון.

דעם חזנ'ס טאכטער האט געזונגען? ניין, זי האט געגוטשעט שטילער עכא און אט איז זי איבערגעגאנגען אין א שטורם פון זילבערנע ריטמען אליין און פון זיך געבוירענע און פון זיך געשאפענע, אפטמאל האט זיך געדאכט אז דאס סטרויעט זיך אן אליין פון זיך עפעס א ליבעסווערדיגער ארקעסטער און דער ארקעסטער ברענט פון זיך, פון זיינע אייגענע מוזיקאלישע פלאמען און דער פארטנער מיט די קאלטע אויגען ציהט אויס די פינגער ער בעקומט יציאת נשמה גלייך מיט איהר, די וועלט איז טויט, די וועלט איז טויב צו די שטומען וואס זינגען נישט, נאר "נודשען" נישט איינמאל טראכט איך מיר, כ'וויל נישט הערען זינגען, כ'וויל נישט די "פאלשע זילבערנע טעמבער'ען", גיט מיר בעסער עפעס אינליכעס, עפעס וואס בעט אין דער שטיל, און דאס האבען מיר אזוי וועניג היינט.

דען ווער למשל, וועט זיך צוהערען צו א חזן'ס א טאכטער פון א שטעטעל וואס קאן נישט ריכטיג לעזען נאטען און נישט זינגען נאר ברומען איבערליך? וועמען וועלכען "פעטען מוזיקער" פון דער היינטיגער צייט וועט איינפאלען זי צו ווידמענען אביסעל צייט זי אויסצוהערען און איהר זיך טיפער פערקלער'ען און איהר א וועג צו געבען אין לעבען?

די וועלט פון אונזער צייט איז טויב צו די שטימען פון די ברומלעדיגע און איך זאג אפען אז דאס בילד, וואס איך האב געזעהען האט מיך טאקע געריהרט, דארט אין ארימען ווינקעל פון טונקעלען פרנסה־דאגות ליגען אין איין קניפ א פאר יונגעלייט און לעבען אין די וועלטען פון הענדעל־בעטהאווען. פון צייט צו צייט כאפט מען זיך אריבער קיין לאדז אויף א קאנצערט און מיט דעם קאנצערט קוויקט מען זיך וואכען.

זאל אבער די ברייטע וועלט וויסען פון זיי, וואס ליגען אין זייערע ענגע לעבענס־קניפען און "בוטשען".

און איך קען נאר בעהויפטען דאס אויב דער קליינער יונגע פרוי אין גלאוונא וועט זיך איינגעבען צו בעקומען מעהר פראקטישע נוצען פון עלעמענטארער בילדונג דאן וועט די יודישע וועלט געוואהר ווערען פון א אמת'ער קאמפאניסטין. הלוואי!

אביסעל אונשטערבליכקייט פאר שטערבליכע

פון צביון

איך האב בעקומען די גאנצע רעדע, וואס בערנארד שאו האט געהאלטען מיט א פאר וואכען צוריק ביי דעם זשורנאליסטען־פעראיין אין לאנדאן. איך בין אין דער רעדע געווען שטארק פעראינטערעסירט. איך וועל אויסזאגען דעם אמת, אז איך בין אין דער רעדע פעראינטערעסירט געווארען פון ריין עגאאיסטישע מאטיווען, איך האב אין איהר געפונען א שטיקעל טרייסט פאר מיין ארבייט, פאר מיין פראפעסיע, און איך פיהל זיך א סך געהויבענער ווי פריהער. בערנארד שאו האט נעמליך אין זיין רעדע קיין העכער'ן טיטעל פאר זיך נישט געקענט געפינען ווי אין דעם נאמען זשורנאליסט. ער גרויסט זיך נישט דערמיט, וואס ער איז היינט איינער פון די בעריהמטעסטע דראמאטורגען אויף דער וועלט, אדער אפשר טאקע דער בעריהמטעסטער. ער גרויסט זיך פיל מעהר דערמיט, וואס ער איז א זשורנאליסט, און אין זיין רעדע האט ער געזאגט, אז ער איז נישט מעהר ווי א זשורנאליסט. דאס איז דער גרעסטער קאמפלימענט וואס זשורנאליסטען האבען געקענט קריגען. און איהר ווייסט דאך, ווי זשערנע מיר זשורנאליסטען, עס הייסט פראזע שרייבער, זענען אין א קאמפלימענט. אלע קאמפלימענטען און אלע לויב־געזאנגען נעהמען דאך אוועק די פאעטען און די בעלעטריסטען. די קונסט, דער טאלאנט, די אייביגקייט און אונשטערבליכקייט בעלאנגט צו די פאעטען, די דראמאטורגען און נאוועליסטען.

איך געדענק, אז מיט א פאר יאהר צוריק האט דער בעקאנטער העברעאישער פאעט יעקב פיכמאן זיך שטארק אנגענומען פאר אונז, פראזע־שרייבער. ער האט אונז אין א געוויסען גראד אפילו אוועקגעשטעלט העכער פאר די פאעטען. אויב איך האב קיין טעות נישט, האט ער געזאגט, אז פראזע איז די אינטערשטע שורה פון דער ליטעראטור, דער סך הכל פון איהר קולטור און אז דעם סטיל פון דער קלאסישער פראנצויזישער ליטעראטור האבען בעשטימט נישט די גרויסע פראנצויזישע דיכטער, נאר די גרויסע פראנצויזישע פראזע־שרייבער.

איך געדענק, אז יעקב פיכמאן האט אין זיין ארטיקעל דאן געמאכט זעהר פיל קאמפלימענטען די פראזע־שרייבער. אזעלכע ארטיקלען געדענק איך. אבער איך האב דאן, ווען איך האב דעם ארטיקעל געלייענט, געטראכט אז אפשר איז דאס דערפאר, וואס יעקב פיכמאן איז א העברעאישער פאעט. די העברעאישע פאעטען פערשטעהט זיך, נישט אלע, האבען געוועהנליך גרויס רעספעקט פאר פראזע־שרייבער. חיים נחמן ביאליק, דער פרינץ פון די העברעאישע פאעטען, איז א בעזונדערס גרויסער פערעהרער פון פראזע. דאס קומט זיכער דערפון, וואס די העברעאישע פאעטען האבען אנגעפאנגען מיט'ן תנ"ך, און דער תנ"ך איז דאך צום גרעסטען טייל פראזע. די העברעאישע פאעטען האבען געלערנט יודישע ספרים, און יודישע ספרים זענען מעהרסטענטיילס פראזע, די העברעאישע פאעטען זענען כמעט אלע אליין גוטע פראזע־שרייבער. און א סך פון זיי האבען מייסטענס טאקע געשריבען פראזע. און ווען א פאעט פאנגט אן שרייבען פראזע, דערוויסט ער זיך, אז פראזע איז אפט א סך שווערער צו שרייבען ווי פאעזיע, און אז צו שרייבען גוטע פובליציסטיק דארף מען האבען נישט נאר א סך וויסען, קענטניש און וואס צו זאגען, נאר אויך א סך טאלאנט, אבער מיר יודישע פראזע־שרייבער וואלטען וועלען קריגען אביסעלע מעהר אנערקענונג ביי אונזערע יודישע פאעטען און נאוועליסטען. וועניגסטענס ביי די יודישע קריטיק־שרייבער.

אין דער יודישער ליטעראטור האבען מיר דאך דעם קאמישען צושטאנד וואס קריטיק ווערט געשריבען בלויז וועגען פאעזיע און בעלעטריסטיק, בלויז אמאל אין א זעלטענהייט ווערט אויך א פשוט פראזאאיש בוך, בעגליקט אז דאס אויג פון א קריטיקער זאל עס בעמערקען און בעגנעדיגען מיט ייבער א מיינונג.

אין דעם פרט איז עס נישט בלויז א פראגע פון אונשטערבליכקייט. וואס בעלאנגט בלויז צו דער קונסט און צו די קינסטלער. נאר עס איז א פראגע וועגען דעם יודישען בוך וואס ווערט פערנאכלעסיגט און וועגען דער איינזייטיגער ערציהונג וואס עס בעקומט דער יודישער לעזער.

ווען עס וואלט זיך האנדלען בלויז וועגען דער אונשטערבליכקייט, וואס ווערט אוועקגעגעבען בלויז די פאעטען און די בעלעטריסטען, וואלט מען עס געקענט גאנץ לייכט דערטראגען, ווייל די גאנצע אונשטערבליכקייט איז א שטארק צווייפעלהאפטע.

און די אונשטערבליכקייט וועגען וועלכער עס טרוימט כמעט יעדער, וואס האט געזעהן זיין נאמען געדרוקט איז זעהר א קארגע, בלויז א גאנץ קליינע צאהל ווערט פון איהר בעגליקט, צו ווערען ווירקליך אונשטערבליך.

איינער, וואס האט נישט געהאט וואס צו טון, האט זיך גענומען די ארבייט אויסצוצייילען וויפיל יודישע פאעטען דאס יודישע פאלק פערמאגט איצט און ער האט אויסגעפונען אז די צאהל דערגרייכט ביז זיבען הונדערט, נו, די צאהל איז נישט קיין גרויסע. איך האב ערגעץ געלייענט אז דאס אמעריקאנער פאלק פערמאגט ארום פופציג טויזענד פאעטען. לויט דער פראפארציע, האבען מיר אלזא, געמעגט האבען מעהר ווי זיבען הונדערט. אבער וויפיל אונשטערבליכע זענען פערהאן צווישען די זיבען הונדערט? און וויפיל פון די אונשטערבליכע זענען טאקע ווירקליך אונשטערבליך? פערגעסט מען נען טאקע ווירקליך אונשטערבליך? פערגעסט מען אין א פאר יאהר ארום נאך זייער טויט? אנדערע ווערען דאך אפילו פערגעסען איידער זיי שטארבען נאך.

בגנזים האט וגער עס איז גענומען זיך די מיה אויך אויסצוצייילען וויפיל סקיצען־שרייבער דאס יודישע פאלק פערמאגט, נאר איך האב פארלויפיג וועגען דעם נישט געהערט.

געוויס גלויבט יעדער פאעט וואס האט אפגעדרוקט א בוך לידער, און יעדער סקיצען־שרייבער, וואס האט אפגעדרוקט א בוך סקיצען אז דערמיט האט ער זיך געקויפט א שטאט אין טעמפעל פון קונסט און האט זיך אונשטערבליך געמאכט, אבער וויפיל פון די ביכער לידער און די ביכער סקיצען בלייבען פאר דער אזויגערופענער אייביגקייט? יעדעס יאהר דרוקען זיך אפ אין דער וועלט טויזענדער ביכער מיט פאעזיע און דערציילונגען, וויפיל אבער פון זיי פערבלייבען אין דער געשיכטע פון ליטעראטור? און אפילו די, וואס האבען שוין געהאט די זכיה פערשריבען צו ווערען אין דער געשיכטע פון דער ליטעראטור. וויפיל פון זיי בלייבען ווירקליך לעבען? וויפיל ביכער קען אפילו אנ'אינטעליגענטער מענש, א ליבהאבער פון ליטעראטור, אויפצייילען? א זעהר בעשרענקטע, קליינע צאהל אין פערגלייך מיט דער ריזיגער צאהל וואס דרוקט זיך, און אין דעם פרט זענען די יודישע פאעטען און נאוועליסטען, אין א פיל גינסטיגערע לאגע ווי זייערע חברים פון אנדערע שפראכען. די יודישע ליטעראטור איז נאך א יונגע און דעריבער א קליינע, ווייס דעריבער דער יודישער לעזער פון די מייסטע יודישע ביכער וואס דרוקען זיך אויף יודיש און ער קען די מייסטע נעמען פון די פערפאסער. ביי די גוים אבער זענען דערצו זוכה בלויז די גאר גרויסע, און ווען מען פאנגט אן ציילען אין דער וועלט־ליטעראטור די נעמען פון די אונשטערבליכע, געפינט מען אויס, אז די אונשטערבליכקייט איז ווייט נישט אוועקגעגעבען געווארען בלויז צו דיו פאעטען און בעלעטריסטען, נאר אויך צו א גאנץ בעדייטענדער צאהל פשוטע פראזע־שרייבער. עס איז זיין גרויסקייט, עס איז זיין טאלאנט, וואס גיט איינעם די אונשטערבליכקייט, און נישט נאר איז פערהאן גרויסקייט אויסער אין שרייבען פאעזיע און בעלעטריסטיק, נאר עס איז אויך פערהאן טאלאנט.

טאלאנט איז די ערשטע פאדערונג אין שרייבען. קיין אונטערשיד נישט וואס מען זאל שרייבען. און א טאלאנטפולער לייט־ארטיקעל האט נישט נאר א מעהר אלגעמיינעם ווערט, נאר אויך א מעהר קינסטלערישען ווערט. ווי א שוואך אנגעשריבענע ליד, וואס מען דארף זוכען טאלאנט מיט א מיקראסקאפ.

בערנארד שאו האט אין דער ווירקליכקייט אויסגעדריקט דעם פולען אמת, ווען ער האט געזאגט, אז ער איז בלויז א זשורנאליסט. בערנארד שאו שרייבט לייט־ארטיקלען און אלגעמיינע פובליציסטישע ארטיקלען, אין דער פארמע פון דראמעס. ער צערעמאנירט זיך וועניג מיט די אנגענומענע כללים פון דער ליטערארישער און דראמאטישער קונסט, ביי איהם רעדט דעריבער אפילו א קעכין קלוגע רייד און א בעל עגלה הויכע פילאזאפיע. און גאנץ טרעפענד האט פראפעסאר איינשטיין געזאגט, אז בערנארד שאו פרובירט נישט ארויספיהרען אין זיינע דראמעס קיין ווירקליכע רעאלע מענשען, נאר ער בעשאפט ליאלקעס, וואס ריידען דאס, וואס זייער בעשעפער לעגט זיי אריין אין מויל.

—=:[o]:=—

א קראנץ פערל
פון תלמוד און מדרש

אז איינער האט דעם אנדער'ן אנגעמאכט א שאדען, איז ער מחוייב איהם צו בעצאהלען מיט די בעסטע פון זיינע תבואה. (ב"ק פ"א).

* * *

עס זענען דא מענשען, וואס קאנען א סך תורה אבער אליין זענען זיי שלעכט געזיטעט, זאלסטו נישט קוקען אויף זייערע זיטען נאר קוק אויף זיין תורה. (חגיגה ט"ו).

* * *

א באד איז א ציהרונג פאר א מאן און א פעהלער פאר א פרוי. (ירושי׳ קידושי׳ ופ"ב)

* * *

אויב אפילו דער רשע האט בעצאהלט פאר דער גזילה, וואס ער האט געגזלט איז ער אלץ א רשע. (ב"ק ס').

* * *

א ביטערע קרענק זעה איך אויף דער וועלט:
פאראן רייכטום,
וואס דינט נאר צום שאדען פונ'ם אייגענטימער,
דאס רייכטום ווערט פערשוואונדען
אין שלעכטע געשעפטען,
איז ער א קבצן. (קהלת ה. י"ב).

* * *

געדענק אן די ברוסטען פון וואנען דו האסט געזויגען. (עירובין ס.)

* * *

כאפ און עס כאפ און טרונק ווייל די וועלט אין וועלכע דו געהסט איז ווי א שמחהלע וואס ווערט גלייך פערשוואונדען. (עירובין נ"ד)

* * *

מ'איז מחוייב צו געבען כבוד דעם שווער אזוי ווי דעם טאטען. (מדרש תהילים ז.)

* * *

די גוטע באהרונג וואס מיין מוטער האט מיר געגעבען אין דער יוגענד, האט אויף מיר געווירקט אויף דער עלטער. (חולין כ"ד).

* * *

צוליב'ן מזל פון ווייבשענקער ווערט אמאל דאס וויין זויער. (ב"ב צ"ו)

* * *

וויין איז א — מגלה סוד.
(זוהר שמיני ל"ש)

* * *

דער חזיר ווען ער רויעט זיך אין בלאטע שטעקט ער ארויס די פיס ווי ער וואלט כלומרשט זאגען: באט זעהט ווי כשר איך בין. (ב"ר פ. ס"ה)

געזאמעלט דורך אברהם שלעזינגער

—=:)O(:=—

אריסטא און אלעקסאנדער מוקדון

— פון — וויל דוראנט

אריסטא איז געבוירען געווארען אין סטאגירע א מאקעדאנישע שטאט וואס ליגט א צוויי הונדערט מייל אין צפון זייט פון אטען, אין יאהר 384 פאר קריסטוס'ן. זיין פאטער איז געווען א פריינט און דאקטאר פון אמינטאס, דעם קעניג פון מאקעדאניע, און זיידע פון אלעקסאנדער מוקדון. אריסטא זעלבסט זעהט אויס, זאל האבען געווארען א מיטגליד פון דער גרויסער מעדיצינישער ברודערשאפט פון עסקלעפיאדס, ער האט זיך אויפגעהאדעוועט צווישען די ריחות פון דער מעדיצין ווי פיל שפעטערדיגע פילאזאפען זענען דערצויגען געווארען צווישען ריחות פון היילקייט; ער האט געהאט יעדע געלעגענהייט און דערמוטיגונג צו ענטוויקלען א וויסענשאפטליכע בויגונג פון גייסט; ער איז פון אנהויב צוגעגרייט געווארען צו ווערען דער גרינדער פון וויסענשאפט.

מיר האבען אנ'אויסוואהל פון געשיכטעס וועגען זיין יוגענד. איין מעשה שטעלט איהם פאר אלס א פערשווענדער פון זיין טאטענס ירושה און א שטורמיש לעבען, אנשליסענדיג זיך נאכדעם אין דער ארמעי נישט צו שטארבען פאר הונגער, אומקעהרען זיך קיין סטאגירע צו פראקטיצירען מעדיצין, און פאהרען קיין אטען אין דער עלטער פון דרייסיג יאהר צו שטודירען פילאזאפיע פון פלאטאנען. א מעהר ערענווירדיגע געשיכטע ברענגט איהם קיין אטען אין דער עלטער פון אכצעהן יאהר, און שטעלט איהם גלייך אונטער דער השגחה פונ'ם גרויסען מייסטער; אבער אפילו אין דעם דאזיגען מעהר גלויבליכען בעריכט הערט זיך א שטארקער אפקלאנג פון א זארגלאזען, נישט רעגולערען יונגעמאן, וואס לעבט שנעל. דער געקרויינטער לייענער קאן זיך טרייסטען, בעמערקענדיג ווי אין יעדער פון די געשיכטעס, קומט אונזער פילאזאף ענדלעך אין די רוהיגע וועלדער פון דער אקאדעמיע.

אונטער פלאטאנען האט ער געלערנט אכט אדער צוואנציג יאהר; און ווירקליך דער דורכדרינגענדער פלאטאניזם פון אריסטאס בעטראכטונגען — אפילו פון יענע העכסט אנטי־פלאטאנישע — מאכט גלויבען אינ'ם לענגער'ן פעריאד, עס גלוסט זיך פארצושטעלען די דאזיגע אלס זעהר גליקליכע יאהרען: א בריליאנטענער שילער אנגעפיהרט פון אנ'אומפערגלייכליכען לעהרער, שפאצירען ארום ווי ליבהאבער אין די גערטנער פון פילאזאפיע. אבער זיי זענען ביידע געווען גאונים. און עס איז בעקאנט אז גאונים לעבען זיך אזוי בשלום ווי דינאמיט מיט פייער. כמעט א האלבער יאהרהונדערט האט זיי אפגעטיילט איינער פון צווייטען; עס איז שווער געווען פאר'ן פערשטאנד איבערצולייגען א בריק איבער'ן תהום פון יאהרען און צו פערטראגען די אומפערטרעגליכקייט צווישען זייערע נשמות. פלאטאן האט אנערקענט די גרויסקייט פון דעם דאזיגען מאדנע נייעם תלמיד פונ'ם כלומרשטען בארבארישען גארדען, און האט פון איהם אמאל גערעדט אלס דעם „נוס" (גריכיש) פון דער אקאדעמיע, — ווי ער וואלט וועלען זאגען די פערזאניפיצירטע אינטעליגענץ. אריסטא האט אויסגעגעבען געלד פערשווענדעריש איינצוהאנדלען ביכער, (דאס הייסט, דאן ווען עס איז נאך קיין דרוק נישט געווען, מאנוסקריפטען); ער איז געווען דער ערשטער, נאך עווריפיד'ן, צונויפצוזאמלען א ביבליאטעק; און דאס שאפען פון פרינציפען א ביבליאטעק; און דאס פון ביכער־זאמלונגען האט זיך גערעכענט פאר איינעם צווישען זיינע פיל אנדערע בייטראגען פאר דער וויסענשאפט. דעריבער האט פלאטאן גערעדט וועגען אריסטאס היים אלס „דאס הויז פון לייענער", און עס שיינט ער זאל האבען געמיינט דעם אויפריכטיגען קאמפלימענט; אבער עפעס אנ'אלטע רכילות .ווייל האבען אז דער מייסטער האט דערמיט געמיינט צו געבען א כיטרע אבער שטארקען שטאך דעם בוך־ווארם אין אריסטאן. א מעהר אויטענטישע קריג זעהט אויס זאל האבען ענטשטאנען ביי דער ענדע פון פלאטאנס לעבען. אונזער אמביציעזער יונגערמאן איז ווארשיינליך געווארען א „קאמפליצירטער עדיפ", געגען זיין גייסטיגען פאטער פאר די טובות און די נייגונגען צו פילאזאפיע, וואס יענער האט זיי איהם ענטוויקעלט און ר'האט אנגעהויבען אנצודייטען אז חכמה וועט נישט אפשטארבען מיט פלאטאנען; בעת דער אלטער פילאזאף האט גערעדט פון זיין תלמיד אלס א לאשאק וואס בריקעט זיין מוטער נאכדעם ווי ער האט איהר גוט אויסגעזויגען: דער געלערנטער צעללער, ביי וועלען ער געוויבט שיער נישט די נירוואנע פון בכבודיגקייט, ווארפט אפ די דאזיגע געשיכטעס; אבער מיר מעגען חושד זיין אז דארט וואו ס'איז נאך איצט דא אזוי פיל רויך איז אמאל געווען א פלאם.

די אנדערע אינצידענטען פון דעם דאזיגען אטענישען פעריאד זענען נאך מעהר פראבלעמאטיש, אייניגע ביאגראפען דערציילען אונז אז אריסטא האט געגרינדעט א שולע פון אראטאריע (שיינריידנעריי) צו קאנקורירען מיט איסאקראטעס'ן; און אז ער האט געהאט צווישען זיינע תלמידים אין דער דאזיגער שולע דעם רייכען הערמיאס, וועלכער איז געווארען נישט קיין סך שפעטער דער אויטאקראט פון דער מלוכה־שטאט אטענעאוס. נאכ'ן דערגרייכען די דאזיגע דערהויבונג האט הערמיאס איינגעלאדען אריסטאן אין זיין פאלאץ; און אינם יאהר 344 פאר קריסטוס'ן האט ער בעלוינט זיין לעהרער פאר אמאליגע טובות זייענדיג איהם מזכה מיט דיינער א שוועסטער (אדער א פלימעניצע) פאר א פרוי. איינער וואלט געקענט צווייפלען פאר אזא גריכישע מתנה, אבער די היסטאריקער איילען זיך צו פערזיכערן אונז אז אריסטא, נישט געקוקט אויף זיין זשעני האט געלעבט גענוג גליקליך מיט זיין ווייב, און האט גערעדט וועגען איהר מיט דער גרעסטער ליבע אין זיין צוואה. פונקט א יאהר שפעטער האט פיליפ, דער קעניג פון מאקעדאניען, גערופען אריסטאן אין פאלאץ פון פעלא צו נעהמען אויף זיך די דערציהונג פון אלעקסאנדער'ן. ס'רעדט פאר דער שטייגענדיגער רעפוטאציע פון אונזער פילאזאף דאס, וואס דער גרעסטער מאנארך פון דער צייט, זוכענדיג דעם גרעסטען לעהרער, האט אויסגעוועהלט אריסטאן צו זיין דער דערציהער פונ'ם הערשער פון דער וועלט.

פיליפ האט בעשלאסען אז זיין זוהן זאל האבען אלע נוצען פון דערציהונג, ווייל ער האט געמאכט פאר איהם אומבעגרעניצטע פלענער. זיין דעראבערונג פון פראקיע אין 356 יאהר פאר קריסטוס'ן, האט איהם געגעבען די הערשאפט איבער גאלדמינען וואס האבען גלייך אנגעהויבען איהם ליפערען דעם טייערען מעטאל צעהן מאל מעהר פונ'ם שלעכטען זילבער וואס איז דאן געקומען קיין אטען פון לאוריום; זיין פאלק איז בעשטאנען פון שטארקע פויערים און קריגער, וואס זענען נאך נישט פערדארבען געווארען פון שטאטישען לוקסוס און קאררופציע, דא איז געווען די קאמבינאציע, וואס האט געזאלט מעגליך מאכען דאס אונטעריאכען פון א הונדערט קליינע מלוכה־שטעט און די פאליטישע פעראייניגונג פון גריכענלאנד, פיליפ האט נישט געפיהלט קיין סימפאטיע צום אינדיווידואליזם, וואס האט אבער אין דערזעלבער צייט אויפגעלייזט איהר סאציאלע ארדנונג; אין אלע דידאזיגע קליינע הויפט שטעט האט ער נישט געזעהן די פריידיגע קולטור און די אומאיבערטרעפליכע קונסט, נאר די קאמערציעלע קארופציע און דעם פאליטישען כאאס; ער האט געזעהן זשעדנע סוחרים און באנקירען פערשלינגען די וויטאלע רעסורסען פון דער נאציע, נישט קאמפעטענטע פאליטיקער און געשיקטע פאליטיקער און געשיקטע רעדנער טוען ארייננשלעפען א טומעלדיגען המון אין אומגליקליכע קלאפאטען און מלחמות, פארטייען וואס שפאלטען קלאסען און קלאסען וואס ווערען פערגליווערט אין קאסטעס; דאס האט געזאגט פיליפ איז נישט קיין נאציע, נייערט א געמיש פון יחידים — גאונים און שקלאפען; ער האט געוואלט לייגען די האנד פון ארדנונג אויף דעם כאאס און מאכען אז גאנץ גריכענלאנד זאל זיך אויפהויבען פעראייניגט און שטארק אלס דער פאר

(ווייטער זעה 12־טע זייט)

א יוד איבערזעצט א גרויס מעדיציניש־ווערק פאר אראבער

א בלעטל געשיכטע פון א גרויסן יודישן געלעהרטען איז שפאניען

פון דוד דרוק

אין אַנהויב צעהנטען יאָהר הונדערט האָט אין שפּאַניען געוואוינט דער גרויסער יודישער גביר און מעצענאַט יצחק בן חסדאי אבן שפרוט, יצחק איז געווען אַ מאַן פון תורה און חכמה, אַ גרויסער מוקיר רבנן מיט אַ ברייטער האַנד פאַר צדקה, מיט וואָס זיין נאָמען האָט בעזונדערס געקלונגען אין דער וועלט.

יצחק'ס זוהן חסדאי אבן שפרוט איז דערהויבען געוואָרען צו אַ הויכען אַמט אין דעם הויף פון קאַליף עבד אל רחמן דעם דריטען. חסדאי אבן שפרוט איז געווען איינער פון די בעדייטענדסטע יודישע פערזענליכקייטען אין זיין צייט. ער האָט פערמאָגט די מידות און די מעלות פון זיין פאָטער. ער האָט ליב געהאַט תורה און חכמה און איז אויך געווען אַ גרויסער מעצענאַט. דערצו איז ער געווען הויך געבילדעט. ער האָט געהאַט שטודירט מעדיצין און איז געווען אַ גרויסער קענער פון ליטעראַטור. ער האָט געקענט גוט העברעאיש און אַראַביש, זאָגאַר לאַטייניש, וואָס אויסער די גלחים פון קריסטליכען טייל שפּאַניען האָט קיין פריוואַטע פערזאָן די דאָזיגע שפּראַך נישט געקענט.

דער קאַליף עבד אל רחמן, וועלכער איז געשטאַנען אין דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען מיט די קעניגען אין צפון שפּאַניען, האָט איינגעזעהן, אַז חסדאי קען איהם מיט זיין פערזענליכקייט, אַלגעמיינער בילדונג און שפּראַך־קענטניסען, אַ סך צו־גיץ קומען און האָט איהם אין יאָהר 940 בעשטימט אַלס דאָלמעטשער און דיפּלאָמאַט. צום אָנהויב איז זיין ראָלע געווען זעהר אַ בעשרענקטע. ער האָט געדאַרפט בלויז בעגלייטען די אַמבאַסאַדאָרען צו די שפּאַנישע קריסטליכע מלאכים, אָבער שפּעטער ווען מען האָט דערזעהן ווי בעדייטענד ער איז אין זיינע דיפּלאָמאַטישע פעהיגקייטען האָט איהם דער קאַליף דערהויבען אַלץ העכער.

עס האָט זיך איינמאָל געמאַכט, אַז ער האָט דורכגעפיהרט זעהר אַ וויכטיגע דיפּלאָמאַטישע מיסיע. די קריסטליכע מלכים פון צפון שפּאַניען האָבען נישט געלעבט שטאַרק בשלום מיט דעם מאַכטמעדאַנישען קאַליף. עס זענען גאַנץ אָפט פאָרגעקומען געוויסע רייבונגען צווישען זיי און עס האָט נישט איינמאָל פּאַסירט, אַז דער גאַנצער שלום זאָל צושטערט ווער'ן. חסדאי איז דעריבער אַוועקגעפאָהרען מיט אַ מיסיע צו דעם קעניג פון לעאָן, סאנכא ראמירעז, און דעם קעניג פון נאַווארא, טאָדא, און ער האָט זיי איבערצייגט אין דער פרידליכער פּאָליטיק פון קאַליף און אַז זיין איינציגער ווונש איז צו לעבען אין פרידען און האַרמאָניע מיט אַלעמען. ער האָט זיי זאָגאַר איבערגערעדט צו מאַכען אַ בעזוך אין קאָרדאָווא זיך פערזענליך צו בעקענען מיט'ן קאַליף און צו שליסען אַ שטענדיגען שלום־פּאַקט. פאַר דער דאָזיגער ערפאָלגרייכער מיסיע האָט איהם דער קאַליף בעשטימט אויף העכערע אַמטען. חסדאי איז אין אַ געוויסען זינן געווען, אַזוי צו זאָגען, דער מיניסטער פון אויסערן, ער האָט געדאַרפט עמפּפאַנגען אויסלענדישע אַמבאַסאַדאָרען און זייערע מתנות וואָס זיי האָבען געבראַכט צום קאַליף און (זיי צוריקגעבען מתנות פון קאַליף. אויסער דעם איז חסדאי אויך געווען דער מיניסטער פון האַנדעל און פינאַנץ, און אַלע הכנסות וואָס זענען געווען אַריין אין דער מלוכה־קאַסע פון פערשידענע מינים שטייערען, זענען דורכגעגאַנגען זיינע הענד.

אַ בעדייטענדע ראָלע האָט חסדאי געשפּילט אין צוויי דיפּלאָמאַטישע מיסיעס פון די מעכטיגסטע קייזערליכע הויפען אין אייראָפּא. דער ביזאַנטינישער קייזער קאָנסטאַנטין דער אַכטער, וועלכער איז געווען אין אַ שווערער פּאָליטישער לאַגע, האָט זיך געוואָלט דיפּלאָמאַטיש פערבינדען מיט'ן מעכטיגען קאַליף פון שפּאַניען כדי צו פערשטאַרקען זיין פּאָזיציע געגען דעם קאַליפאַט פון אַר־יענט. מחמת דעם האָט ער אַרויסגעשיקט קיין קאָרדאָווא אַ ספּעציעלע מיסיע מיט רייכע מתנות, צווישען וועלכע עס איז אויך געווען אַ פּראַכטפאָלער עקזעמפּלאַר פון אַ גריכישען מעדיצינישען ווערק, וועלכען דער קאַליף און די מעדיצינישע אַקאַדעמיע האָבען עס זעהר שטאַרק געוואָלט בעקומען. די אַמבאַסאַדאָרען פון דעם יודען־פיינדליכסטען הויף זענען אויפגענומען געוואָרען פון דעם יודישען מיניסטער און ער האָט זיי פאָרגעשטעלט פאַר'ן קאַליף. אָבער דאָס בוך, וועלכען די אַראַבישע מעדיצינער און נאַטור־פאָרשער האָבען אַזוי שטאַרק געוואָלט בעקומען איז פאַר זיי געווען אַ ספר החתום, ווייל קיינער פון זיי האָט נישט פערשטאַנען קיין גריכיש. דער קאַליף עבד אל רחמן האָט דעריבער געבעטען דעם קייזער קאָנסטאַנטין, אַז ער זאָל איהם שיקען אַ געלעהרטען, וואָס פערשטעהט גריכיש און לאַטייניש, און דער קייזער האָט זיין וואונש ערפיהלט. ער האָט איהם געשיקט דעם מאָנאַך ניקאָלאַי, וועלכער האָט געקענטביידע שפּראַכען. אָבער צווישען אַלע דאָקטוירים אין קאָרדאָווא איז חסדאי געווען דער איינציגער וואָס האָט געקענט לאַטייניש און מחמת דעם האָט דער קאַליף זיך געווענדעט צו איהם, אַז ער זאָל זיך בעטייליגען אין דער איבערזעצונג. ניקאָלאַי האָט דאָס ווערק איבערזעצט אין לאַטייניש און חסדאי האָט עס פון לאַטייניש איבערזעצט אין אַראַביש. אַזוי אַרום איז דאָס גרויסע מעדיצינישע ווערק, פון וועלכען די אַראַבישע געלעהרטע זענען דערגאַנגען פיל נייע זאַכען אויפ'ן געביט פון מעדיצין, געבראַכט געוואָרען צו דער אַראַבישער וועלט דורך דעם יודען חסדאי. דער קאַליף איז געווען אַזוי ענטציקט פון דער דאָזיגער אַרבייט, אַז ער האָט געהאַלטען אַז דאָס האָט בייגעטראָגען פיל כבוד און גדולה צו זיין הערשאַפט.

חסדאי האָט, דורך די אַלע פערדינסטען, געשפּילט אַ בעדייטענדע ראָלע אין דער מלוכה, כאָטש ער האָט קיין אָפיציעלען אַמט־טיטעל נישט געטראָגען צוליב דער איינגעוואָרצלטער שנאה צו יודען, און מחמת דעם האָט ער שטענדיג געהאַט די מעגליכקייט צו שיצען זיינע ברידער יעדעס מאָל ווען די אַראַבער האָבען בעהאַנדעלט די יודען שלעכט. ער איז געווען, אַזוי צו זאָגען, דער יודישער און פּאָליטישער פאָרשטעהער פון דער יודישער געמיינדע אין קאָרדאָווא און האָט זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט דעם רעליגיעזען, פּאָליטישען און קולטורעלען לעבען פון די יודען אין אַנדאַלוזיען. ער האָט זיך געהאַט דורכגעשריבען מיט ישראל'ס תלמיד דונאַש בן תמים ווען ער האָט געבעטען אויסאַרבייטען אַן אַסטראָנאָמישען חשבון פון אַ יודישען לוח, ער האָט זיך געווענדעט צו ר' סעדיה'ס זוהן, ר' דוסא, און איהם געבעטען אַז ער זאָל איהם צושיקען די לעבענס־בעשרייבונג פון זיין פאָטער. און ווען די אַמבאַסאַדאָרען פון די פרעמדע לענדער פלעגען קומען אין קאָרדאָווא און בעטען ביי איהם הילף אויף אויסצופּועל'ן געוויסע זאַכע ופּו (קאַליף, האָט ער ביי זיי פערלאַנגט פּרטים וועגען דעם צושטאַנד פון די יודען אין זייערע לענדער, און ער האָט שטענדיג אויסגע־פּועלט פיל טובות פאַר זיינע ברידער פאַר זיינע גרויסע טאַטען לטובת די יודען און פאַר זיין איבערגעבענהייט צו די אַקאַדעמיעס אין בבל, וועלכע ער האָט געהאַט געשטיצט מיט זיין אָפענער האַנד, האָבען איהם די אַקאַדעמיעס געגעבען דעם עהרען־טיטעל „ריש כלה“, הויפּט פון דער אַקאַדעמיע.

אַז חסדאי האָט געהאַט דערגרייכט צו דער דאָזיגער הויכער מדרגה אַלס אָפיציעלער דיפּלאָמאַט אין הויף פון קאַליף און אַלס פיהרער פון יודענטום האָט ער איינגעלאַדען דעם ליבלינג פון זיין פאָטער דעם דיכטער מנחם בן סאַרוק, צו קומען אין קאָרדאָווא און איהם צוגעזאָגט צו האַלטען אין גרויסען כבוד. מנחם איז געקומען אין קאָרדאָווא און איז געוואָרען, אַזוי צו זאָגען, דער דיכטער פון חסדאי'ס הויף. מנחם איז געוואָרען שטאַרק צוגעבונדען צו חסדאי'ן און האָט איהם בעזונגען אין לידער. ער האָט איהם נישט געחנפ'עט. אַלץ וואָס ער האָט געזאָגט וועגען איהם איז געווען אמת. חסדאי האָט פערדינט מען זאָל איהם לויבען פאַר זיינע טהאַטען. אָבער ער האָט איהם אַזוי פיל געלויבט און אַזוי פיל בעזונגען, אַז „עס האָט זיך אויסגעשעפּט די פּאָעזיע בעזונגענדיג חסדאי'ס שבחים“.

דעם סוד וויסט דער זקן

—=:[o]:=—

(דערצעהלונג)

—=:)(:=—

פון יצחק יאנאסאוויטש

—=:o:=—

אַלע געדענקען, ווי דאָ נישט לאַנג, אפשר מיט אַ צוויי חדשים צוריק, זענען די צייטונגען פול געווען מיט דער ידיעה, וועגען פערשווינדען ווערען פון אַ קינד, אַ זעקס יעהריג מיידעלע, וועלכע האָט זיך געשפּילט אין הויף צוזאַמען מיט אַנדערע קינדערלעך. און לויט ווי די צייטונגען האָבען דעמאָלט איבערגעגעבען, האָבען די קינדער בעמערקט אין אַ מאָמענט פון „צעהיצטען שפּילען זיך“, אַז אָט די קליינע גוטשא פעלט, לכתחילה האָבען זיי זיך ווייטער געשפּילט, אָבער וואָס ווייטער האָבען זיי פאַרגעפיהלט, אַז עפּעס איז דאָ געשעהען און כאָטש נישט צושרייבענדיג דאָס פעלען פון דער קליינער קיין שום בעזונדער'עס, זענען זיי זיך דאָך צולאָפען אַהיים, און אין אַ פּאָר שעה אַרום, האָט דער גאַנצער הויף געוואוסט, אַז די קליינע גוטשא, די טאָכטער פון בינם קעסלער־איינבינדער איז פערשווינדען, ווי אַ שטיין אין אַ טייך.

מילא וואָס עס טרעפט זיך אין אַ גרויסער שטאָט. האָט אָבער די דאָזיגע ידיעה אָנגעפיהלט דעם גאַנצען הויף מיט אַ מורא און גלייכצייטיג מיט אַ געוואַלד, געוואַלדעוועט האָט בינם קעסלער דער איינבינדער, געוויינט האָט זיין פרוי, אַ הויכע, דאַרע, מיט אַ שוואַרץ שייטעל איבער די אויגען און מיט אַ שרינט, ווי אַ שמאָל ווענעל אינמיטען, און די קליינע שרה'קע וואָס איז געווען די אַכטונג געבערין איבער דער קליינער גוטשא איז געלעגען אין אַ וויטקעל ביים בעט און געוויינט, געפיהלט זיך דאָ שולדיג אין דעם גאַנצען עסק.

געווען דעמאָלט פערשידענע השערות איבער דעם פערשווינדען ווערען פון דעם קינד, די געלערנטע פון פוילען האָבען געזאָגט אַז דאָס קינד איז נישט אַנדערש נאָר „אַ קרבן פון אַ סעקסועלען פערברעכער, פערזיכערט האָבען זיי, אַז אַזוי טאַקע איז עס און דערביי דערצעהלט, ווי אָט דאָ גאָרנישט לאַנג איז עפּעס אַ פיין געקליידעטער מאַנטספּערשוין אַרומגעגאַנגען פון הויף צו הויף און פערנאַרט יונגע קינדער מיט שפּילעכלעך און נאַשוואַרג אין אַ קלאָזעט אַריין און טאַקע דאָרט מיט זיי אָפּגעטון גאָרנישט קיין אַנשטענדיגע זאַכען צום סוף זיי פשוט צוגעממות'ט אויף אַן אַכזריות'דיגען אופן. צעדראַפּענדיג און צובייסענדיג ביז בלוט, אַריינגעוואָרפען זיי אין קלאָזעט אָדער אינדערנעבענדיגען מיסטקאַסטען. מיט דער דאָזיגער השערה האָבען מספּים געווען די צייטונגען. זיי האָבען אַפילו דערציילט די דאָזיגע מעשה אויף זיכער און דערביי אָנגעשראָקען אויף טויט אַלע מאַמעס, אַז זיי זאָלען אויסהיטען זייערע קינדער „פון די נגעל פון די פערברעכערישע חיות“.

אַלטע יודענעס אָבער פון דעם דאָזיגען הויף האָבען געוואוסט עפּיס אַנדערש צו דערציילען און מיט זיי האָט צוגעשטימט די „סטרוזשקע“ אַ בידריגע גויה מיט אַ גאָר נישקשה'דיגען האָרב אויף דער פּלייצע, געגרעדט האָט זי, קוויטשענדיג, שויב מאַכענדיג אַלע אַרומיגע און דער האָרב איהרער האָט זיך צוגעשאָקעלט צום טאַקט פון די ווערטער ווי עס וואָלט בעשטעטיגט אַז אַזוי טאַקע איז עס. זיי האָבען פערזיכערט, אַז דאָס קינד האָט געמוזט אויפגעכאַפּט ווער'ען פון ציגיינערס. די „סטרוזשקע“ האָט צוגעגעבען, אַז זי האָט אין יענער שעה געזעהען אויפ'ן הויף אַ ציגיינער מיט אַ גרויער ציגיינערקע בעהאָנגען מיט קופּערנע ראָנדעלען און מיט עגליכע גרעסערע פּאַגען און קלענערע פענדלעך אַ רעיה דערצו, אַז אַזוי טאַקע איז עס — האָבען די יודענעס געבערענגט דאָס, וואָס די קליינע גוטשאַ איז געווען אַ גוט ענטוויקעלט קינד און אַפילו אָפּגעבערענט פון דער זון. אויגען האָט זי געהאַט שוואַרצע ווי סאַמעט און האָר אַזוי שוואַרץ ווי מען וואָלט זיי געווען איינגעטונקט אין טינט. די זאַטע בכבוד'דיגע באַלעבאַטים פון הויף האָבען אָבער געזאָגט „נישט דאָס, און נישט יענץ“. דאָס מיידעלע האָט זיך פשוט פערבלאָנדזשעט פערקריכענדיג זיך אויף אַ ווייטע גאַס.

— מ'דאַרף האָבען זיי דעריבער געצויגען די ווערטער, בגידיש און לאַנגזאַם — מ'דאַרף דאָס בעמעלדען אין דער פּאָליציי, היות אַזוי און אַזוי... דאָס מיידעלע האָט זיך געשפּילט... דערביי אָנגעבען סימנים און דאָס קינד, וועט זיך געפינען. קאַרג אַזעלכע זאַכען פערלויפען זיך אין אַ גרויסער שטאָט, כע כע.

אַז די דאָזיגע מיינונג איז נישט קיין ריכטיגע, האָט בעוויזען דאָס. וואָס שוין אַזאַ צייט אַדורך און דאָס מיידעלע איז נישט געפינען געוואָרען. טאַטע, מאַמע זענען פאַר דער צייט גרוי און אַלט געוואָרען. בינם קעסלער בעקלאָגט זיך אַפילו, אַז זייט דאָס אומגליק איז געשעהען, האָט ער אויפגעהערט צו הערען אויפ'ן רעכטען אויער, ווי ס'זאָל נישט זיין האָט ער דעמאָלט די קליינע שרה'קען אַזוי געשלאָגען אַז זי ליגט נאָך ביז היינט אין בעט און דאָס געלד פליהט מיט'ן ווינד פאַר דאָקטוירים און אַפּטייקען. געבליבען זענען הייסט עס אין הויף צוויי ווערסיעס אָדער די מיט דעם סעקסועלען פערברעכער, וואָס טוט מיט די קינדער גאָרנישט קיין אַנשטענדיגע זאַכען, אָדער די מיט די ציגיינער, וואָס זאָלען האָבען דאָס קינד אוועקגענבעט. איבער'ן הויף איז דערווייל געהאַנגען דער פחד, ווי אַ שוואַרץ טוך איבער אַ שפּיגעל ווען ס'איז אַ טויטער אין שטוב, און אַפילו די וואָס האָבען געהאַלטען דאָס קינד פון אַ קרבן פון פערברעכער האָבען געשראָקען זייערע קינדער מיט די ציגיינער.

אַלע בעמיהונגען מצד די פּאָליציי צו געפינען דאָס קינד אָדער לכל הפחות דעם פערברעכער זענען צונישט געוואָרען, די קינדער האָבען איינער נאָך דעם צווייטען דערצעהלט:

— מיר האָבען זיך דעמאָלט געשפּילט אין „בעהעלטערלעך“ מיטשעל האָט „געבלענדזט“ און מיר זענען זיך צולאָפען בעהאַלטען. אַלע זענען צוריק געקומען, זי — נישט. מיר האָבען זיך דעמאָלט גענומען שפּילען אַן איהר, הגם צופריהער האָט מען איטליכעס מאָל געוואָרפען זי זאָל שוין צוריקקומען. אויף דער פראַגע צי זיי האָבען אימיצען בעמערקט אויפ'ן הויף, האָבען אַלע געענטפערט: ניין. — קיין ציגיינער זיכער נישט, ווייל ציגיינער וואָלטען מיר באַלד בעמערקט.

וואָך נאָך וואָך איז אַזוי אַוועק אַלע זוכענישען האָבען צו גאָרנישט געבראַכט די סודות'פולקייט מיט וועלכע דאָס פערשווינדען ווער'ען פון קינד איז געווען פערבינדען האָט אָנגעיאָגט אויף אַלעמען אַ שרעק. אַלע האָבען מיט אַ פערשטיקטען אָטעם געטענהט:

— נאַ דיר אַ מעשה. ס'הייסט מ'איז שוין גאָר נישט זיכער מיט'ן לעבען דאָ אין שטאָט.

אָבער מעהר ווי אומרוהיגקייט וואָס האָט געשאַפען דאָס לייב ווי מיט נאָדלען מעהר ווי מוחברעכעניש, וואָס האָט גורם געווען שלאָפלאָזיגקייט, מעהר ווי צו דעם איז קיינער נישט דערגאַנגען, דאָס טרויעריגסטע געשעהעניש איז ווי פריהער געבליבען פאַר אַלעמען אַ סוד.

אָבער אין דער אמת'ן איז די דאָזיגע פּיינליכע געשיכטע אַזוי פאָרגעקומען.

אויפ'ן ערשטען שטאָק, לינקען איינגאַנג, וואוינט מכמה יאָהרען אַ זקן אַ חולה. דער „הויף“ דערצעהלט זיך וועגען איהם אָן פערשידענע זאַכען. געווען, ווי די וועלט האָט נאָר אַנ'עק. ווען ער איז אָט למשל דערצעהלען איינציגע, אַז ער איז אויסיונג געווען, איז ער מיט נאָך אַ פּאָר חברה־לייט אָנגעפאַלען אויף אַ העכערען מיליטער־בעאַמטען וועלכען ער איז געפאָהרען אין אַ קאַרעטע מיט אַ שעהן ביסעל מזומן געלד. איהם דערשאָסען און דאָס געלד צווישען זיך פערטיילט. ער איז דערפאַר פערשיקט געוואָרען קיין סיביר, אָדער גאָר נאָך ווייטער אויף לעבענסלאַנגע קאַטאָרגע, פון דאָרט ענטלאָפען קיין אויסלאַנד, געווען אין אַמעריקע און פון דאָרטען, צוליב עפּעס טונקעלע חטאים, אַרויסגעשיקט געוואָרען. אַנדערע דערצעהלען, אַז אין די יונגע יאָהרען איז ער געווען אַ מסור ביי די „כאַפּערס“ און נישט איין יונג קינד האָט שוין טאַטע מאַמע דורך איהם נישט געזעהען פאַר די אויגען. (פערשטעהט זיך, אַז פאַר דער אמתדיגקייט פון דער דאָזיגער ווערסיע גאַראַנטיר איך נישט) ווי ס'זאָל נישט זיין, אַלע וויסען, אַז ער איז אַ מיזער, שלעכטער אַלטער, ליגט שטענדיג אין בעט און שעלט ברומענדיג אין דער שטיל. אַלע וויסען, אַז אין זיין שטוב איז טונקעל די ווענד טריפען מיט מרה שחורה און אַ ריח, אַזאַ איבעלדיגער פיהלט אַן די לופט — דאָס קומט דערפון — זאָגט מען — וואָס דער אַלטער מאַכט היינטער זיך. מ'ווייס אויך דאָס אַז זיין טאָכטער, אַמאָל אַליין אַ זונה און היינט אַ באַלעבאָסטע פון אַנ'אייגען „הייזעל“ קומט פּי וצייט צו צייט צו איהם אַרויף, מ'הערט דעמאָלט ווי דאָס טונקעלע שטיבעל ווערט פול מיט געשריי און מיט קללות. די טאָכטער אַ פערציג יעהריגע דיקע צוויאַרינע מויד מיט אַנ'אויסגעוואַטעוועטען היטעל און מיט גראָבע בריסטען וו יגרויסע בעטלער טאָרבעס אויף וועלכע מ'זאָגט אַז ווען כ'איז דאָ אַ סך געסט ווערט זי אַליין אויך „געניצט“ שעלט דעם טאַטען און רייסט איהם פאַר די האָר טענענדיג דערביי מיט איהר הילכיג הייזעריג קול:

— אוי גאָט ווען וועט דאָס שוין איינמאָל אַוועק פּיגערן.

דער אַלטער טרייבט זי פון דער שטוב און וואָגעלט מיט זיינע דאַרע הענט ווי מיט טרוקענע צווייגען, בעת מעשה ברומט ער אינדערשטיל — „זונה“ אַז אויסגעריסען ס'טי געמעגט ווערען אין דיין מאַמעס... זונה... די דאָזיגע „סצענע“ דויערט אַזוי לאַנג ביז די טאָכטער גייט אוועק. אַוועקגייענדיג שפּייט זי אויס און לאָזט איבער דער שכנטעס דינסט אַביסעל געלד „אויף דער פּרעס פאַר'ן אַלטען“. לאַנג דערנאָך ליגט ער אַזוי און שעלט ביז די שכנטעס דינסט ברענגט מיט אַ האַלב פלעשעל בראָנפען, וואָס ער טרינקט אויס מיט איין מאָל פערגלייזענדיג דערביי די אויגען, און שטאָפּט איהם אַן ד יליולקע מיט פרישען ביליגען טאַבאַק, ער ליגט דעמאָלט און רייכערט, שפּייט און וואָרטשעט ביז ער שלאָפט איין...

אין דעם יעניגען טאָג, ווי בכלל אין טעג ווען די טאָכטער איז שוין לאַנג נישט געווען און די דינסט, די היגטישע מויד קומט צומאָל נישט אַריין אַ קוק טון צי ער איז שוין געשטאָרבען, בישט מעהר ווי אינדערפריה ברענגט זי אַ טעלער מיט קאַשע אין וועלכען דער אַלטער גראַבעלט מיט דיינע שמוציגע ביינערדיגע פינגער, אין דעם יעניגען טאָג ווי בכלל אין אַלע אַנדערע אַזעלכע טעג, איז ער געלעגען אין בעט און שטיל שעלטענדיג געברומט. אויף דער ביינערדיג דאַרע שפּיציגע גאָמבע זענען די נישט געגאָלטע הערעלעך געשטאַנען ווי דרעטעלעך און געשטאָכען. דערצו האָבען די פליגען מחנות־ווייז געראַיעט אַרום זיין בעט. דאָס האָט דעם אַלטען אַריינגעבראַכט אין אַזאַ כעס, אַז ער איז געלעגען אין אַ צושטאַנד פון האַלב חלשות'דיגען דרימעל. אין מוח האָבען זיך געפּלאָנטערט אייניגע מיט ס'אַנדערע געדאַנקען ווי קלעצער. זכרונות לאַנג פערגעסענע זענען אויפגעשוואוימען אין דעם מוטנעם שטראָם, וואָס הייס זכרון, זכרונות פון וועלכע דער ריח פון בלוט האָט געשטינקען און פערשכור'ט, דער אַלטער האָט זיך געוויגט אויף אָט די דערמאָנונגען ווי אַ געלעכערט שיפעל, וויגט זיך אויף אַ צושטורעמטען ים, מיט אַמאָל ווי געביסען איז ער אויפגעשפּרונגען און באַלד געבליבען ליגען אין אַ ווילדע אַרום ווידער אויפגעשפּרונגען און זיין כעס איז זיך צעוואַקסען אין זיין ביינערדיג שדישען גוף.

— די ממזרים אויפ'ן הויף — האָט ער געברומט, — ממזרים, אַז...

אין הויף האָבען זיך ווירקליך די קינדער גע־

(ווייטער זאָל 12־טע זייט).

הומאר — דער קונדס — סאטירע
צוזאמענגעשטעלט
דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

איינים צוגעטער פון פאליטישען לעבען אין דער וועלט שטעהט איצט דער 17 ציוניסטישער קאנגרעס אין באזעל.

די אויגען פון דער גאנצער וועלט זענען געווענדעט צום דאזיגען קאנגרעס. דער רושם פון סאקאלאווס ערעפנונגס־רעדע איז געווען געוואלדיג אין די קרייזען פון די גרעסטע דיפלאמאטען. די גאנצע וועלט־פרעסע האט קאמענטירט סאקאלאווס רעדע און עס ווערט מיט שפאנונג נאכגעפאלגט דעם גאנג פון קאנגרעס. היבערס מאראטאריום־פלאן, שמועסט מען, בעקומט שוועריגקייטען אויך צוליב דעם, וואס עס איז נאך נישט קלאר דער אויסגאנג פון קאנגרעס.

ווארט טאקע הובער, א ברירה האט ער?

א טומערס זארג

— וואס א מוטער זארגט זיך, אן!

— דהיינו?

— אט ציטערט זי, אז דער זוהן וועט זיך פערליבען אין א מיידעל, און אט — אז די טאכטער וועט נישט קריגען קיין געליבטען.

א מיטעל

חיים: איך שלאף קיין נעכט נישט. אויב אויב איך וועל נישט קריגען 5,000 דאלאר ביז מאנטאג, בין איך באנקראט.

זרח: ווארום האסטו מיר פריהער נישט געזאגט?

חיים: וואס, דו וואלסט מיר געקענט שאפען אזא סומע געלד?

זרח: ניין, אבער איך האב א גוטען מיטעל געגען שלאפלאזיגקייט.

א המציאה פון א ייד

שאיע קארטען־שפילער איז געפאלען אויף דער גאס געטראפען פון א אפאפלעקציע.

דער פריינד פון שאיע האט אויף זיך גענומען די שווערע און זעהר נישט אנגענעהמע אויפגאבע צו פערשטענדיגען די אלמנה וועגען שרעקליכען פאל.

אריינקומענדיג אין הויז פון שאיע, רופט ער אויס אויף א הויך קול:

— גוט מארגען! — וואו איז שאיע?

— פון וואנען זאל איך וויסען וואו ער איז — ענטפערט אב די פרוי ביז — ער זיצט אודאי אין שענק און שפילט אין קארטען, אז דער שלאק זאל איהם טרעפען.

— ער האט איהם שוין געטראפען! — רופט אויס דער געשיקטער שליח און ענטלויפט.

אומזיסט

מאן: וויפיל האסטו בעצאהלט פאר׳ן הוט?

פרוי: גארנישט.

מאן: וואס הייסט גארנישט?

פרוי: איך האב געהייסען די רעכנונג צושיקען צו דיר.

דאס איז נאך ערגער

מוטער (צו דער טאכטער, וועלכע איז געקומען פון א שפאציר מיט איהר בחור א פערווייגטע): — וואס הייסטו, גאט מייגער? וואס האט ער דיר געטוהן, דער נבלה?

טאכטער (צווייגט זיך נאך שטארקער): — ער האט מיר אפילו קיין ריהר נישט געטוהן.

ס׳איז אנ׳אונטערשיד אין יאהרען

פאטער (צום שיקזנגעל): — איך אין דיינע יאהרען בין געווען א בעסטער שילער אין היסטאריע ווי דו.

יונגעל: — וואס פאר א פערגלייכעניש. פא, אין דיינע יונגעלישע יאהרען, מיט א יאהר פערציג צוריק, איז געווען וועניגער געשיכטע צום לערנען.

פערזיכערט

ער: ווען די טייערע, ווען איך וועל אוועקשטארבען וועט, וועסטו מיך אויך נאך ליבען?

זי: — אבער מיין טייערער, וואס פאר א פראגע? איך בין זיכער, וואס ווייטער דו וועסט זיין, מעהר וועל איך דיך ליב האבען.

אהא!

שלמה: ווי אזוי האסטו זיך בעקענט מיט דיין ווייב?

יונה: אין וואלד. איהר קלייד האט זיך פערטשעפעט אין בוים און איך געבליבען הענגען האב איך זי אפגעטשעפעט.

שלמה: און אליין געבליבען הענגען!

ווי אזוי ער קען זי

ער: מיר דוכט זיך, אז איך קען אייך! איהר הייסט נישט ראזע?

זי: ניין.

ער: און איהר וואוינט נישט אין באלטימאר?

זי: ניין.

ער: אויב אזוי זענט איהר עס!

אין שלאף וועט ער אויפפאסען

דאקטאר: שלאפט איהר מיט אן אפענעם מויל?

פאציענט: איך ווייס עס נישט. אבער היינטיגע נאכט וועל איך שלאפען וועל איך אויף דעם אויפפאסען.

רייסט׳ס דעם דלות,
אז ס׳איז שוין א שטיקעל הויט אויף איהם נישטא

ס׳איז א שטורעם, ס׳איז א ליארעם,
און מען פאלט איבער די הענט!
ס׳טייטש מען האט דאך אפגעריסען
דריי מאל... דריי מאל פינף פראצענט!

גאנצע פופצהן אפגעריסען,
פון ביזדושעט אראפגעטרענט,
כדי צו לאטען עפעס אנדערש —
קריכט מען אויף די גלייכע ווענט...

ס׳טייטש, אזא מין שווערע עוולה!
שרעקליך איז די קאנסעקווענץ:
— מ׳עט דאך גארנישט קענען מאכען:
אי נישט דאס, און — אי נישט יענץ...

ס׳איז א קלייניגקייט, ווי מיינט איהר?
ס׳איז א היבשע דיפערענץ! —
מאכט מען מיטינגען, סקאנדאלען,
קאנפערענץ נאך קאנפערענץ...

פראטעסטירט מען, שרייט מען גוואלדען:
— פופצען גאנצע פראצענט!..
— ס׳איז דער גאנצער פאך בעגראבען!
— ס׳איז די בראנזשע טיף געשענדט!..

אבער אונז—וואס גייט עס אן דען?
ס׳איז פאר אונז נישט קיין פערדראס!
אדרבא, פרובט אונז צו רייסען...
אבער, וואס ט׳איהר רייסען — וואס?!

יאקעל בן פלעקעל.

מאראטאריום

ער געהט צום פרעזידענט היבער בעטען א מאראטאריום

ליידער א כהן

א רב האט אין קלויז אמאל בעמערקט א פערשוין, וואס קוקט אריין אין „פרקי אבות“ און וויינט זעהר, „וואס אייגענטליך וויינט איהר אזוי פעטער“ — האט דער גאון געפרעגט — „וואס דריקט אייך אזוי ביים הארץ, עס איז דאך בלויזער „פרק“ קיין „תהלים“? אוי רבי, איך זעל מיך פאר אייך פערטרויען — האט דער וויינענדיגער בלב נשבר געענטפערט — „פערשטעהט איהר מיך רבי, תמיד אז איך מאך אויף דעם „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא“ בעגיסט מיך א גויטשוויס און איך מוז וויינען, „היתכן, זאל נאר א ישראל... האבען א חלק אויף יענער וועלט — און איך למשל וואס בין ליידער א כהן“... וועל חלילה נישט האבען א חלק אויף יענער וועלט?“... „איהר זאלט פעטער קיין יסורים האבען“ — האט איהם ר׳ יוסף שאול בערוהיגט — „איהר וועט אויך האבען א חלק לעולם הבא“! — ווייסט איהר פעטער די ראשי תיבות פון כ״ל...? — איהר פעטער וועט זיין דער ערשטער צו עולם הבא — כ״ל מאכט אזוי אויס: „כהן, לוי — און ערשט דאן ישראל, יש להם חלק לעולם הבא...

איהם ארט עס נישט

— איער ווייב זאגט, אז זי פאהרט היינטיגען זומער קיין פאריז, זענט איהר אפשר געגען דעם?

— ניין, פערקעהרט. זאל זי זאגען!

——=:)()(:=——

א ספעציעלער פאל

מוטער: מאך נישט קיין טומעל. איך האב דיך דאך געבעטען דו זאלסט זיין שטיל.

קינד: איך שפיל זיך אין אינדיאנער, מאמע.

מוטער: אזוי! טא ווייסטו דען נישט, אז די אינדיאנער פאלגען זייערע מאמעס?

קינד: יא, אבער איך שפיל די ראלע פון אן אינדיאנער, וואס האט נישט קיין מאמען.

אויב יא א ברודער איז...

דעטעקטיוו (צו אן ארעסטירטען באנדיט): אין דיינע אייגענע אינטערעסען ראט איך דיך מיר צו דערצעהלען דעם גאנצען אמת, בעטראכט מיך אלס דיינער א גוטער פריינד, דיינער א ברודער און רעד דיר פאר מיר אראפ פון הארצען.

באנדיט: דו כאלעמע דו, ווי אזוי בקהמט

צוליב אייגענעם פערגעניגען

חנה איז געווען א געבענשטע און טאלאנטפולע ארטיסטין, און קיין קרבן איז איהר נישט שווער געווען אום צו מאכען זיך א נאמען.

אין טעאטער האט זי זיך נאכאנאנד געליבט מיט׳ן דירעקטאר, מיט׳ן סטאר מיט׳ן קאמיקער, מיט׳ן סופליאר, מיט׳ן אנאנסען־שרייבער און אפילו מיט׳ן פיעסע־שרייבער.

איינמאל טרעפט איהר א חברטע אין גארדעראב־צימער קושענדיג זיך מיט׳ן אפישען־קלעבער.

— ווי קומט דאס? — האט די חברטע פערוואונדערט געפרעגט.

— אה, מיט איהם קוש איך זיך צוליב מיין אייגענעם פערגעניגען.

זי האט מורא פאר׳ן הונט

זי: איך וואלט געוואלט וויסען וואס דער הונד טראכט זיך, ווען ער הערט ווי מיר קריגען זיך.

ער: און וואס איך טראכט וועגען דעם ארט דיך נישט!

אט פארוואס

ביילע: פארוואס קלאפט אייער מאן די מאטראצען?

קיילע: יעדעס מאל ווען מיר קריגען זיך מוז ער אויסקלאפען דאס בעטגעוואנד און די מאטראצען, ביז דער כעס וועט איהם אפגעהן!

היינטיגע קינדער

בענעלע איז געלעגען אין זיין בעטעל און זיין פאטער איז געזעסען נעבען איהם און איהם דערצעהלט א מעשה׳לע, כדי איהם איינצושלעפערן.

„— — — און דער גרויסער, גרויסער פיש האט אויפגעמאכט זיין גרויסען, גרויסען מויל און האט איינגעשלונגען די גאנצע גרויסע שיף מיט צוויי הונדערט מענשען און דאן — — —“

אבער, דא האט בענעלע זיך א הויב געטון אין בעט און א געשריי געטון:

— מאמע, קום שנעל אהער! דער טאטע זאגט שוין ווידער ליגענס!

א וויכטיגער בריף

— ענטשולדיגט, איך מוז לויפען צוריק אהיים. איך האב פערגעסען א וויכטיגען בריף.

— איהר האט איהם פערגעסען אריינצוווארפען אין בריף־קעסטעל?

— ניין, איך האב איהם פערגעסען צו פערברענען.

געמיטליכער שמועס

דער ליבער מאן: א נארישקייט געדענקט זיך. ווען איך בין געווען א קליינער יונגעל, האט מיך די מאמע איינמאל געכאפט מיט א ציגארעטעל אין מויל, האט זי מיך אנגענומען פאר דער מארדע און מיך געווארענט: „הער אויס, אויב דו וועסט נישט אויפהערען צו רויכערען, וועט ביי דיר אויסטריקענען דער מארך אין קאפ און וועסט ווערען א פולשטענדיגער אידיאט“!

די ליבע פרוי (נייגעריג): טא פארוואס האסטו טאקע נישט אויפגעהערט צו רויכערען?

הומאר וועגען שיקאגא

אין שיקאגא, זאגט מען, איז דא א קירכע, וואס ווערט בעזוכט בלויז פון מיטגלידער פון דער אונטערוועלט, וועלכע זענען בטבע זעהר פרום און גאטספארכטיג.

איין מאל אין א זונטאג, איז די קירכע געווען געפאקט מיט דזשענטעלמען און מיידלעך פון דער גנבים־וועלט, אלע האבען געווארט, אז דער גלח זאל אנהויבען זיין דרשה, אבער דער גלח האט נישט געקענט אנהויבען. סיבה: די ביבעל איז געלעגען פערשלאסען אין א קאסטע־קאסטען, וואו עס האבען זיך געפונען אלע וויכטיגע פאפירען פון דער קירכע, און דער גלח האט ערגעץ פערלעגט דעם שליסעל און נישט געקענט עפענען דעם קאסטען ארויסצונעהמען די ביבעל.

דער גלח האט בערוועז געזוכט אין אלע זייטע קעשענעס; א פאר מאל איז ער צוגעגאנגען צום קאסטען, אפשר וועט געשעהן א נס און ער וועט זיך אליין עפענען. ענדליך האט ער זיך אויסגעדרעהט צום פערזאמעלטען עולם און מיט גרויס העפליכקייט זיך אנגערופען:

— ענטשולדיגט, מיינע הערשאפטען, — איך דארף עפעס ארויסנעהמען פון אן׳איינערנעם קאסטען, אבער איך האב נישט דעם שליסעל. אפשר געפינט צווישען אייך א דזשענטעלמען, וואס האט צופעליג ביי זיך א געצייג מיט וועלכען מען קען אויפברעכען אן׳אייזערנעם קאסטען?

א פילאזאף

יונה: מיט מיר קען גאר קיין שלעכטס נישט פאסירען.

שלמה: פארוואס?

יונה: שטארב איך פאר מיין ווייב, קום איך גלייך אין גן עדן אריין, שטארבט מיין ווייב פריהער, האב איך דאס גן־עדן אויף דער ערד!

שוידערליך

ביילע: ווי געפעלט דיר דיין נייע וואוינונג?

קיילע: לעבען אונז וואוינט א פארפאלק וואס האלט זיך אין איין קריגען.

ביילע: טאקע? דאס איז שרעקליך.

קיילע: שוידערליך! און דאס שוידערליכסטע איז, וואס זיי רעדען רוסיש און מען קען נישט פערשטעהן קיין ווארט.

א גוטער מיטעל

יונה: מיין ווייב וויינט און קלאגט און דערגעהט מיר די יאהרען צוליב דעם, וואס זי האט א קראנקען מאגען.

שלמה: נו, האסטו עפעס געטון געגען דעם?

יונה: יא איך האב זיך אריינגעלייגט וואטע אין די אויערען.

א זיפץ פון הארצען

מאן: (בעטראכטענדיג די פרעזענטען וואס זיין פרוי האט איהם געשענקט צו זיין געבורטסטאג): נער שוויסטען און איהרע שענסטע טענצערקעס אזוי!

משומד קומט אױש פון פינלאַנד און װיל זיך מגייר זיין

די טאָג איז צו דער װילנער ייִדישער משפּחה ל. געקומען אַן־אומדערװאַרטעטער און זעלטענער גאַסט.

מיט יאָהרען צוריק נאָך פאַר דער מלחמה האָט ל.׳ס ברודער זיך געשמד׳ט און באַזעצט אין פינלאַנד, װאו ער האָט חתונה געהאַט מיט אַ שװעדין. די משפּחה האָט איבערגעריסען מיט׳ן משומד אַלע באַציהונגען און האָט שוין אַזוי גוט װי אינגאַנצען פאַרגעסען אָן איהם. ל. האָט אַפילו נישט געװאוסט, װאו געפינט זיך זיין ברודער און צו בכלל געפינט ער זיך צװישען די לעבעדיגע.

פּערגעסטען װען ל. איז געזעסען איינער אַליין ביי זיך אין שטוב האָט זיך דערהערט אַ קלונג אין דער אַריינגאַנגס־טיר.

ל. האָט געעפענט די טיר און אין פּאָדער־הויז איז אַריינגעקומען אַן־עלעגאַנט געקליידעטער מאַן אין די מיטעלע יאָהרען. ל. האָט איהם בעת מעשה נישט דערקאַנט און געפרעגט איהם, װאָס פאַרלאַנגט ער.

— איך בין לעאָן, — האָט געענטפערט דער אַריינגעקומענער, האָסט מיר נישט דערקאַנט? האַ?

ערשט איצט האָט ל. אָנגעהויבען צו דערקענען אין אַריינגעקומענעם זיין ברודער — דעם משומד, װעמען ער האָט שוין נישט געזעהען לאַנגע יאָהרען.

ער האָט איהם געבעטען אַריינקומען אין צימער און דאָרט האָט לעאָן ל. דער פיל־יעהריגער משומד דערצעהלט זיין ברודער פאָלגענדע געשיכטע:

— „װען איך האָב זיך געשמד׳ט האָט דער־קלערט ל. בין איך אויסען געװען צו מאַכען אַ קאַריערע, אָבער נישט צוליב איבערצייגונגען. שפּע־טער האָב איך חתונה געהאַט מיט אַ שװעדין — אַ רייכע יורשטע און האָב געהאַט מיט איהר קינדער.

מיין הויפּט־ציל האָב איך דערגרייכט — איך בין רייך, קיין מזל אין לעבען האָב איך אָבער נישט געהאַט. מיין פרוי, װעלכע כ׳האָב געליבט איז גע־שטאָרבען נאָך גאָר יונג און די צװיי קינדערלעך װעלכע זענען מיר געבליבען פון איהר זענען אויך געװען שװאַכע און זענען ביידע געשטאָרבען איינער נאָכ׳ן אַנדערען.

עטליכע יאָהר, האָט װייטער דערצעהלט לעאָן ר., האָט ער געװאוינט אַנ׳איינזאַמער, ביז ער האָט זיך דערמאָהנט אָן זיינע קרובים אין װילנע. ער האָט אָבער נישט געװאוסט, צי זיי װעלען איהם אויפנעהמען, פונדעסטװעגען איז ער געקומען צו זיי מיט׳ן בעשלוס צוריק צו װערען אַ ייד.

לעאָן ל. האָט געבראַכט פאַר זיינע קרובים װערטפולע מתנות און איז געבליבען װאוינען ביי זיינע קרובים, װי מ׳גיט איבער װעט שוין בקרוב פאָרקומען די צערע אָטיע, װען לעאָן ל. װעט צו־ריק װערען אַ ייד.

—=:)(:=—

38 יודען מאָהנען

ביי דער ענגלישער רעגירונג
אַ גרויסע ירושה

(ענדע פון 6. זייט).

און עס הייסט, אַז די יורשים האָבען אַלע אויסזיכ־טען צו בעקומען די געװאַלדיגע ירושה.

די פאַמיליעס אַגולאַר און װיינער, װעלכע זע־נען די הויפּט־יורשים װאוינען טיילװייז אין װיען, און טיילװייז אין קאַסטאַלאָװיץ, אין בעהמען, טשע־כאָסלאָװאַקיע, קיין גרויסע גבירים זענען זיי נישט, און אַ ירושה פון עטליכע מיליאָנען שילינג קען זיי צוניץ קומען.

אינטערעסאַנט איז װי אַזוי דער דאָקומענט װעגען דער ירושה איז ענטדעקט געװאָרען.

געפונען האָט דעם פאַמיליען־דאָקומענט אַ קליין יונגעל, משה אַגולאַרס אַ קינד. ער האָט זיך געשפּילט אויפ׳ן בוידעם, פון זייער הייזקע, מיט נאָך יונגלעך, און צװישען אַלטע שמאַטעס און שמות פון אַלטע ספרים האָט דאָס יונגעל געפונען אַ פער־קעל מיט שריפטען, ער האָט עס אַװעקגעגעבען דער מוטער, װעלכע האָט אַ קרעמעל פון הערינג. די פרוי האָט אין די אַלטע פּאַפּירען איינגעפּאַקט די הערינג, אַזוי װי אָבער די פּאַפּירען זענען געװען געשריבען מיט לשון־קודשדיגע אותיות האָט דער פאָטער, משה אַגולאַר, אויס ניי־גיריגקייט געכאַפּט אַ בליק אין די דראָבע אותיות.

— איך פאַרשטעה נישט אַ װאָרט װאָס עס שטייט דאָ געשריבען — האָט ער געזאָגט, כאָטש איך בין אַ שטיקעל למדן װאָס קאָן אָפּלערנען אַ בלאַט גמרא.

— אָבער אַזוי װי עס איז פאָרט געשריבען מיט העברעאישען כתב, איז עס הייליג, און מען טאָר נישט איינפּאַקען אין דעם קיין הערינג, — האָט ער געזאָגט און אװעקגענומען די פּאַפּירען פון קרעמעל. ער האָט אַװעקגעטראָגען זיי אין שוהל און זיי אַװעקגעלייגט אין קאַסטען מיט „שמות“ (צעריסענע בלעטער פון סידורים און ספרים), װעלכער שטעהט אין שוהל אויפ׳ן בוידעם.

דער שמש פון שוהל האָט געריינינגט איינמאָל דעם בוידעם און איבערגעקליבען די „שמות“ פון קאַסטען, ער האָט געפונען יענע אַלטע שריפט, ער האָט געפּרובט לעזען, אָבער ער האָט אויך נישט פאַרשטאַנען אַ װאָרט.

דורך אַ צופאַל איז די אַלטע שריפט געקומען אין די הענד צו אַ ייד פון פּראַג, אַ סוחר, מיט׳ן נאָמען לאַדיסלויס באַלגאַר, אַ געבילדעטער מענש, װעלכער האָט זיך צוליב געשעפט גראָד אויפגעהאַל־טען אין יענעם שטעטעל. ער האָט גלייך ערקלערט, אַז די שריפט איז אַ פאַמיליען־דאָקומענט און איז געשריבען אין שפּאַניש. קיין שפּאַניש האָט ער אויך נישט געקענט, אָבער ער האָט אויסגעפינען דעם נאָמען יוסף אַקװילאַר. מען איז אַװעק אויפ׳ן אַל־טען בית עולם און מען האָט דאָרט געפונען אַ זעהר אַלטע מצבה אויף אַ קבר מיט דער אויפשריפט אַז דאָ ליגט בעערדיגט יוסף דע אַקװילאַר, װעלכער שטאַמט פון שפּאַניען.

באַלד האָט מען די שפּאַנישע שריפט געלאָזט איבערזעצען און מע װהאָט זיך דערװאוסט פון די דאָקומענטען די געשיכטע פון דער פאַמיליע דע אַק־װילאַר, אַדװאָקאַטען האָבען גענומען נאָכפאָרשען די זאַך, און מען האָט זיך דערװאוסט אַז משה רפאל דע אַקװילאַר, דער עלטערער ברודער פון יוסף דע אַקװילאַר איז געשטאָרבען אין לאָנדאָן, און אַז ער האָט איבערגעלאָזט אַ גרויסע ירושה אָהן יורשים.

—=:O:=—

DR. MED.

L. Pikielny

אוראלאג

ספּעציאַל־ערצט פאַר נירן, בלאָז און אורין־קראַנקה.

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אָן פון 4—7 אָװענד.

אַריסטאָ און אַלעקסאַנדער מוקדון

(ענדע פון 9. זייט).

ליטישער צענטער און באַזיס פון דער װעלט. אין זיין יוגענד אין טעבאַס האָט ער געלערנט די קונ־סטען פון מיליטערישער סטראַטעגיע און בירגער־ליכער אָרגאַניזאַציע אונטער׳ן אידעאַלען עפּאַמינאָנ־דאַס; און איצט מיט אַזאַ גרעניצלאָזען מוט װי גרעס־ביצלאָז ס׳איז געװען זיין אַמביציע האָט ער פאַר־פאָלקאָמט זיינע ידיעות אין יאָהר 338 פאַר קריס־טוסען האָט ער צושלאָגען די אַטעניאַנער נעבען קיראָניאַ, און ר׳האָט ענדליך דערזעהן אַ פאַר־איינינגטע גריכענלאַנד, כאָטש אין קייטען. אין דאַן בעת ער איז געשטאַנען ביי דעם דאָזיגען בצחון און האָט געפלאַנט װי אַזוי ער און זיין זוהן זאָלען בעהערשען און פאַראייניגען די װעלט, איז ער גע־פאַלען פון אַ מערדערס האַנד.

אַלעקסאַנדער איז געװען, װען אַריסטאָ איז געקומען, אַ װילד יונגעל, פון אַ יאָהר דרייצעהן; אַ ליידענשאַפטליכער, אַ חולה־נופל, כמעט אַ שכור, זיין צייט־פאַרטרייב איז געװען צו צאַמען װילדע פערד. די אָנשטרענגונגען פון׳ם פילאָזאָף אָפּצוקיה־לען די יפייער׳ן פון דעם דאָזיגען װאַקסענדען װאולקאַן האָבען געבראַכט קנאַפּע רעזולטאַטען; אַ־לעקסאַנדער האָט געהאַט מעהר ערפאָלג מיט בו־פאַלען, איידער אַריסטאָ מיט אַלעקסאַנדער׳ן. „פאַר אַ צייט“ זאָגט פּלוטאַרך, „האָט אַלעקסאַנדער ליב געהאַט און געאַכטעט אַריסטאָן נישט װייניגער פון זיין אייגענעם פאָטער; ער פלעגט זאָגען, אַז אויב ר׳האָט געקראָגען זיין לעבען פון איינעם, האָט איהם דער אַנדערער געלערנט די קונסט פון לעבען“. („לעבען, זאָגט אַ פיין גריכיש שפּריכװאָרט, איז אַ מתנה פון דער נאַטור, אָבער אַ שיין לעבען איז די מתנה פון חכמה“). פון מיינצעטװעגען, האָט געזאָגט אַלעקסאַנדער אין אַ בריף צו אַריסטאָן, „װאָלט איך גיכער געװאָלט זיך אויסצייכענען אין װיסען װאָס איז גוט איידער אינ׳ם אויסשפּרייטען מיין מאַכט און הערשאַפט“. אָבער דאָס איז װאַהרשיינ־ליך נישט געװען מעהר װי אַ יוגענטליך־קיידערלי־כער קאָמפּלימענט; אונטער׳ן ענטוזיאַסטישען תל־מיד פון פילאָזאָפיע איז געװען דער פייערדיגער זוהן פון אַ באַרבאַרישען פּרינצעסין און אַנ׳אומ־געצוימטען קעניג; די צוימען פון פאַרשטאַנד זע־נען געװען צו־שװאַך צו האַלטען די דאָזיגע גע־ירשענטע ליידענשאַפטען געבונדען; און אַלעקסאַנ־דער האָט איבערגעלאָזט פילאָזאָפיע אין צװיי יאָהר אַרום זיך אַרויפצוזעצען אויפ׳ן טראָן און רייטען אויף דער װעלט. די געשיכטע גיט אונז רעכט צו גלויבען (כאָטש מיר װאָלטען געקענט צװייפלען אין דער ריכטיגקייט פון דידאָזיגע געדאַנקען) אַז אַלעקסאַנדערס פאַראייניגונגס־ליידענשאַפט האָט צו פאַר־דאַנקען אַ טייל פון איהר קראַפט און דערהויבענ־קייט זיין לעהרער, דעם סינטעטישסטען דענקער אין דער געשיכטע פון געדאַנק; און אַז די דער־אַ־בערונג פון אָרדנונג אינ׳ם פּאָליטישען קעניגרייך — דורכ׳ן תלמיד און אין פילאָזאָפישען רייך — דורכ׳ן לעהרער זענען ביידע געװען בלויז פאַרשידענע זיי־טען פון איין גרויסען און עפּישען פּראָיעקט — צװיי פּראַכטפולע מאַקעדאָניער, װאָס האָבען פאַראייניגט צװיי כאָאָטישע װעלטען.

לאָזענדיג זיך דעראָבערען אַזיע, האָט אַלעק־סאַנדער געלאָזט הינטער זיך, אין די שטעט פון גריכענלאַנד, רעגירונגען, װאָס זענען געװען גינסטיג צו איהם אָבער די בעפעלקערונג ענטשידען פיינט־ליכע, די לאַנגע טראַדיציע פון אַ פרייער און אַמאָל הערשענדיגער אַטען האָט געמאַכט אונטערטעניגקייט — אין זאָל אַפילו זיין אונטער אַ בריליאַנטען װעלט־דעראָבערנדען דעספּאָט — אומדערטרעגליך; און די ביטערע שייגרליידערייי פון דעמאָספענען האָט די גאַנ־צע צייט געהאַלטען די פאַרזאַמלונג אויפ׳ן גרענעץ פון רעװאָלט געגען דער „מאַקעדאָנישער פּאַרטיי“, װאָס האָט געהאַלטען די לייצעס פון שטאַט־מאַכט.

װען אַריסטאָ האָט זיך אומגעקעהרט נאָך אַ צװייטער רייזע קיין אַטען אין יאָהר 334 פ. ק. האָט ער גאַנץ נאַטירליך זיך אָנגעשלאָסען אין דער דאָזיגער מאַ־קעדאָנישער גרופּע און האָט גאַרנישט געפּרובט צו בעהאַלטען זיין סימפּאַטיע צו אַלעקסאַנדערס פאַראייניגטער הערשאַפט, בעת מיר שטודירען די מערקװירדיגע רייהע פון זיינע װערק, אין פילאָזאָפיע און פאָרשונג, װאָס אַריסטאָ האָט געשאַפען אין די לעצטע צװעלף יאָהר פון זיין לעבען; און בעת מיר בעאָבאַכטען איהם אין זיינע פילפאַכיגע אַרבייטען צו אָרגאַניזירען זיין שולע און קאָאָרדינירען אַזאַ אוצר פון װיסענשאַפט, װאָס איז נאָך װאַהרשיינ־ליך קיינמאָל נישט דורך איבער איין מענשענס מח, לאָמיר ביי דער געלעגענהייט געדענקען אַז דאָס איז נישט געװען קיין רוהיגע און זיכערע פאָרשונג פון אמת; אַז אין יעדען מאָמענט האָט דער פּאָליטישער הימעל זיך געקענט פאַרענדערען. און אַרויגען אַ שטורעם אין דעם דאָזיגען פרידליכען פילאָזאָפישען לעבען. בלויז בעהמענדיג אין בעטראַכט די דאָזיגע לאַגע װעלען מיר פאַרשטיין אַריסטאָס פּאָליטישע פילאָזאָפיע און זיין טראַגישען סוף.

פון ענגליש י. איסאַקסאָן

—=:[O]:=—

דעם סוד װייסט דער זקן

(ענדע פון 10. זייט).

שפּילט, געלאַרעמט נאָך טויב צו װערען, אייגענט־ליך, איז דאָס פאָרגעקומען יעדען טאָג, נאָר ערשט היינט האָט עס דער זקן דערהערט. דאָס געלאַרם האָט איהם אויפגעװעקט פון דעם זכרונות בעפעל. און אויפגערעגט.

פון דער רגע אָן איז עפּעס אַנ׳אומפאַרשטענד־ליכער כעס צוזאַמען מיט אַ בלוטדאַרשטיגקייט אין איהם געװאַקסען, די געדאַנקען האָבען אימפּולסיװ און אויפגערעגט זיך געקרייזט אַרום איינס. די ממזרים. שעכטען דאַרף מען זיי, שעכטען, װאָס לאַרמען זיי אַזוי?

און אָט איז געװען אַ מינוט װען דער זקן איז װי נאָך קיינמאָל נישט, אויפגעשפּרונגען פון בעט, מיט נישט אייגענע כוחות װי אַ שיכורער זיך צוגעװאַ־קעלט צום פענסטער, און אַראָפּגעקוקט. דאָס פּנים זיינס איז אַזש בלוי געװאָר׳ען און די גרויסע האָרי־גע אויערען צוזאַמען מיט העדעלעך אויף די שפּי־ציג ביינערדיגע גאָמבע האָבען זיך געטרייסעלט פאַר כעס.

און דערנאָך האָט ער פּאַמעליך װי אַ גנב גע־עפענט די טיר און האַסטיג זיך געלאָזט לויפען איבער די טרעפּ. די קליינע גוטשא איז גראָד דער־מאָלט אָנגעלאָפען װעלענדיג זיך בעהאַלטען, ער האָט זי שנעל אַ כאַפּ געטון פאַר׳ן האַלז. פאַר שרעק איז זי װי אָפּגעשטאָרבען און נישט געקאָנט צומאָל קיין געשריי טון. ער איז מיט איהר שנעל אַ־רויף אין שטוב פון קיינעם נישט בעמערקט, פאַ־װאָלע האָט ער צוגעמאַכט די טיר, ד׳ערנאָך אַװעק־געלייגט דאָס קליינע האַלב טויטע מיידעלע אויף דער ערד, פאַרבייסענדיג די בלויע ליפּען אַרויפ־געשטעלט אַ פיס אויפ׳ן הערצעל. דאָס קינד האָט אַ צאַפּעל געטון, אַרויסגעלאָזט אַ פאַרשטיקטען קרעכץ, און אויף די קליינע ליפּעלעך האָט זיך בע־װיזען בלוט. דעמאָלט האָט ער זי שנעל אַ כאַפּ געטון, געלעגט צ וזיך, אין דעם צואה איינגעשמיר־טען בעט, אַ װיילע אַזוי איבער איהר געשטאַנען, דערנאָך זי איבערגעדרייט און אָנגעפּאַטשט אין דעם קליינעם הינטערטייל, װאָס איז אַזש אויפגעלאָ־פען. דאָס קינד האָט גענומען איילינג בלוי װערען װי שטאָל. ער האָט זי פעסטער אַרונטערגערוקט הינטער דעם שטרוי, זיך געלייגט אויפ׳ן בעט און זיך צע־כיכעט װי אַ װילדע שדישע ציג:

— כי, כי, ממזרים קליינע כי כי...

(51

ר. איזראעל

ליבע און טויט

סענסאַציאָנ. דראַמאַטישער ראָמאַן פון לאָנדאָנער לעבען

— ראַלף, האָט זיך דער דעטעקטיװ געװענדעט צו זיין געהילף, שיק נאָך דעם חברה־מאַן אַריין צו זיין פריינד, װעלכער זיצט דאָרט איינזאַם, איך װעל שוין מיט זיי לערנען שכל.

— איהר דאַרפט מיך נישט שטויסען אַהער שלעפּען, האָט מאַקס מיט אַ שמייכעל געזאָגט, איך פאַרזיכער אייך, אַז איך װעל קיין שום װי־דערשטאַנד נישט שטעלען און איך װעל פאָלגען אַלץ, װאָס איהר װעט מיך הייסען.

מאַקס איז אַריינגעפיהר׳ט געװאָרען אין דעם נעבען־צימער, װאו ס׳איז געזעסען איין געהאַקטע צרות הענגען „צװאַניאַק“.

ביידע חברה־לייט האָבען זיך פאַרדעכטיג אָנ־געקוקט הגם קיינער פון זיי האָט נישט געװאוסט אין װאָס ער זאָל דעם אַנדער׳ן חושד זיין.

— װאָס איז דאָ געשעהן, האָט מאַקס ביינ געפרעגט „צװאַניאַקען“, באַלדעם װי ער ראַלף, האָט הינטער זיך פאַרקלאַפּט די טיר.

— כ׳װאָלט אַזוי װיסען פון צרות, װי איך װייס װאָס טוט זיך בכלל.

— פאַר װאָס ביזטו אַהערגעקומען, איז מאַקס [illegible] נישט אָפּגעטרעטען.

— די נקבה װאָס דו האָסט געזעהען ביי דעם שפּיצעל האָט מיך פאַרנאַר׳ט, כלומרשט צו זיך אַהיים.

— כ׳לאָז מיך אויס פון זייער קאָפּ און לייב־און־לעבען, האָט מאַקס פרעהליך געזאָגט, און צוגע־געבען אַ דריי־גאָר׳ענדיגע קללה. װאָס קענען זיי מיר טון. גאָר׳נישט מיט גאָר׳נישט, אַ כאַליערע זאָל זיי טרעפען, ס׳איז נאָר ש ווער אביסעל דאָ צו כאַל׳ען מיט די קייטעלעך אויף די הענד.

דאָס קורצע געשפּרעך צװישען „רייטערען“ און „צװאַניאַק׳ן“ איז אונטערגעהער׳ט געװאָר׳ען פון דעם דעטעקטיװ, ער האָט אָבער דערפון גאָרנישט געקענט דערגיינען אַהער אַרויסנעהמען, ער האָט געלאָזען ראַלף׳ן אויף דער װאַך ביי די צװיי אַרעסטאַנטען און אַליין אַװעק אין פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט ס׳איז שוין געװען װייט אין אָװענד און אין דעם אױ־מעטיגען און גרויסען צימער פון קאָמיסאַריאַט האָט געגעניצט אַ פּאָליציאַנט װעלכער איז געװען ביין װאָס מען שטער׳ט איהם די רוה און די מחשבות.

— איך דאַרף מיך אומבעדינגט זעהען מיט׳ן קאָ־מיסאַר אַליין, האָט דער דעטעקטיװ אַריינקומענדיג געזאָגט.

— װאָס איז איך איינגעפאַלען, בירגער, איצט אין דער שעה װילט איהר רעדען מיט׳ן קאָמיסאַר, איהר װעט קומען מאָרגען.

— ס׳האַנדעלט זיך אָבער װעגען אַ זעהר װיכ־טיגען ענין, צו װעלכע ןס׳איז נויטיג דער קאָמי־סאַר אַליין.

— דאָס זאָגען אַלע אינטערעסאַנטען אַזוי, אַלץ איז ביי זיי װיכטיג.

— איך בעט אייך העד פשאַדאָװניק, מיך נישט צו פאַרהאַלטען, װייל ס׳האַנדעלט זיך װעגען אַ דרינגענדע זאַך װאָס מוז תיכף ערלעדיגט װערען.

װער זענט איהר דאָס אייגענטליך האָט זיך ערשט איצט דער פּאָליציאַנט אויפגעשטעלט פון זיין אָרט. קודם־כל בעלעגט ביי מיר אַ מעלדונג װעגען װאָס עס האַנדעלט זיך. אויב נישט װיל איך בכלל נישט רעדען מיט אייך.

דער דעטעקטיװ איז אַרויס פון קאָמיסאַריאַט און האָט אָנגעקלונגען אין דער טיר פון קאָמיסאַרס פּריװאַט־װאוינונג װעלכע האָט זיך געפונען אין דעמזעלבען אַריינגאַנג אין דעמזעלבען טויער.

דעם דינסט־מיידעל װעלכעס האָט געעפענט די טיר, האָט דער דעטעקטיװ דערלאַנגט זיין װיזיט־קאַרטע. דער קאָמיסאַר האָט איהם גלייך אויפגעגע־בומען און איהם אַריינגעפיהרט אין זיין קאַבינעט אין קאָמיסאַריאַט.

— װאָס פיהרט אייך צו מיר אין אַזאַ שפּעטע שעה, הער דעטעקטיװ, ס׳איז מיר זעהר ליב אייך צו בעקענען, װייל איך האָב שוין זעהר פיל װעגען אייך געהערט.

— אַ דאַנק פאַר׳ן קאָמפּלימענט, הער קאָמיסאַר אָבער איצט האָבען מיר נישט קיין צייט דערויף, איך בין אַהערגעקומען װעגען זעהר אַ דרינגענדען ענין.

— דאָס פאַרשטעה איך, אַלזאָ איך הער אייך און בין גרייט אייך צו העלפען מיט װאָס איך װעל נאָר קענען.

— איך בין געגוי אינפאָרמירט, אַז יעדע מינוט דאַרף פון דאַנען אַרויסגעפיהרט װערען אַנ׳אומשול־דיג אומגליקליך מיידעל, דורך אַ געפעהרליכען פאַר־ברעכער, די פּאָליציי דאַרף אומבעדינגט זעהען אין דעם צו שטערען, איך ערקלער אייך באַכאַמאָל, אַז מיר האָבען דאָ צו טון מיט אַ גאַנצע פאַרברעכע־רישע באַנדע.

— אויב ס׳איז אַזוי איילינג, װאָלט איך אייך געראַטען הער דעטעקטיװ, אַז מיר זאָלען זיך פאַר־שטענדיגען מיט דער הויפּט־פּאָליציי־קאָמאַנדע, דאָרט קאָ זיעדער ענין שנעלער ערלעדיגט װערען.

— טוט װי איהר פאַרשטעהט, הער קאָמיסאַר, אַבי די זאַך זאָל געהן פּאַראויס. דער קאָמיסאַר האָט זיך טעלעפאָניש פאַרבונדען מיט דער פּאָלי־ציי־קאָמאַנדאַ און איבערגעגעבען װעגען װאָס דאָ האַנדעלט זיך.

ביי דעם דאָזיגען געשפּרעך האָט זיך אויך גע־פונען דער דיזשור־ירענדער פשאָדאָװניק און האָט זיך געװענדעט צום קאָמיסאַר:

— הער קאָמיסאַר איך האָב אַ מעלדונג פון היינט אין אָװענד, װעלכע קען אפשר ברענגען פיל נוצען אין דעם דאָזיגען ענין.

— װייזט נאָר אַהער די דאָזיגע מעלדונג, האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט און שנעל אַדורכגעלייענט דעם קורצען פּראָטאָקאָל.

— אמת, די דאָזיגע מעלדונג האָט אַ גרויסען שייכות צום ענין הער דעטעקטיװ ס׳איז זעהר גוט װאָס איהר זענט אַהערגעקומען.

(פאָרטזעצונג קומט).

—=:O:=—

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 3 יח תמוז תרצ"א

יולי
זון-אויפגאנג 3.19
זון-אונטערגאנג 7.57
ליכט-צינדען 7.44

פון האנדעלס-געריכט

דאס געריכט האט אויף דער נעכטיגער זיצונג בעשטעטיגט דעם אפמאך פון דער באנקראטירטער פירמע „מ. הערצבערג", זאכאדניע 68, מיט איהרע קרעדיטארען.

לויט דעם אפמאך וועלען די חובות רעגולירט אויף 12 פראצענט, אין 3 האלב־יאהריגע ראטעס צו 4 פראצענט.

* * *

בנוגע שלמה שאפראנען, מיטאינהאבער פון דער פירמע „דערמאן" האט דאס געריכט אפגעוענדט די ביטעס וועגען אויסטיילען דעם פערמעגען פון דער פירמע, און וועגען ארויסגעבען א גלייט־שיין, מחמת עס איז פעסטגעשטעלט געווארען דורך עדות און דאקומענטען, אז דער באנקראט איז א ביידוויליגער.

דער ענין ווערט איבערגעגעבען דער פראקוראטור.

* * *

אויף דער זעלבער געריכטס-סעסיע איז אפגעזאגט געווארען צו געבען א גלייט־שיין דעם באנקראטירטען שמעון בוימזעצער (פולנאצנא 10), מחמת זיין באנקראטירען איז אנערקענט געווארען אלס ביידוויליג.

א יודישע פאמיליע-טראגעדיע

אז די „פאנגא פאליע" איז מעהר יחסנ'טע פון דער עקרת הבית, קומט דערפון ארויס דאס, וואס עס ווערט דא בקיצור דערצעהלט

(2) גרשון כרמל, פון בזשעזשינער 52, האט שוין געהאט א ווייב מיט 4 קינדער, ווען ער האט זיך צוזאמענגעטראפען מיט דער פריילין פאליע פליישהאקער, און איז „פערקאכט געווארען.

ער האט איבערגעלאזט ווייב און קינד, האק און פאק, און איז אוועק מיט דער געליבטער לעבען אויפ'ן דארף.

די פרוי זיינע האט איהם אבער אויסגעפונען, ווי מ'זאגט, „פון אונטער דער ערד", און אראפגעבראכט איהם צוריק קיין לאדז.

בלית ברירה האט זי די שוואנגערע פאליע אויך אריינגענומען צו זיך אין דער וואוינונג.

די צרות און די קריגערייען זענען געגאנגען עד לב השמים.

מ'האט זיך געגענזייטיג קנאפ געשאנעוועט.

אגב האט די אומגליקליכע פרוי געמוזט אנקומען צו געזעלשאפטליכער שטיצע, ווייל דער מאן האט נישט געוואלט א גראשען געבען פאר איהר מיט די 4 קינדער.

אז דער מאן האט די פרוי זיינע געהייסען שלאפען אויף דער פאדלאגע, בעת די קימפעטארען

די „געליבטע" האט פערנומען איהר ארט אין בעט, איז רחל כרמל ארויס פון די כלים און בעגאסען איהר קאנקורענטין מיט זאלץ־זויער.

אז מען דארף אזוי נישט האנדלען, איז א בע־ווייז, וואס דאס געריכט האט זי נעכטען פערמשפט אויף א האלב יאהר טורמע, אפלייגענדיג דאס אויספיהרען פונ'ם פסק אויף 6 יאהר.

רעגיסטראציע
וועגען אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאזע

מיטוואך, ד. 1. יולי האט מען אנגעהויבען אנצונעהמען איינמעלדונגען פון ארבייטסלאזע, פיזישע ארבייטער אויף דער דרינגענדער מלוכהשער אונטערשטיצונג אויפ'ן חודש יולי.

דאס אננעהמען איינמעלדונגען קומט פאר אין לאקאל פון אונטערשטיצונגס־אמט („אורזשאנד זאשילקאווי") אויף דער גאס פון 28. פולק פון קאניאווער שיסער נומער 32 פון א פערטעל 9 פריה ביז 2 א זייגער, לויט פאלגענדען סדר:

היינט, פרייטאג, דעם 3 יולי —
K L Ł

שבת, דעם 4 יולי —
M N O

מאנטאג, דעם 6 יולי —
P R S

דינסטאג, דעם 7 יולי —
T U W Z

די ארבייטסלאזע דארפען צושטעלען:

1) א פערזענליכען דאקומענט, א פאס, אדער אביאנדער פאפיר, וואס בעשטעטיגט די פערזאן, 2) א לעגיטימאציע פון פופפ מיט קאנטראל־שטעמפלען; 3) א פערזיכערונגס־ביכעל פונ'ם ארבייטסלאזען, ווי אויך צוהנטועל, פון די משפחה־מיטגלידער, וועלכע וואוינען מיט איהם צוזאמען און פיהרען איין ווירטשאפט.

רעדוקציעס אין גרויסע פאבריקען
אין דער „שלעסער־מאנופאקטור", און ביי י. יאהן

(2) פון דעם 1 יולי זענען אין דער „שלעסער־מאנופאקטור" אין אזארקאוו, מחמת דער שלעכטער קאניונקטור, אפגעזאגט געווארען פון דער ארבייט 30 פערזאן — פון אדמיניסטראציע־פערסאנאל.

* * *

(2) דעם שבת וועט די פאבריק פון י. יאהן רעדוצירען א גרעסערע צאהל ארבייטער.

אין די לעצטע פאר חדשים זענען שוין אין דער דאזיגער פירמע עטליכע מאל געמאכט געווארען רעדוקציעס.

די סיבה — מאנגעל אין בעשטעלונגען.

דער קלאסען־פערבאנד
און די איצטיגע סיטואציע

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דער אויספיהר־קאמיטעט ביי דעם קלאסען־פעראיין אין לאדז אפהאלטען די טעג א זיצונג, כדי אנצונעהמען א שטעלונג בנוגע דער ארבייטער־רעדוקציע אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור" און בכלל בנוגע דער רעדוקציע־כוואליע וואס פערגיסט די ארבייטערשאפט.

אויף דער דאזיגער זיצונג וועלען אנגענומען ווערען בעשלוסען, וועלכע וועלען געווענדעט ווערען צום ארבייטס־מיניסטעריום.

די ארבייטער פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור" האבען זיך אפגעזאגט פונ'ם שפיין־קרעדיט

(2) לויט ווי מיר האבען שוין געמאלדען — האט די פערוואלטונג פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור" אויסגעדריקט איהר הסכמה צו געבען די ארבייטער, וואס האבען געארבייט אין דער פירמע איבער 5 יאהר — א וועכענטליכען שפייז־קרעדיט אויף 10 זל.

אזוי ווי די ארבייטער האבען געוואלט, אז זיי זאלען בעקומען א 5־ולאטעדיגען קרעדיט, מיטן תנאי, אז ס'זאלען איהם בעקומען אלע ארבייטער אהן אויסנאהם, און פון דאנציג איז אנגעקומען א בעגאטיווע תשובה, האבען זיך די ארבייטער לחלוטין אפגעזאגט צו אננעהמען דעם שפייז־קרעדיט.

דער ארבייטס־אינספעקטאר וועט וועגען דעם ענין און בכלל וועגען דער איצטיגער סיטואציע אינטערווענירען אין ארבייטס־מיניסטעריום.

אפגעשטעלט פראוויזארישע עקזעקוציעס פארן אומזאץ־שטייער 1930

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, האט די לאדזשער פינאנץ־קאמער פונאנדערגעשיקט אין אלע פינאנץ־אמטען א צירקוליאר, וואס בעאויפטראגט צו אפהאלטען אלע פראוויזארישע עקזעקוציעס פארן אומזאץ־שטייער פאר'ן יאהר 1930 ביז וואנען די פינאנץ־מאכט וועט בעטראכטען די אנגעגעבענע רעקורסען פון די שטייער־צאהלער.

דער צירקוליאר ווייזט אן, אז די ליציטאציע פאר דעם דאזיגען פערלאנגטען שטייער קאן ארורכגעפיהרט ווערען נאר אין דער הויך פון דער סומע, וואס דער צאהלער האט אנגעוויזען אין זיין רעקורס. אויב אלוא דער צאהלער רעאליזירט די דאזיגע סומע, קאן בכלל נישט זיין קיין ליציטאציע ביז עס ווערט בעטראכט זיין רעקורס.

ארבעה בנים מיט איין פנים
4 חברה־לייט האבען 4 מאל זיך בעמיהט צו נעמען ס'לעבען פון אנ'אינהאבער פון א לעבעדיג הייזעל

(2) אויף סאלנע 11 פיהרט שוין א לענגערע צייט אנ„ארענטליך" פרעהליך הייזעל א געוויסער סטאניסלאוו וולאדארטשיק (30 יאהר אלט).

לעת עתה איז אלץ דארט צוגעגאנגען „כשורה", ווייל דער בעלעבאס פונ'ם הייזעל וולאדארטשיק איז נישט אבי־ווער, נאר א גאנצער קאפעליש מאכער, און א פאן־בראט מיט די בעלוטער יאורלע יונגען.

זינט אבער יולי פאריגען יאהר האט מען איהם אנגעהויבען צו פערפאלגען. איהם מיט זיין משפחה.

דאס פערפאלגען איז בעשטאנען דערין, וואס פיר פערזאן האבען זיך אויף איהם אנגעזעצט און געגעבען משמעות האנד־תקיעת כף, אז זיי מוזען איהם אומברענגען פון דער וועלט.

איין מאל איז מען איהם בעפאלען אין יאלי, און שווער פערוואונדעט איהם דורך רעוואלווער־קוילען, א צווייט מאל האט מען איהם אויפגעשניטען דעם בויך, אזוי אז ער איז קוים צו זיך געקומען, א דריט מאל דאט מען איהם יידער מכבד געווען מיט קוילען, און עהערנעכטען ביינאכט האט מען זיך אונטערן אויס־ייד, אז ס'איז געקומען פאליציי, אריינגעקריגען זיך אין זיין וואוינונג, געבונדען און אזוי צורעכט געמאכט, אז ער שיפיעט קוים...

די גאנצע צייט האט וולאדארטשיק נישט געוואלט אויסגעבען, ווער עס האט זיך אויף איהם אנגעזעצט, הגם ער האט געוואוסט גענוי ווער זיינע שונאים זענען.

איצט אבער האט ער דעם גאנצען ענין איבערגעגעבען אין דער פאליציי, און די פאריגע נאכט זענען די אלע פיר פערשוין אויסגעזוכט און ארעסטירט געווארען.

סטעפאן ראטאט שיקן האט מען ארעסטירט פונקט, ווען ער האט געפראוועט א לייטישע חתונה מיט זיין כלה פון דער „ארעליגער משפחה" קאלאדזשעיסקי (אויף טשעמנא 9), דער דאזיגער חתן־בחור איז אנ'אנפיהרער פון א פערברעכער באנדע.

דעם צווייטען, יוזעף פאוועלעץ (פון דאבראַ 7) האט מען געפאקט אויף דער באהן, בעת ער האט געוואלט מאכען „מיק" קיין ווארשע מיט א פעקעל וויטריכעס, אלס כלי־זיין...

באלעסלאוו קאוואלסקי (פון דאבראַ 7), האט מען נעבעך געשטערט צו „פלירטעווען" מיט א פרעהליך מיידעל אין א צוקערניע אויף פיעטריקאווער גאס.

און סטעפאן געפינסקי (פון דאבראַ 6), האט זיך פונקט אויך געלאזט וואוילגעהן אין א קאבינעט פון א רעסטאראן אויף פיעטריקאווער גאס.

בקרוב וועלען מיר האבען א טשיקאווען פראצעס אין קרייז־געריכט.

כדי ס'זאל טייערער ווערן ברויט

(2) נעכטען איז איינגעפאלען אין מאגיסטראט א בקשה פון בעקער־צעך בנוגע צוזאמענצורופען א פרייזען־קאמיסיע, כדי צו מאכען טייערער געבעקס.

צוויי פראטאקאלען אין פירמע

(2) אויף דער אינטערוועניץ פון די פאבריקסדעלעגאטען זענען צוגעשטעלט געווארען צוויי פראטאקאלען געגען דער פירמע בוקעט, וועלכע בעשעפטיגט איהרע ארבייטער אין איבער־שעה'ן, נישט געבענדיג אזוי־ארום א מעגליכקייט צו ארבייטען ארבייטסלאזע.

אויפשריפטען אויף פלויטען

(2) אין די לעצטע טעג האט פאליציי פערנאטירט עטליכע פאלען ווען אויף די פלויטען אין דער שטאט ובפרט אין באלוטי ווערען געמאכט אויפשריפטען: „זאל לעבען די רעוואלוציע!"

ווער עס מאכט זיי האט מען נישט געכאפט.

אז דאס הארץ וויל נישט
טא נאדיר טאקי מיט א מעסער אין הארץ

(2) אויף סובאלסקא 10 וואוינט דאס פאר־פאלק זעגאן און יוזעפא האהן מיט זייער לאקאטאר הערמאן ביצקיעוויטש.

האהן און ביצקיעוויטש געהען אוועק בייטאג ארבייטען, און די פרוי האהן בלייבט אין שטוב אליין.

אין דער צייט קומט צו איהר אין שטוב אריין איהר מאנס א „פריינד" מיסטער סטאניסלאוו ראטאיטשיק.

דער ראטאיטשיק געהער צו די „געוויסענהאפטע" משפחה־פריינד, וועלכע רעדען צו, אז די ווייבער זאלען אוועק פון די מענער.

די פרוי האהן האלט נישט דערפון, און ווייזט עטליכע מאל ד ישיר דעם ראטייטשיק, אבער יענער איז נישט קיין חזיר, און קריכט ווייטער...

איז נעכטען, בעת אזא סקאנדאל, יוען די פרוי האהן אמפערט זיך מיט דעם גודניק, און טרייבט איהם פון שטוב, קומט אן דער סובלאקאטאר ביצקעוויטש.

עס ענטשטעהט א געשלעג, בעת וועלכען דער אמאנט כאפט ארויס א מעסער און שטעכט איהם און דער פרוי האהן אין ברוסט אריין.

ביצקעוויטש כאפט אויך עטליכע שטעך אין די זייטען, און סך־הכל האט פאגאטאווע און פאליציי א שטיקעל ארבייט.

קאמוניקאט.

אין זין פון בעשלוס פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון 30/6 ד. י. איז פארגעקומען, א זיצונג פון דער צווישען־פעראיינס־קאמיסיע פון דריי אנגעשלאסענע פאכען מיט'ן פארשטעהער פון די ביר ברויערייען ה' דיר. נאוואצקי אין שיכות מיט די פרייזען פון ביר און ראבאטען. די גרויסגעשטעלטע פאסטולאטען דורך דער צווישען פעראיינס קאמיסיע זענען נישט געווארען בעריקזיכטיגט דורכ'ן בעפולמעכטיגטען פון די ברויערייען ה' נאוואצקי.

צוליב דעם איז בעשלאסען געווארען צו דערהאלטען אין קראפט די איבערגעריסענע האנדעלס־בעציהונגען מיט די ברויערייען יורשים פון ק. אנשטאדט אויף פאמארסקא גאס און גוסטאוו קייליך אין לאדז ביז'ן אפרופען.

די פערוואלטונג.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6,

Telefon 12-333

tel. 12-333

tel. 12-333

ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט ביי טאג און ביי נאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

דער אויטאמאבילען-שטרייק

(א) דער נעכטיגער צווייטער שטרייק-טאג פון די אויטאס און אויטאבוסען אין לאדז און לאדזער וואיעוואדזטווע איז אדורך רוהיג.

איין ערגעץ איז די סאלאדיטעט פון די שטרייקענדע נישט געשטערט געווארען.

אין אווענד איז ארויסגעפאהר'ן א דעלעגאציע פון טאקסובעק אינהאבער קיין ווארשא, כדי אנטייל־צונעהמען אין דער אלטוילישער שטרייק קאמיסיע, ווי אויך צו בעקומען אן אודיענץ ביים פרעמיער־פריסטאר און מיניסטער נויגעבויער.

א „אול" איז דאך גארנישט...
און פאר דעם גארנישט איז מען געגאנגען זיצען

(א) אז מען גייט איצט קויפען פוטערוואר, איז די מעשה נישט גלאטיג...

והא ראיה, אז שלמה קאץ פון זשיכליך כ...א לאמזשער און איהר ברודער פריץ לאמזשער (פון לאדז, פשעיאזד 50) גייען אריין צו איזאק אפאטאווסקי (נאוואמיעיסקא 5) קויפען א פוקסענעם פעלעכעל, און בעטען א רעשט פון 10 דאלאר, ווייזט זיך טאקע ארויס, בחרפותינו הרבים, אז דער 10-דאלאר-באנקנאט איז אן איינדאלער'דיגער, נאר צו דעם „איינס" האט פריץ לאמזשער מיט דער אייגענער „היטערשריפט" צוגעשטעלט א „אול" פון דער רעכטער זייט.

א „אול" איז דאך גארנישט, טא וואס איז דא מודה צו האבען?

פאליציי האלט אבער נישט פון דעם טייטש, און זיי זיצען שוין. א סברא — זעהר פעסט.

פערברענט געווארען א זקן

(א) אין דארף ראגאזשנא, לאדזער קרייז, איז פערברענט געווארען אין א שרפה דאס הויז פון א געוויסען אברהם לעווקאוויטש.

אין די פלאמען איז אומגעקומען דער 70-יאהריגער טאמאש אנדזשעיטשאק, וועלכער איז געשלאפען אויפ'ן בוידעם. מחמת די שרפה איז ענטשטאנען אויפ'ן דאך, איז מען זיך משער, אז דער אלטער האט פעררויכערט א פאפיראס און איז איינגעשלאפען. פונ'ם פאפיראס זאל זיך האבען אנגעכאפט דאס שטרוי אויפ'ן בוידעם, און דערנאך — דער דאך.

זונטאג — דער 27. יאהרצייט פון ד"ר טעאדאר הערצל
טרויער-אקאדעמיע אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. — הערצל־פערזאמלונגען. — הזכרות אין די שוהלען. — יער הרצל־זאמלונג.

זונטאג, דעם 5[7 — כ' תמוז, ווערט 27 יאהר פון טויט פון ציוניסטישען פיהרער און שעפער פון דער מאדערנער יודישער אויפלעבונגס־בעוועגונג, ד"ר טעאדאר הערצל ז"ל.

מארגען שבת פריה וועט אין דער שוהל „אהל יעקב" (גדאנסקא 18) אבגעריכט ווערען א פייערליכע הזכרה, גלייכצייטיג וועלען פארקומען הזכרות אין דער ווילקער שוהל, אין וואליגער א. א. שוהלען.

זונטאג 10 א זייגער פריה וועט פארקומען א פייערליכע הזכרה אין דער סינאגאגע אויף אלעיא קאשטשושקי מיט דער בעטייליגונג פון אוברער־קאנטאר ה' הלל אלטערמאן און כאר אונטער דער לייטונג פון ה' דארגאזשאנסקי.

זונטאג כ' תמוז אין אווענד ארדענט איין די היגע ציוניסטישע ארגאניזאציע אין אייגענעם לאקאל (שרודמייסקא 29) א טרויער־פערזאמלונג געווידמעט דעם אנדענקען פון פערשטארבענעם פיהרער, וועגען ד"ר הערצל און וועגען די איצטיגע לאגע אין ציוניזם וועלען רעפערירען: רעד. י. אונגער, און ה' משה לימאן, דער אריינגאנג צו דער פערזאמלונג איז פריי.

הערצל־אווענדען וועלען אויך פארקומען אין די בעזונדערע ציוניסטישע יוגענד ארגאניזאציעס אין „החלוץ המרכזי", „הרצליה" א. א. וו.

* * *

צוליב כ' תמוז ווערט איצט אדורכגעפיהרט די טראדיציאנעלע זאמלונג פון קרן קימת לטובת דעם פאנד, וואס איז בעשטימט אויף צו בעוואלדערן ארץ־ישראל (יעור הארץ). די וועלדער וואס ווערען געפלאנצט אין א"י פון דעם דאזיגען פאנד, זענען פערבונדען מיט דעם נאמען פון ד"ר הערצל און שטעלען מיט זיך פאר א לעבעדיגע מצבה פאר דעם גרויסען ציוניסטישען פיהרער.

* * *

צוליב כ' תמוז וועט זונטאג דאס ציוניסטישע ביורא מיט אלע זיינע אבטיילונגען — אויסער אין די ענינים פון קרן קימת — נישט זיין טעטיג.

בייי קאפ, לענדען און שולטערן-רעוומאטיזם,

נערווען-שמערצען, חעקסענ־גם ווערט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער
Francis'ka Józefa
אנגעווענדעט מיט גרויס נוצען פאר די טעג יב' ריינוואשונג פון פערדויאונגס-קאנאל.
3740

היינט און פאלג. טעג!

פרעכטיגער פילם פון אונגעוועהנליכע קלאנג-עפעקטען! גראנדיעזע קאנצערטען! נאכט-לאקאלען! ראפינירטע קאקעטקעס! דאס איז א מאגנעט, וואס ציהט צום וועג פון פערברעכען

גאלדענע יוגענד

דראמע, וואס אילוסטרירט דאס לעבען, זארגען, הומאר און וואהנזיניגע ארויס-טריטען פון אוניווערזיטעטס-יוגענד. ספארט עמאציעס רעגאטן-געיעגן הומאר אין די הויפט-ראלען:

James Murray i Kathron Grawford

אויסער'ן פראגראם: פרעכטיגע צייכנונגס-קאמעדיע „פיעטרעק אויפן טאנץ קאנקורס".

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום-טוב 2.30 בייטאג
פאפולערע פרייזען.
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט פיינאכט דיזשורירען: י. ליינוועבער (פרייהייטס-פלאץ 2), י. הארטמאן (מלינארסקא), וו דאיילעצקי (פיעטרקאווער 127), א. יערזשמאי (זיגעל גאס 32), י צימער (וואולטשאנסקא 37), פ. וואיטשיצקי (נאפיורקאווסקע 27).

פונ'ם צווייטן שטאק
אריין דורכ'ן פענסטער און בע'גנב'עט

(2) גנבים זענען אריין דורכ'ן פענסטער אין דער וואוינונג פון יאקוב ווילטשעק אויף טרויגוטא 10, אויפ'ן 2 טען שטאק, און ארויסגעגנב'עט מלבושים ווערטפולע חפצים און עטליכע טויזענד זלאטעס אין מזומן.

אריינגעקראכען האבען זיך די גנבים מיט א לייטער.

מ'זוכט זיי, פאליציי, פערשטייט זיך.

פאליטישער פראצעס

(2) דאס קרייז-געריכט האט היינט פערמשפט ישראל לעגנא'ן (23 יאהר אלט) אויף 3 יאהר טורמע, און אברהם קאץ'ן (21 יאהר) אויף 2 יאהר.

דיביידע זענען בעשולדיגט געווארען אין פיהרען קאמוניסטישע טעטיגקייט.

פאר ערגוואלטיגען

(2) דאס געריכט האט נ'כטען פערמשפט דעם פאראבק יאן יוזשוויאק אויף א האלב יאהר טורמע פאר'ן דראהען מיט טויט און פערגוואלטיגען די 23-יאהריגע אירענע מאדאי.

יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט

די היגע אפטיילונג פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט ארגאניזירט פאלגענדע אויספלוגען:

שבת, ד. 4. ד. ח. — פאבריק פון קאפלעס אין אנדרעספאל און קינדער קאלאניע פון „טאז" אין ווישניאווא-גורא, זאמעל-פונקט האלב 2 אין צווייטען קלאס פון פאבריקס-וואקזאל.

זונטאג, ד. 5. ד. ח. — לאגעווניק, סמאדזעוו און זגערזש. 15.30 ד. ח. קראקא, וויעליטשקע אויצוב און זאקאפאניע.

איינשרייבונגען אויף די טורויסטישע אפרוהע-קאלאניעס אין זאקאפאנע און קאזשימיעזש ווערען אנגענומען מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג 10—8 אווענד (פיעטריקאווער 56).

נייער פראפעסיאנעלער פערבאנד

(וו) פעהרנעכטען איז פארגעקומען די קאנסטיטוציאנעלע פערזאמלונג פונ'ם „פערבאנד פון אינהאבער פון מעבעל־זייער־מאשינען אין לאדז".

אין דער פערוואלטונג זענען געוועהלט געווארען: ערנסט שמעלער, כ. ד. גייער, און יאן קאקס.

ביי דער ווילנער טרופע (אינגה. ס. מואח)
אין שטאט-טעאטער

היינט פרייטאג גיבען ווידער די „ווילנער" אין שטאט־טעאטער זייער'ע א פרעמיערע. דעם „קארגן" פון מאליער, מיט א. סאמבערג אלס הארפאגען. די וואונדערבארע קאמעדיע „דער קארגער" געהערט צום קלאסישען רעפערטואר.

מארגען שבת 12 א זייגער גיבען די „ווילנער" זייער צווייט פאלקס־פריהמארגען צו פאפולערע פרייזען — פון 40 גר. ביז 1.60 — שלום אש'ס „קדוש השם" בעארבייט פאר דער ביהנע דורך ד"ר מ. ווייכערט, מוזיק: העניך קאן, דעק. וו. וויינטרויב.

שבת 4 א זייגער ווערט געשפילט צום 5. מאל דוד בערגעלסאנס „די ברויט מיהל" רעזשי: יעקב ראטבוים דעקאראציע: אנדזשעי פראנאשקא 9 אווענד, צום צווייטען מאל — „דער קארגער" די פרובען און די טעכנישע צוגרייטונגען צו שלום עליכם'ס 200,000 ביי די ווילנער אין א גאנץ נייער אויפזאצונג זענען אין פולען גאנג. ס'ווערט זייער פלייסיק געפרובירט און אינטענסיוו געארבייט איבער די דעקאראציעס און קאסטיומען.

ווארשאווער געסט
אין לאדזער פילהארמאניע

פון מארגען שבת ווערט די ב... ...אגיע ווידער געעפענט אונטער א פעראייניגטע דירעקציע פון א. בעזמאן און ד. צעלמייסטער, וועלכע האבען צום ערעפענונג אנגאזשירט, א גאנץ נייע טרופע, צו וועלכע דער לאדזער טעאטער־עולם וועט געוויס האבען צוטרוי. נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאסטען האט די דירעקציע בעשלאסען צו געבען דעם לאדזער עולם די געלעגענהייט צו בעזוכען די פארשטעלונגען, און האט געמאכט די פרייזען פון די בילעטען זעהר ביליג. מארגען אווענד צו דער פייערליכע ערעפענונג ווערט געגעבען די גרויסע סענסאציאנעלע פרעמיערע „פון וויטען סיביר" און א סך לידער־ קופלעט־דועטען און טענץ. די פיעסע איז אין ווארשא געשפילט געווארען וואכען ביי אויספערקויפטע הייזער.

שבת, 4 מיטאג ווערט געשפילט, די בעליבטע היסטארישע א... ...רעה".

יודישע פאלקס טעאטער
דריי לעצטע אויפפיהרונגען פון הערמאן שעראצקי

ווער פון אונזער טעאטער־עולם האט נישט געזעהן אדער לכל הפחות בעהערט פון דעם נאמען הערמאן שעראצקי, וועלכער האט בעריהמט געמאכט מיט זיין שפיל: נאך אין זאגדבערגס טעאטער. שפעטער אליין דירעקטאר. שותפות מיט יגליגם אדלער אין סקאלא טעאטער. וואו ער האט זיך די מיה געגעבן אויפצופיהרן די שענסטע אפערעטן און דראמען פון אייראפעאישען רעפערטואר. לײדער האבן די אומשטענדן געפירט דערצו, אז שעראצקי האט געמוזט עמיגרירען קיין אמעריקא און פארלאזן פוילען.

פארן צוריק אפפארן קיין אמעריקא גיט ער דריי פארשטעלונגען אין לאדזשער יודישן פאלקס־טעאטער. שבת 4 נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזן די בעקאנטע היסטארישע אפערעטע פונ'ם אינטערעסאנטן פיאנער פון יודישן טעאטער אברהם גאלדפאדען „עקידת יצחק". שבת אווענט 9 א זייגער די בעליבטע פיעסע „שולמית". זונטאג לעצטע געזעגנונגס פארשטעלונג 9 אווענט זיין קרוין־ראל „בר־כוכבא".

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 3. יולי.

12.00 צייט־סיגנאל, 1.15 גראמאפאן־מוזיק, 4.00 הפסקה, 4.10 קורצע פאליעס, 4.25 לאדזער פאסט־קעסטעל, 4.30 גראמאפאן־מוזיק, 4.45 ארטיסטיש־ווינקעל, 4.50 קאמוניקאטען פאר פישער און שיפער. ... לעקציע פראנצויזיש, 5.35 גראמאפאן־מוזיק. 6.00 פארטראג, 7.00 לייכטע מוזיק, 7.20 פערשידענעס, 7.40 גראמאפאן־מוזיק, 8.00 קאמוניקאטען פון לאדזער האנדעלס־קאמער, 8.15 ראדיא־פרעסע, 10.00 קאנצערט, 10.15 פעליעטאן, 12.00 קאמוניקאטען און לייכטע מוזיק.

שבת, דעם 4־טען יולי.

12.00 צייט־סיגנאל, 1.15 גראמאפאן־מוזיק, 4.00 הפסקה, 4.50 פעליעטאן, 5.10 פארטראג, 5.35 גראמאפאן־מוזיק, 6.00 פארטראג, 7.00 גאטעס־דינסט, 7.20 פערשידענעס, 7.40 גראמאפאן־מוזיק, 8.00 קאמוניקאטען פון לאדזער האנדעלס־קאמער, 8.15 ראדיא־פרעסע, 10.00 קאנצערט, 10.30 קאמוניקאטען, 11.00 ...ש, 12.00 לייכטע מוזיק.

Dr. med.
M. Rosenthal

ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקה.
11-go Listopada 19 (קאנסטאנטינער)
telefon 223-34 טעלעפ.

נעהמט אן אין דער היים פון 4 ביז 7 אווענד און לעטשניצע „פאמאץ" ליסטאנאווסקיעגא 1 (אלעקסאנדערער־גאס) פון 1—2 נאכמיטאג.

והיתם נקיים!!

אזוי ווי ר' נטע מאיר גנאט איז אונז שולדיג א גרעסערע סומע דירה־געלד און מיר האבען איהם ערלויבט די דירה צו פערקויפען אהן שום פערגיטיגונג, דערצו האבען מיר שוין מיט עטליכע יאהר צוריק אויף איהם געהאט אנ'עקסמיסיע און נישט אויסגעפיהרט, יעצט האבען מיר שוין אויך איינינגע מאל די עקסמיסיע אוועקגעלעגט צוליב זיין פערזיכערונג די זאך צו ערלעדיגען לײדער איז זיין הבטחה געבליבען אהן רעזולטאט, אלזא פאדערן מיר איהם אויף צום לעצטען מאל, דאס אויב ער וועט די זאך נישט ערלעדיגען וועלען מיר געצוואונגען זיין די עקסמיסיע אויסצופיהרען און מיר וועלען נאכהער קיין שום פערגיטיגונג איהם נישט געבען.

פ. ראזענבערג
הויז־אדמיניסטראטאר פולנאצנא 16

קלאנג-פילם-טעאטער
„CASINO"

היינט און פאלג. טעג!

די מעכטיגסטע מוטער-ליבע-עפאפיי

„3 שוועסטערן"

מיטרייסענדע דראמע פון נויט, געפאלענקייט, גליק און ליבע. טראגישע איבערלעבענישען פון א מוטער, וואס קעמפט מיט די שטערונגען פון גורל וועגען גליק פאר איהרע קינדער.

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-מאגזין פון **FOX** און לאנד-אקטואליטעטן.

אנהויב 6 א זייגער נאכמיטאג. שבת 4 א זייגער נאכמיטאג. זונטאג 12 א זייגער בטאג.

קאמוניקאט: נישט קוקענדיג אויף דעם הויכען קינסטלערישען ווערט פון די פאנטאסטישע פילמען אויפ'ן זומער-סעזאן און חילוקדיג צוגענגליך מאכען די ברייטסטע ספערען צו זעהען אונזער ערשטקלאסיגען רעפערטואר

פערקלענערען מיר די פרייזען

אויף אלע סעאנסען. פרייזען פון די פלעצער: III פל. 1 זל. II פל. 1.50 I פל. 2 זל.

נארטעז-פערוויילונג
לטובת בית-יתומים (זגערזשער 40)

זונטאג קומט פאר אין „העלענאוו" א גרויסע נארטעז-פערוויילונג לטובת דעם בית-היתומים זגערזשער 40.

די נארטעז-פערוויילונגען פון דעם בית-יתומים האבען א שם פאר די שענסטע און אימפאזאנטסטע און אויך צו דער היי־יעהריגער פערוויילונג זענען צוגעגרייט געווארען נאך־נישט געזעהענע אטראקציעס. ס'איז דעריבער זיכער, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט ... בעזוכען די דאזיגע פערוויילונג.

מעלדונגען

אכטונג, באלוטער ...ער!

זונטאג, דעם 5. יולי, 8 אווענד קומט פאר אין בייעם לאקאל פון טעקסטיל פעראיין, אגראדא... 9, א גרויסע פערזאמלונג פון אלע באלוטער וועבער ארבייטער וועגען דרינגענדע פרא...

באלוטער וועבער קאמיסיע ביים טעקסטיל פעראיין.

„חלוץ המרכזי" לאדז שרודמייסקא 29.

א טרויער אקאדעמיע צום 27. יאהרצייט פון ד"ר הערצל אלע חברים(ות) ווערען אויפגעפאדערט ...

שבת דעם 5[7 פינקטליך 9 אווענד קומט פאר ליך צו ערשיינען. דער ועד.

די בעסטע
באד-גאלקעס

זענען עמפפעהלט דורך אלע דאקטוירים. מאכן אנטיסעפטיש, ווייך און אראמאטיש דאס וואסער צו בעקומען אויף הורט און דעטייל אין פערפומעריע

J. DRUKER

זאוואדזקא 5, טעל. 175-92

אויף די
הייסע
טעג
עמפפעהלען מיר
אלפאגע - מארינארקעס
צו זל. 19.75
קאמגארן-אנציגער
אין פערשידענע מוסטערן און קאלירען
פון 59.—
אימפרעגנירטע רעגען-מאנטלען
אין דער בעסטער אויספיהרונג
פון 27.50
גאבארדין-פאלטענס
אין פערשידענע קאלירען
פון 59.—

KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd tramwajami 10 i 16

זאל יעדער וויסען!
אז אין מיין
מעבעל-געשעפט
קומט מען מעבעל עוצעל און קאמפלעטען
צו קאנקורענץ-פרייזען בילליגער ווי
איבעראל! און מיר טוישען אויס אלטע מעבעל
אויף נייע צו צוגענגליכע פרייזען.
וואלטשאנסקא 11
ווינגאלר און ווינבלום.
געדענקט דעם אדרעס! קומט איבערצייגט אייך!

יעדער איינציגער
האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

וויכטיג פאר שאכטעלמאכער
און שוסטער-צודאטן-געוועלבער
איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל
פון ווייסע, ברויגע און רייבשליף
דעקעל
ווי אויך פאר פאסט-פאקעטען אינלענדישע
און אויסלענדישע צו קאנקורענץ-פרייזע
Hurtowy Skład Papieru i Tektury
J. M. LIPIŃSKI
Łódź, ul. Zachodnia 59.
telefon 171-13

Materjały -
DAMSKIE
בוימוואלענע Voile
אין פערשידענע מוסטערן
פון 1.30
געדרוקטער באטיסט
אין א גרויסן אויסוואהל
פון 2.33
Mousseline de laine
אין די נייעסטע מוסטערן
פון 3.60
Toile de Soie
אין אלע פארבען
פון 2.95
Kasze ריינע וואל
קאלירט
פון 4.—

KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd tramwajami 10 i 16

מאשיד=מצות
ווערט געבעקען אלע טאג פרישע און דינע
ווי אויך מצה-מעהל. אייער-פערפעל
און סובארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בע-
קאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער
איבעראל בעוואוסטער צוקערניע
ב. וויינבערג
38 פיעטריקאווער 38
טעלעפאן 143-82.

מיר בעזיצען אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון סחורות
סעקונדא, בראק און רעשטלעך
מיר מאכן אויפמערקזאם דער ג' קונדשאפט אויף אונזערע ווידזעווער ארטיקלען פון דער
ספעצ. OK מארקע
מיר עמפפעהלען באדע-מאנטלען אין ערשטקל. אויספיהרונג

„פראצא"-(PRACA)
מאנצעסיאנירטע פריוואט-פאך-קורסען
וואלטשאנסקא 21, טעל. 15-167
נעמען אן איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען:
1) דאמען-שניידעריי
2) שטיקעריי-האנד-ארבייטען
3) וועש-ארבייט
4) הוטען-פוצעריי-קאפעלושען
5) אנדולאציע
6) מאניקיר
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 9 – 1 בייטאג

Bielizna
DAMSKA
ווייסע טעגליכע העמדער
אין גוטען סארט
פון 2.20
קאלירטע טעגליכע העמדער
געשטיקט טאלעדא
פון 4.30
ווייסע
נאכט - העמדער
מיט שפיצען און איינזאץ
פון 5.20
באטיסט - נאכט-
העמדער
האנד-ארבייט פון 9.80
קאמבינאציעס ווייסע
נאנסוק, געשטיקט טאלעדא פון 4.75
קאמבינאציעס קאלירטע
אפאל מיט איינזאץ פון 5.75
קאמבינאציעס פון באטיסט
אין בלומען מיט איינזאץ פון 6.75

KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd tramwajami 10 i 16

פערפומעריע
J. Drukier
לאדז, זאוואדזקא 5
טעלעפאן 175-92
מאכט בעקאנט, אז זי האט איבערגענומען
די פערטרעטונג אויף דער
גאנצער לאדזשער וואיעוואדזטווע
פון די אויסגעצייכנעטע
פרעזערוואטיוון!
RADIO-GUMME
„OLLA" PREZERWATYWY
דארט זענען אויך שטענדיג אויף לאגער
פרישע פרעזערוואטיוון פון דער
מארקע „OLLA"

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן
איך אוים גרונדליך פאר 25 זל., מיט א קור-
צער מעטאדע אין פערלויף פון 1 חודש 15 זל.
בלויז מאשין-שרייבען אין משך פון 3 וואָ-
כען נור 6 זל. קילינסקיעגא 50, קווער-
שפיצונג, 1-טער שטאק. מיר ערמעלגן אויך
קארעספאנדענץ האנ דעלס-אריטמעטיק און
סטענאגראפיע

Obrusy i
KAPY
ווייסע טישטיכער
אין העכסטער קוואליטעט פון 4.75
קאלירטע טישטיכער
אין געשמאקפולע מוסטערן פון 6.30
ווייסע סערוועטקעס
אין א גרויסען אויסוואל פון 1.08
קאלירטע סערוועטקעס
אין פערשידענע מוסטערן פון 1.56
טעה-סערוועטלעך
מערעשקע, פאר גערטנער פון 12.60
זיידענע טישטיכער
גאבעלין פון 29.50
זיידענע טישטיכער
ריפסענע פון 28.—
גאבעלין-קאפעס
דורכגעוועבט מיט זייד פון 16.—

KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd tramwajami 10 i 16

II Wielkie Targi Rówieńskie

30 SIERPIEŃ — 6 WRZESIEŃ 1931 r.

to rynek zbytu dla łódzkiego przemysłu, wśród szerokich warstw odbiorców na Wołyniu.

Zgłoszenia przyjmuje i informacje udziela WOJEWÓDZKA AGENCJA PRASOWA „WAP“ Łódź, Piotrkowska 105, tel. 125-11.

העלענאוו

מארגן, שבת 4 יולי 8 א זייגער אוונט גאסטשפילן פון די ניי אנגאזשירטע ווארשעווער ארטיסטן

1) י. גראסבערג (הומאָרן סאק־סאפאנירט) 2) פרקא מושקא (פרימאבאלעריגא פון די ווארשעווער טעאטערס) 3) א. מאסלאווסקא ??? (שלאגער־זינגערין)

4) בראניסלאוו נאווינסק (בעקאנטער באַלעט־מייסטער־הומאריסט) 5) י. דאלמאנסקי (בעקאנטער קאָ־מיקער הומאריסט) 6) באלעט־נאווינסקי גירלס

פון 5 א זייגער פאפולערער קאנצערט פון סימפאנישער ארקעסטער, אונטער די לייטונג פון ה' סעוו. פיעטרושינסקי

איינטריט 1 זלאטי, שול יוגענד 50 גר.

Grand-Kino

הייַנט פרעמיערע!

פאסציגירענדער אנסאמבל: Joan Grawford, Rodia Rocqe, Douglas Fairbanks jr., Anita Page

אין דער ריהרענדער דראמע — — פון יונגע הערצער

„דער טאנץ צווישען הערצער“

גרעסטער מאדערנער פילם פון לעבן פון מעדלעך, וועלכע ערלויבן זיך פאר דער חתונה אויף נישט דערלויבטע פערגניגענס. אנהויב 6 נ"מ. שבת און זונטאג 12 בייט.

קינא־טעאטער PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76.

(רוג קאפערניקא)

צופאהר מיט די טראמוואיען 5, 6, 8, 9, 10.

אנהויב טעגליך 4 נ"מ. שבת און זונטאג 2 בייטאג. לעצטער סעאנס 10 אוו.

הייַנט און פאלג. טעג!

זוהן — ווייסע בערג

מעכטיגער ערעט. פילם, וואס אילוסטרירט ס'לעבן פון די טוריסטן אין די שווייצארישע בערג א.ג.

אין די הויפט־ראלען: Luis Trenkler אונפערגלייכליכער העלד פון פילם „Monte Santo“ און Mary Glory

אויסער'ן פראגראם: א פרעהליכער פארס אין פילם־אקטואליטעטן.—די מוזיק איז גענוי צוגעפאסט צו די בילדער אונט. דער לייטונג פון ה' א. טשורנאווסקי.

נעכסטע פראגראם: „DAMA w GRONOSTAJACH“

אין די הויפט־ראלען: Corinne Griffith און Francis Bushman

הנחה־קופאנען צו 75 גראשען אויף אלע פלעצער גילטיג אויף אלע טעג, א חוץ שבת, זונטאג און יום־טובים.

קינא ERA פריהער פלארא

זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב 6 נאכמ. שבת, זונטאג און יום־טוב 2 בייטאג

ספעציעלע צוגעפאסטע מוזיק, אויסגעפיהרט דורך א פערשטארקטן סימפאנ. ארקעסטער

דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

הייַנט און פאלגענדע טעג!

גרויסער פילם, וואס איבערשטייגט אלע ביז־איצט געוויזענע פילמען

מאטא: אזוי ווי מאלען צו ליכט — אזוי לויפן יונגע מיידלעך צו דער נעץ פון תאוה.

מיט אטריט צו שאנדע

גרויסער ערָאטישער פילם, וואס אילוסטרירט פאר וואס פארע נידריגע פרייען עס דערצבערט זיך יונגע מיידלעך פאר שאנד - הייזער.

אין די הויפטראלען: ZDENKA LISTAWA, WERNER FUETTERER

עלטערן! היט אייערע קינדער! יעדע יונגע פרוי מוז זעהן דאס דאזיגע בילד.

אויסער'ן פראגראם: פרעהליכע קאמעדיע אין 2 אקטן.

קינא־טעאטער BAJKA

רוג בזשעזשינער, פראנטשישקאנער 31

צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לירָאוער.

דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

הייַנט און פאלגענדע טעג!

גרויסע לעבענס־ערָאטישע דראמע, וואס אילוסטרירט רעאליסטיש דאס לעבן פון יונגע אונערפאהרענע מעדלעך אויפ'ן ברוק פון גרויסשטעטישן לעבן.

„די זינדיגערין אהן זינד“

אין די הויפטראלען: Esther Ralston, James Hall

אויסער'ן פראגראם: פילם־אקטואליטעטן

Dr. med. H. LUBICZ

ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנק.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 142-13

עמפפאנגס־שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8, זונטאג און יו"ט 9—1, פאר דאמען בעזונדערער ווארטע־זאל.

Dr. Z. Rakowski

פאר אויערן־, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 3—5

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטן

רענטגען־אינסטיטוט און ערצליך־דענטיסטישער קאבינעט

זגערזשער 17, טעל. 116-33

ד"ר גאלדשטיין־פלאק אויגען־קראנקה. פון 1—2

ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7

ד"ר יוסטמאן נערווען־קראנקה. פון 12—2

ד"ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6

ד"ר פאפיערני פרויען־ און געבורטס־הילף פון $1-11^1/_2$

ד"ר קאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6

ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן־קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7

ד"ר ראזענצווייג קינדער־קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5

ד"ר רוזשאנער הויט־ און געשלעכטס־קר. פון 1—2

נ. ראזעס צאהן - ארצט פון 9—1

א. גראדוענטשיק צאהן־ארצט פון 3—7

צאהן־פונדרהיילונג, בעלייכטונגען, קראָנען, פאטענען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען־אינסטיטוט. — היילונג פון הויט־קראנקהייטן פון קאפ (פארך) מיט רענטגען־שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ־לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע

אלע מעגליכע אנאליזען.

אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

וויזיטען אין שטאט.

„SANATO“

כירורגיש־וועכנעריז־אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1־טע און 2־טע קלאס

גינעקאלאגיש־וועכנעריז־אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער־קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט אין 2־טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס־מיטלען 200 זל.

אופזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאקאוו

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

עמפפאנגס־שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

אויגען־אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש

עמפפאנגס־שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

Dr. med. B. FROM

ספעציאל ארצט

פאר אקושער־ און פרויען־קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

ZAWADZKA 46, telef. 142-61

נעהמט אן פון 1 ביז 2 און פון 7 ביז 8 אווענד.

Dr. med. N. ROZEN

צאהן־כירורג

קראנקהייטען פון ציינער, דויאנסלעס, גימען א.א.וו. צייהן־רעגולירונג, רענטגען־דיאגנאסטיק.

אנדזשעיא 7, טעל. 216-57.

עמפפאנגס־שעהן, פון 3—7 נאכמ'

ד"ר ראבינזאן

פאדעמביע

גראנד־פענסיאנאט

לערן - מיידלעך

צו דאמען־וועש צו נייהען און העפטען און קרעגנס־קאווע ארבייט ווערען פון זאפארט געזוכט.

87 פאמארסקא 87

דאבזשינסקי. 8078

א לעכער־מאשין

סיסטעם „גוטמאן“

צו פערקויפן.

פיעטריקאווער 31, ביי בלושטיין, 3919

אכטונג

צוועטער און שטרימף פאבריקאנטען איך נעם אן צו שפולען אויף א קראפט־שפול־מאשין זייד, וואל, ביינוואל א. ז. וו. ביליג מ. ראזענבערג שקאלנא 6.

אכטונג!

ס'איז נויטיג פון זאפארט א קוואליפיצירטער זייד־האנדשוה־ארבייטער אדער ארבייטערין צו א 12־ער שליטען־מאשיגדל.

צו ערפאהרען אין אדמיג.

ס'ווערט געזוכט

א יונגעל א גוטער לעכער־נייער און א מעדעל א קוואליפיצירטע אבערלאק נייהערין צו טריקא־וועש ווי אויך וויקאנטשארקעס ביי א. י. דיאמענט־שטיין נאוואמיעסקא 7.

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון פעראיין

„נותן־לחם“ סאלנא 14

מאכט בעקאנט, אז די קוך איז צוליב רעארגאניזאציע און רעמאנט געשלאסען געווארען אויף 2 וואכען.

גלייכצייטיג מעלדען מיר די אלע, וועלכע ווילען גענישען אויף ווייטער פון דער קוך מוזען זיך מעלדען אין קאנצעלאריע פון פעראיין „נותן־לחם“ סאלנא 14, פון 5 ביז 9 יולי פון 7—8 א זייגער אין אווענד.

די פערוואלטונג.

ביטשריפטען־ביורא „Punktualność“

אינה. א. האכבערג, אלטשטאט 6

ערלעדיגט אלע ארט ביטען אין פערשידענע שטייער־אמטען ווי אויך גע־ריכטליכע אפעלאציעס, אדוואקאציעס, רעקורסען. קלויזולעס ווערען ערלעדיגט אין משך פון 24 שעה כ'נעם אויך אן איינצוקאסירען פראטעסטען. פינקטליכע ערלעדיגונג.

מיט אכטונג א. האכבערג, אלטשטאט 6

Dr. med. Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta

Tel. 181-83.

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych

Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.

Przyjmuje od 8^{30} do 10^{3}. rano, od 1-ej do 2^{30} pp, od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 do -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia.

אכטונג

סוויטער־פאבריקאנטען!

דערמיט מאך איך בעקאנט דאס „REOR“ פערשלוסען

איז צו בעקומען אין פאבריקס - לאגער ביי ה. אפפעלבוים, פולנאצנא 2 טעל. 142 92, פערטרעטער פון דער אויבענדערמאנטער פירמע

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום־טוב פון 9—1 פארם.

בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.